

A KÖNYVTÁROS

1954. FEBRUÁR • IV. ÉVFOLYAM 2. SZÁM

A kiskőrösi Petőfi-héten Devecseri Gábor Kossuth-díjas költő beszédet mond

TARTALOM

	Oidal
MIKÓ ZOLTÁN: Készüljünk fel a falusi és az üzemi könyvtárosok márciusi konferenciájára ..	1
FODOR ZOLTÁN: A szovjet könyv ünnepi hete — könyvtáraink ünnepnapjai	5
HARASZTHY GYULA: Főiskolai könyvtárosképzés a Szovjetunióban.....	6
Készüljenek fel a könyvtárak a mezőgazdasági termelés támogatására (Bibliográfia).....	10
DÖRNYEI SÁNDOR: A kiskőrösi ünnepi Petőfi-hét	11
GERŐ ZSOLTNÉ: Üzemi műhelykönyvtárakról	14
G. VÉSZI JÁNOS: A Csepel Autógyár szakszervezeti könyvtárában	17
SIMON MÁRIA ANNA: Mégegyszer a tájékoztató munkáról.....	18
RÁCZ ARANKA: 1953. évi bibliográfiai munkánk a mérlegen	21
SÓS ENDRE: Az igazi Zola.....	24
VITA: Rostás Lászlóné: Olvassanak-e a gyenge tanulók? Vadász Tivadarné: A könyv nevelés és tanít, Sógor Mária: Hogyan tegyek igazságot?.....	28
Levelezőink írják	30
Szerkesztői üzenetek	32
Eseménynaptár	33
A Bibliotekar 1953. évi 11. száma magyarul	33
Bibliográfiai	34
Könyvismertetések és irodalmi cikkek jegyzéke	34
Pellengér	35

Irodalmi tájékoztató

Mao Ce-tung Válogatott Művei II. kötete (N. G.)	36
F. I. Haszacsih: Anyag és tudat (Varga Iván)	37
William Z. Foster: Az Egyesült Államok Kommunista Pártjának története (Forgács Marcel)....	38
Barta Lajos: Magyar világ (Gera György)	38
Karinthy Ferenc: Budapesti tavasz (Vajna János).....	39
Bárány Tamás: Húsz év (Lékay Ottó).....	40
Nemes László: Tiszta szív (Pök Lajos).....	40
Sásdi Sándor: A vándorút vége (Vidor Pálné)	41
Nagy Peter: Móricz Zsigmond (Kelemen János).....	42
Indiai elbeszélések (Földes Anna).....	43
Molnár Ferenc: A Pál-utcai fiúk (Vargha Kálmán)	43
Palkó Attila: Győz a világosság (Bernáth István).....	44
Béll Béla: A talajtól a légkör határáig (Berkes Zoltán)	45
Madarász Andor: A Balaton világa (K. M.)	45
Baráti népek táncai (Ligeti Mária)	46
A Horthy-korszak rövid önéletrajza (Parragi György)	46
Mahova: Egy anya jegyzetei (Szilágyi Lilla)	47
Hírek	Borítólap

A KÖNYVTÁROS

Példányszám: 6235

A Népművelési Minisztérium lapja — Szerkeszti: a Szerkesztőbizottság — Főszerkesztő: Katona Jenő
Felelős szerkesztő: Zolnay Vilmos — Felelős kiadó: Lapkiadó Vállalat igazgatója — Szerkesztőség és
Kiadóhivatal: Budapest, VII., Lenin-körút 9—11. Telefon: 221-285, 221-293 — Terjeszti: Posta Központi
Hírlap Iroda Ü. V. — Előfizetés, személyes ügyfélszolgálat: Budapest, V., József nádor-tér 1. üzlet-
helyiség — Telefon: 183-022, 180-850 — Postatakarékpénztári csekk számla: 47.087 — Régi számok a Posta
Központi Hírlap Irodánál, V., József Attila-u. 3. kaphatók — Egyes szám ára: 2.— Ft. — Előfizetés
negyedévre: 6.— Ft.

A KÖNYVTÁROS

KÖNYVTÁROSOK HAVI TÁJÉKOZTATÓJA

1954. Február

IV. évfolyam

2. szám

Készülünk fel a falusi és az üzemi könyvtárosok márciusi konferenciájára

1.

Ha visszatekintünk a felszabadulás óta eltelt esztendőök munkájára, szembeötlő az a nagy fejlődés, melyet a kulturális intézmények létrehozása és fejlesztése tekintetében elértünk. Sokszor hivatkozunk — és jogosan — könyvtárhálózatunk szerteágazó rendszerének megteremtése terén elért sikereinkre. Tevékeny üzemi, falusi, iskolai, tömegszervezeti könyvtáraink ezrei és ezrei árasztják a tudást, a műveltséget, szórakoztatják ifjúságunkat és a dolgozók minden rétegét. Amiről Petőfi, Móricz és legjobbjaink álmodtak, napjainkban teljesedik: az emberek fejébe és szívébe árad a kultúra átalakító, boldogító árama. Amint egyre több helyen gyullad ki a villany, s. ragyogó fénybe vonja' a perifériák, a legeldugódtabb falvak eláddig nyomasztó, sötét házait — ugyanúgy egyre több rádió, mozi, újság, kultúrotthon és könyvtár úzi el örökre a bilincsbeverő, bénító sötétséget, mely népünk millióit fogvatartotta évtizedeken, évszázadokon keresztül. Megvilágosodik, megszínésedik a dolgozó nép értelem- és eszmevilága: egyre könnyebb, egyre boldogabb az élet. Nincs boldogítóbb tudat, nincs nagyszerűbb érzés, mint a nép gazdasági és kulturális felemelésén munkálni. Ez a tudat tölti el a könyvtárosok százait és ezreit.

A szocializmus építése közben, kulturális intézményeink széles hálózatának megteremtése mellett, kialakult a kultúra áldozatos munkásainak, s ezek között: a lelkes, odaadó könyvtárosoknak serege. Olyan feltételek ezek, amelyek továbbhaladásunk, újabb sikereink aranyalapját jelentik. Csak eredményeink felmérésével, eddig elkövetett hibáink és munkánk komoly fogyatékoságainak elemzésével tudjuk helyesen kijelölni és jól végrehajtani a párt 1953 júniusi határozata és ezen felépülő kormányprogram alapján előttünk álló feladatokat.

Okkal mondhatjuk: vannak súlyos hibáink, melyek gátolják a fejlődést, csökkentik eddigi eredményeink értékét. Az utóbbi hónapokban jelentkező igények kapcsán, ahogy a dolgozók egyre nagyobb figyelme, érdeklődése nyilvánul meg a könyvekkel, a könyvtárakkal szemben, éles megvilágításba került a könyvtárak könyvellátása terén elkövetett sok hibánk. Kevés a szépirodalom, az ifjúsági irodalom, a falusi könyvtárakban nincs megfelelően hasznosítható mezőgazdasági szakkönyv, a könyvbeszerzés az olvasók igényeinek figyelmen kívül hagyásával történt stb.

Milliók értékek mennek kárba, mert a könyvek leltározása, megóvása, a könyvtári munka elemi feladatainak elvégzése nem történik megfelelően. Ezzel szorosan összefügg, hogy a könyvtárosok elemi szakképzettségét nem tudtuk biztosítani, hogy a könyvtárak elhelyezéséhez, működéséhez szükséges alapvető feltételek igen sok helyen nem állnak rendelkezésre.

Ha felvetődik — és felvetődik —, hogy sok helyen még nem használják eléggé a könyvtárakat, hogy az üzemi munkások, a dolgozó paraszto'k, az értelmiségiek és az ifjúság jelentős része nem olvas rendszeresen — ez arra mutat, hogy a nagy könyvtárak patronáló munkája, a megyei és járási könyvtárak módszertani segítsége és ellenőrzése, az üzemi és falusi könyvtárak felvilágosító, propaganda és ismeret-

terjesztő tevékenysége súlyos kezdeti hibákkal küszködik, nem alakult ki megfelelően.

Az együttműködés a könyvtárak és kultúrotthonok, a szakszervezeti, üzemi, gépállomási könyvtárak és az állami könyvtárak között esetleges, vagy egyáltalán nincs meg.

Csak néhányat említettem a munkánkat gátló fogyatékoságok közül. Ezek leküzdése komoly erőfeszítések, rendszeres és módszeres munka árán lehetséges.

2.

A Népművelési Minisztérium és a Szakszervezetek Országos Tanácsa ez év márciusának első felében tanácskozássra hívja össze az üzemi, falusi, járási és megyei könyvtárak vezetőit. Ezen a tanácskozáson megvitatjuk és meghatározzuk azokat a feladatokat, amelyeknek végrehajtása, a kormányprogram alapján, a könyvtárak munkájának megszilárdításához és sokoldalú továbbfejlesztéséhez elengedhetetlenül szükségesek. Egyben ez az alkalom lehetőséget ad olyan széleskörű tapasztalatcserére is, amely a legjobb módszerek és javaslatok országos elterjesztését segíti.

Szeretnénk, ha az országos tanácskozás elkészítéséhez a könyvtárosok számai és ezrei nyújtanának segítséget azáltal, hogy az alább felvetett kérdésekkel kapcsolatban tapasztalataikat, véleményüket és javaslataikat, e cikk elolvasása után, megírnák a Népművelési Minisztérium könyvtári és ismeretterjesztő főosztályának.

Eppen ezért a továbbiakban azokat a kérdéseket ismertetem, amelyeknek megoldása szerintünk, a jelenlegi szakaszban, legfontosabb feladatunk, s amelyek a tanácskozás középpontjába szeretnénk állítani. Ezeket a kérdéseket eddigi munkánk elemzése, a könyvtárosok és olvasók, a könyvtáros szakemberek javaslatai, valamint »A Könyvtáros« című folyóirat levelező konferenciája és a minisztérium, 1954-es munkaterve alapján határoztuk meg.

1. Könyvtárainkra az eddigénél sokkal több és sokkal nagyobb feladat vár a műveltség, a kultúra terjesztése, a dolgozók szórakoztatása terén. A könyvtárak sokoldalú nevelő és felvilágosító munkájának megszervezésével hathatós segítséget kell adnunk a kormányprogram, a mezőgazdasági termelés fejlesztésével kapcsolatos feladatok végrehajtásához. Ahhoz, hogy e funkciójukat betölthessék, mindenekelőtt biztosítani kell minden falusi és üzemi könyvtár működésének alapvető feltételeit:

a) Könyvtárainkban igen nagy gondot kell fordítani a könyvállomány helyes és folyamatos feldolgozására és nyilvántartására, a könyvek elhelyezésére és őrzésére. Ehhez szükséges a megyei és járási könyvtárak messzemenő segítsége elősorban az instruálás, módszertani segítség és ellenőrzés vonalán.

b) Sok helyen felvetődött a könyvállomány sürgős kiegészítése, az olvasók igényeit és a helyi könyvállományt figyelembevéve. E tekintetben helyénvalónak látszik, hogy könyvtárosaink az olvasókkal beszéljék meg a könyvbeszerzéssel kapcsolatos igényeiket, s ennek alapján és a minisztérium által megadott irányelvek alapján a megyei, járási, falusi és üzemi könyvtárosok egyre inkább önállóan és közvetlenül szerezhessék be az új könyveket. Ehhez elengedhetetlen a könyvtárak könyvellátása rendszerének alapos megjavítása és egyszerűsítése.

c) Minden lehetőséget fel kell kutatnunk és igénybe kell vennünk, hogy a könyvtárak helyiségeit, berendezését kiegészítsük, alkalmassá tegyük minden tekintetben az olvasók szolgálatára, a könyvtári munkára.

d) A megyei és járási könyvtárak elsőrendű gondjává kell válni a könyvcseré széleskörű és gondos megszervezésének. Az ezzel kapcsolatos legjobb tapasztalatokat a megyei és járási könyvtárak egymás között terjesszék.

e) A megyei, járási könyvtárak, valamint a nagy könyvtárak patronáló tevékenységét, állandó módszertani segítségét, a könyvtárosok közötti tapasztalatcserét széleskörűen ki kell alakítanunk, mert enélkül az egyes elvtársak munkája elszigetelt, egyhelybentopogó marad.

f) Végül, de nem utolsó sorban, szívósan kell dolgoznunk azon, hogy a falusi könyvtárosok és üzemi könyvtárosok a legalapvetőbb könyvtári szakismereteket el-

sajátításák; ezeket rendszeresen felhasználják a folyamatos könyvtárosi tevékenységben. Emellett azonban az eddiginél jóval nagyobb gondot kell fordítanunk a könyvtárosok általános műveltségének, az irodalomban való jártasságának fokozott biztosítására. Igen sok könyvtárosunk szinte büszkélkedve mondja el, hogy annyi a teendője és munkája, hogy olvasásra nem jut ideje. Ez pedig oda vezet, hogy nem tudja helyesen irányítani az olvasókat, nem tud felvilágosítást adni kérdéseikre, nem ismeri a könyvtárában levő könyveket, ezért a kölcsönzés lebonyolítása igen sokszor egyszerű, mechanikus adminisztrációs munkává korcsosul. Természetesen a könyvtáros nem olvashat el minden könyvet, nem ismerheti a politikai, szak- és szépirodalom tárgykörébe tartozó minden egyes mű tartalmát, részletkérdéseit. Mégis szükség van arra, hogy a könyvtáros rendszeresen olvasson és minden nap forgassa legjobb segítőjét, tanácsadóját, »A Könyvtáros«-t.

2. Azt hiszem mindenki előtt teljesen világos, hogy a leggondosabb könyvtári felölgöző munka, vagy katalóguskészítés (a könyvtárak működéséhez szükséges alapvető feltételek biztosítása) önmagában nem elegendők és nem oldják meg a könyvtárakra vő feladatokat. A módszerek és ötletek ezernyi változatát lehet felhasználni az olvasótábor szélesítésére, az olvasás terjesztésére. Ezeknek a módszereknek és az ötletek megvalósításának sokirányúan, az egyes dolgozó rétegek igényeinek megfelelően kell kialakulniok, figyelembe véve a helyi adottságokat, lehetőségeket:

a) Igen sok könyvtárunk mellett a könyvtárosok ügyes szervező munkájának és nevelő munkájának eredményeképpen lelkes aktívák dolgoznak. Ezeknek az aktíváknak a körét szélesíteni kell és a könyvtáros fontos feladata az aktívák rendszeres tájékoztatása, nevelése, velük az egyes feladatok, tennivalók megbeszélése. Az aktívák: maguk a legjobb olvasók, a legaktívabb könyvpropagandisták. Igen bevált a pedagógusok, diákok, a legtöbbet olvasó munkások és parasztek aktivizálása.

b) Az aktívák segítségével elő lehet segíteni, hogy egyre több és több könyvtárunkban rendszeresen összejöjjenek az olvasók olvasóköri megbeszélésre, vitákra, felolvasásokra. Ennek szorgalmazása és rendszeressé tétele még több lehetőséget nyit újabb olvasók bekapcsolására.

c) A könyvtárosnak magának, illetőleg a legjobb aktíváknak olyan feladatokat is kell adni, hogy a könyvtárban rendszeresen tájékoztatókat tartsanak könyvekről, nemzetközi vagy politikai kérdésekről, szervezzék meg egyes rádió-előadások meghallgatását, azok megvitátását, megbeszélését.

d) A könyvtárak lehetőségeihez mérten a rendelkezésre álló erők és anyag felhasználásával rendszeresen kell kiállításokat, könyvbemutatókat tartani, mert ezzel a legújabb, legjobb könyvekre szemléltetően hívhatjuk fel a figyelmet. Nem lenne helyes azonban — amint erre elég bő példánk van —, ha csupán erre fordítana a könyvtáros minden energiát.

e) Sikerral alkalmazzák egyes könyvtáraink — de ez még nem eléggé általános — a diavetítéseket, mesedélutánokat és mesedélelőttöket. Az eddigi tapasztalatok azt bizonyítják, hogy a diavetítés és a mesedélelőttők (különösen a falvakban) nemcsak a gyerekeket, hanem a felnőtt lakosságot is vonzzák.

f) Országosan el kell terjesztenünk azokat a jó tapasztalatokat, amelyek felolvasó és szavaló versenyek rendezésével kapcsolatban rendelkezésünkre állanak. Feltétlenül helyes, ha könyvtárainkban legalább évenként (de lehet több alkalommal is) felolvasó és szavaló versenyeket rendeznek s az ezeken kitűnt dolgozókat Petőfi-jelvényrel, könyvekkel jutalmazták.

Meglévő könyvtárainkat az üzemekben, falvakban és városokban egyaránt sokoldalú propagandát kifejtő kulturális centrummá kell alakítanunk. Különös gondoskodással kell törődnünk a mezőgazdasági termelés fejlesztését segítő mezőgazdasági szakkönyvek, a termelésben közvetlenül felhasználható műszaki ismereteket, szakismereteket adó művek propagandájával, olvasásának szervezésével. Megjegyezzük, hogy könyvtáraink nem használták fel kellőképpen azt a lehetőséget, hogy a pártoktatásban résztvevők és természetesen más dolgozók figyelmét felhívják a megfelelő ideológiai művekre. Ezeknek módszerei még nem alakultak ki megfelelően. Feltétlenül sok teendők van e téren is.

3. Nem kell megvárunk, amíg dolgozóink zöme önmagától elmegy a könyvtárakba, hanem elő kell segítenünk azáltal, hogy a könyvtárosok és aktívák a dolgo-

zók otthonukban is keressék fel, tegyék gyakoribbakká a házi kölcsönzéseket, s különösen a nagyközségek, a tanyavilág, a városok és nagyobb üzemek jobb könyvellátása érdekében szorgalmaznunk kell a fiókkönyvtárak létrehozását, szaporítását, amelyek gazdája az üzem központi könyvtára, az állandó községi, vagy városi könyvtár.

a) Azokon a helyeken, ahol a könyvtárak és kultúrotthonok külön épületben vannak, eddig elhanyagoltuk a kultúrotthonok kézikönyvtárakkal, fiókkönyvtárakkal való ellátását. A kultúrotthonnak és a könyvtárnak e tekintetben is a legteljesebben együtt kell működni.

b) Másik hiányossága munkánknak, hogy a nagy tanyavilággal rendelkező városok és községek könyvtárosa nem gondoltak tanyákon létesítendő fiókkönyvtárakkal, s ezért a dolgozó parasztságunk igen tekintélyes részét nem láttuk el megfelelően olvasnivalóval. Az ezzel való törődés a következő hónapok és évek során igen előtérbe kerül munkánkban.

4. A könyvtárosok és könyvtárak versenye: igen sok könyvtáros javasolta és kérte, s »A Könyvtáros« c. folyóirat levelezőkonferenciáján résztvevők egységesen foglaltak állást amellyel, hogy a könyvtárak munkájának megjavítása, a könyvtárosok tevékenységének fejlesztése érdekében indítsunk országos versenyt a könyvtárak és könyvtárosok között.

A könyvtárosok és könyvtárak versenyének kérdését január 29-én megtárgyaltuk a minisztériumban a könyvtárosok, könyvtári szakemberek bevonásával Ennek alapján úgy látjuk, hogy a felszabadulás 10. évfordulója tiszteletére és alkalmából ez év márciusában helyes megindítani a könyvtárak és könyvtárosok között a versenyt, a tudományos könyvtárak kivételével.

Alapvető feltételnek tartjuk, hogy a versenyben azok a könyvtárosok és könyvtárak vegyenek részt, amelyek a kidolgozásra kerülő versenypontok teljesítését önkéntesen vállalják és versenyezni akarnak.

Másik ilyen alapvető kérdés, hogy a versenyt sokoldalúan kell megszervezni és előkészíteni az egyes könyvtár-típusoknak megfelelően. Például külön kell kidolgozni a megyei könyvtárak, a járási könyvtárak, az önálló falusi könyvtárak, a tiszteletdíjas könyvtárossal dolgozó könyvtárak, a nagyüzemi könyvtárak és a kisebb üzemek könyvtárai és könyvtárosaik közötti versenyt.

Harmadik alapvető kérdés, hogy a versenypontokat és versenyfeladatokat úgy kell kidolgozni, hogy azok magukba foglalják: a könyvtárak előtt álló legfontosabb feladatokat és a könyvtárosok gyakorlati, rendszeres, mindennapi feladatait. Tehát például a megyei és járási könyvtárak versenye a munkaterv teljesítésére, a könyvtár munkája színvonalának emelésére, a falusi könyvtárak instruálására, módszertani segítésére kell, hogy felépüljön.

A versenyfeltételek között első helyen kell érvényesíteni azokat a legfontosabb szempontokat, amelyek a könyvtárak munkájának megszilárdítására, az olvasók szélesebb körének bevonására, a könyvkölcsönzések szaporítására vonatkoznak.

A márciusi konferencia elé fogjuk terjeszteni a típusonként részletesen kidolgozott versenyfeltételeket.

A Népművelési Minisztérium és a Szakszervezetek Országos Tanácsa a versenyben legjobb eredményt elérő könyvtárakat és könyvtárosokat vándorzászlóval, oklevéllel és pénzjutalommal fogja jutalmazni.

3.

Főbb vonásokban ezek azok a kérdések, amelyeket a márciusban tartandó megyei, járási, falusi és üzemi könyvtárosok konferenciáján megvitatásra javasunk.

Kérjük a könyvtárosokat és az olvasókat, hogy e felvetett kérdésekkel kapcsolatban mind a könyvtárosok versenyére vonatkozóan, mind az egyéb kérdéseket illetően írják meg véleményüket, javaslatukat, gyakorlatban alkalmazott és bevált módszereiket, hogy ezzel is közösen segíthessük elő a konferencia sikerét és még jelentősebb, még mélyrehatóbb eredményeket érhessünk el a műveltség terjesztése, az olvasók százszrei igényeinek kielégítése, a könyvolvasás terjesztése terén, hogy ezen keresztül hathatós segítséget nyújthassunk a kormányprogram megvalósításához, népünk anyagi és kulturális jólétének fokozásához.

MIKÓ ZOLTÁN
a Népművelési Minisztérium
főosztályvezetője

A szovjet könyv ünnepi hete — könyvtáraink ünnepnapjai

A Barátsági Hónapnak a könyvtári munkát legközvetlenebbül érintő része »A Szovjet Könyv Ünnepi Hete« lesz, február 22. és március 5. között. Melyek könyvtárosainknak az ünnepi könyvhét-vel kapcsolatos legfontosabb feladatai?

Alapvetően fontos, hogy az előkészületek során az állandó együttműködést biztosító szoros kapcsolat létesüljön a könyvtárosok és tömegszervezetek, helyi kulturális szervek és intézmények, iskolák, kultúrotthonok vezetői és aktívái között. Nem szolgálna jól a Barátsági Hónap eszméjét az olyan könyvtári propaganda, amely tevékenységét a másvonatkozású kultúrpropagandától elhatárolva, csak az olvasóhálózat kiszélesítésére korlátozná. Könyvtárosainknak meg kell találniuk a Barátsági Hónap különféle rendezvényeinek azokat a vonatkozásait, amelyekhez kapcsolódva, a könyvtári és könyvpropaganda eszközeivel segíthetik a dolgozó népet a szovjet nép munkatapasztalatainak, művészetének, kultúrájának megismerésében és felhasználásában. A Barátsági Hónap rendezvényeinek (pl. tudományos ismertetések, ankétok, filmbemutatók, hangversenyek, színjátszó- és táncsoportok előadásai, képzőművészeti vándorkiállítások, műsoros klubestek, a Szovjetunióban járt küldöttségek tagjainak beszámolója, téli estek, stb.) színehelyén létesített, e rendezvények tárgyához kapcsolódó kiállítások, plakátok a dolgozók figyelmét, a látottakkal és hallottakkal összhangban, az újonnan szerzett ismeretek olvasás útján való elmélyítésére terelik. Az ilyen irányú könyvtári propagandamunka azonban — már csak a programok szükséges összeegyeztetése miatt is — csak a Barátsági Hónap sikeréért dolgozó többi szervekkel együttműködve végezhető.

Pontos követelmény könyvtári propagandamunkánkkal szemben az, hogy a változatos témájú, gazdag szovjet ismeretterjesztő és szépirodalomnak döntően azokra a műveire irányuljon, amelyek a most előttünk álló, dolgozó népünk által lelkesen vállalt feladatok elvégzésére nyújtanak ismereteket, tapasztalatokat, ösztönzést. A Szovjetunió következetes békeharcáról, a párt szerepéről és tömegkapcsolatainak jelentőségéről, a mezőgazdaság fejlesztésének feladatairól, a szovjet bányászok, újítók nagyszerű tetteiről, a legfőbb értéként tekintett dol-

gozó ember anyagi és kulturális gyarapodásáról, az ellenség, a bürokrácia elleni harcról és más, számunkra időszerű, helyi viszonyokra is figyelemmel kiválasztott témáról szóló szovjet könyvekkel olyan könyvkiállításokat, ismertetőket, ankétokat rendezhetünk, amelyekkel a pártunk legutóbbi határozataiban megjelölt legfőbb feladatokra irányítjuk népünk figyelmét. Túláságosan változatos tartalmú, »mindenből egy keveset« elv alapján összeállított, egyenként bármilyen értékes művekből álló könyvanyaggal viszont éppen azt a célt nem érjük el, amelyet propagandamunkánknak most, »A Szovjet Könyv Ünnepi Hete« során is szolgálnia kell: a szovjet nép hősiességének, építő munkájának példáival, a szovjet tudomány és kultúra vívmányai-val erősíteni népünket arra a munkára, amelyet népi demokráciánk fejlődésének új szakaszában el kell végeznie.

Sok könyvtárosunk gyakorlottan, tapasztaltan lát most hozzá az ünnepi könyvhéttel és a Barátsági Hónappal kapcsolatos feladatok elvégzéséhez. Kevésbé gyakorlott, a könyvtári propagandamunkában még nem járatos kartársaink jogosan számítanak a szakmailag képzetesebb könyvtárosok segítségére. Szép feladat a tapasztaltabb könyvtárosok számára, hogy szocialista szellemű tapasztalatátadással, az adott viszonyok között legjobban elvégezhető feladat megmutatásával, a helyileg legfontosabb és legidőszerűbb témakörök kiválasztásával segítsék a többi könyvtárat »A Szovjet Könyv Ünnepi Hete« méltó megünneplésében.

Támogatják népkönyvtárainkat és üzemeltetjük könyvtárainkat az ünnepi hét munkájában a fenntartó és irányító szervek, segítséget nyújtanak propagandamunkájukhoz az Országos Széchényi Könyvtár Módszertani Osztálya által »A Szovjet Könyv Ünnepi Hete« alkalmából készített módszertani kiadványok. Azoknak a könyvtáraknak, amelyek állományának kiállításra alkalmas könyvei nagyrészt olvasóknál vannak, vagy a használat folyamán megrongálódtak, az Állami Könyvterjesztő Vállalat könyvesboltja — ahol erre lehetőség van — a szükséges könyveket kiállítás céljára rendelkezésre bocsátja.

FODOR ZOLTÁN

Főiskolai könyvtárosképzés a Szovjetunióban

A népművelési oktatásügyet és annak intézményeit a Szovjetunióban (Moszkvában és Leningrádban) küldöttség tanulmányozta. A népművelési oktatás igen fontos és terjedelmes része a könyvtárosképzés, ennek pedig a könyvtárosok főiskolai képzése.* Ezúttal az önálló könyvtáros főiskolák működéséről adunk rövid tájékoztatást.

Jelenleg a Szovjetunióban a következő helyeken folyik önálló (tehát nem valamely egyetemhez vagy főiskolához csatolt) könyvtárosképzés: a) moszkvai Állami Molotov Könyvtárosképző Főiskola, b) leningrádi Állami Krupszkaja Könyvtárosképző Főiskola, c) harkovi Állami Könyvtárosképző Főiskola. Moszkvában négy fakultása van a főiskolának: könyvtárosi, bibliográfiai, gyermek- és ifjúsági, népművelési. Leningrádban három fakultás (népművelési nélkül), Harkovban pedig két fakultás (könyvtár-tani és bibliográfiai) dolgozik. E főiskolák a kerületi, területi, köztársasági és tudományos nagykönyvtárak számára képeznek felsőfokú képzettséggel rendelkező könyvtárosokat, a népművelési fakultás pedig (önállósításáról most tárgyalnak) klubok, kultúrházak vezető dolgozóit, irányító beosztású népművelési kádereket képez ki. E tanintézetek az OSzSzSzk kulturális minisztériuma irányítása és vezetése alá tartoznak, ezen belül pedig a tanintézetek fősztálya foglalkozik a minisztériumhoz tartozó valamennyi tanintézet munkájának irányításával, ellenőrzésével, programokkal, tankönyvekkel való ellátásával, a káderképzés feladataival.

Bevezetőül néhány szó a főiskolák szervezeti kereteiről: az 1931 óta fennálló Állami Molotov Könyvtáros Főiskolának jelenleg 3651 hallgatója van (1211 nappali, 2000 levelező, 440 esti); tanszékeinek száma 13, státusban lévő oktatóinak létszáma 127; a leningrádi Állami Krupszkaja Főiskolán 2550 hallgató tanul (950 nappali, 1350 levelező, 250 esti); a 9 tanszéken 75 státuselőadó és 24 laboráns dolgozik. De több neves külső előadójuk is van: a Szaltükov-Scsedrin Könyvtár kitűnő könyvtárosai, hogy a szakmai gyakorlati terület kapcsolata a főiskolával ne adminisztratív, hanem élő és személyes legyen.

Az állam igen nagy gondot fordít a könyvtárosképző intézetek személyi és dologi fejlesztésére. Ez nemcsak a személyzet létszámán, a kitűnően, illusztrációs eszközökkel bőven felszerelt kabineteken, hatalmas könyvtáraikon látszik (pl. a leningrádi főiskolának 120.000 kötetes központi könyvtára van), hanem a beruházások mennyiségi és minőségi kivitelezésén is. Csak a moszkvai Molotov Főiskola 1954. évi további építkezéseire (új tanépület, professzori lakások, sportpálya) sok milliő rubel összeget fordít az állam.

Ismeretes, hogy a XIX. kongresszus a könyvtárak számának 30 százalékos fejlesztését írta elő. E nagy feladat az intézményes könyvtárosképzés további fejlesztését is szükségessé teszi (pl. a minszki pedagógiai főiskolán működő könyvtarostagozat önállósítása, több egyetemen illetve főiskolán a könyvtárosképzés bevezetése). De szükségessé teszi a könyvtárosképző intézmények népszerűsége is: mivel a Szovjetunióban a könyvtarospálya igen népszerű és megbecsült, a középiskolát végzettek valóságos áramlanak a könyvtárosfőiskolák felé. Innen érthető, hogy az első évfolyamokon 5–6-szoros túljelentkezés van a könyvtáros főiskolák nappali és levelező tagozatain s versenyvizsga dönti el a felvételt. Igen fontos tapasztalat az is — amit meg kell szívlelnünk —, hogy a levelező tagozat hallgatóiul kizárólag gyakorló könyvtárosokat vesznek fel.

Külön kell hangsúlyoznunk a beiskolázások messze előrelátó tervszerűségét: itt is van mit tanulnunk. Az OSzSzSzk minisztériuma az állami tervek alapján pontosan ismeri a különféle könyvtárak jövőendő káderezükségeit s ennek alapján állapítja meg a felvételekre kerülők számát, ennek alapján fejleszti az intézményes könyvtárosképzést. Ugyanez a tervszerűség érvényesül a végzetek elhelyezésében. Már a 8. szemeszter elején, márciusban tudják a hallgatók, hol fognak könyvtári munkát végezni. A tudományos nagykönyvtárak is szívesen dolgoznak a könyvtárosképző főiskolák volt növendékeivel: személyzetük 40—50 százalékát közülük választják ki. A személyzet másik, valamivel nagyobb fele az egyéb egyetemet vagy főiskolát vég-

* Ehhez azt kell tudni, hogy a Szovjetunióban a főiskolai képzés 4 évfolyamú, tehát azonos az általunk megszokott egyetemi képzéssel.

zettek közül kerül ki (történészek, nyelvészek, irodalomtudósok, közgazdászok, a különböző természettudományok szakértői, mérnökök stb.). Természetesen e »könyvtárosodott« szakemberek számára a nagykönyvtárakon belül egyéves kiképző tanfolyamot rendeznek a könyvtáros szakismeretek elsajátítása céljából.

A tervszerűséggel kapcsolatban, kell megemlíteni a képzés rugalmasságáról is. Ez a hasznos, a fejlődést: mindig az adott körülményekkel összehangoló rugalmasság — mely sohasem fér össze doktrinér magatartással és sémákban való gondolkodással — nemcsak az oktatás tartalmában, de szervezeti felépítésében is lépten-nyomon megmutatkozik. Ezért van az, hogy a szervezeti kérdésekben nem annyira az elvek, mint inkább a helyi lehetőségek, a történeti fejlemények mondják ki a döntő szót. Az természetes, hogy az önálló iskolatípus minden területen jobb, mert így az oktatási kérdések jobban megoldhatók (pl. általános művelődési- és a szaktanszékek kapcsolata), így alakulhat ki a saját profil, saját helyes atmoszféra, jó értelemben vett lokálpatriotizmus. Viszont a fejlődés nem mindig az elképzelt legtökéletesebb szervezési formák között indul meg (pl. a minszki pedagógiai főiskolán a könyvtáros fakultás; a Molotov Könyvtáros Főiskolán a népművelési tagozat. Az irány mindkét esetben az önállósítás).

Tartalmj tekintetben a főiskolai képzés az előadások, tanyakorlatok (laboratóriumi gyakorlatok) és termelési gyakorlatok hálózatára épül fel. A tantervet úgy állapították meg, hogy az egyes tantárgyak között kapcsolat legyen. Az I. és II. évfolyamnál a súlypont az általános-, a III. és IV. évben pedig a szaktárgyakon van. Négy év alatt 32 vizsgát és 26 beszámolót tesznek le a hallgatók. A 3500 órát kitevő tárgyak így csoportosíthatók: 1. marxizmus-leninizmus tantárgyai; 2. általános tárgyak (különbéle történelmi és irodalmi kollégiumok, pedagógia, pszichológia); itt az alap a könyvismeret, amit fokozni kell; 3. szaktárgyak ciklusa (könyvtárban, könyvtárügy története, bibliográfia, stb.). Itt az alapvető felfogás a következő: »Katalógus nélkül a könyvtár állománya kaosz.« A bibliográfiai tanfolyamok közül jelenleg a politikai-társadalmi és a történelmi-szépirodalmi szakokat tanítják. Továbbra is fennáll a többször kifogásolt hiány: a mezőgazdaság és a technika bibliográ-

fiájának hiánya. Idegen nyelvet (angol, francia, német vagylagosan) négy éven át kötelezően tanulnak.

A hallgatók napi foglalkozása általában hat óra (előadások, gyakorlatok a főiskolán, tanyakorlatok a moszkvai, illetve leningrádi könyvtárakban). Üzemi gyakorlatokat a 6. és a 8. szemeszter elején 6—6 heti időtartammal rendeznek a kerületi és területi könyvtárakban. Az utolsó félévben már rendszerint ott gyakorolnak, ahol majd rendezett könyvtárosokként dolgoznak. A munka elmélyítése és önállósítása érdekében a szaktárgyakból az alsóbb évfolyamokban évfolyam-munkák vannak, a IV. évfolyamná pedig diploma-munka; ezt meg kell védeni. Az intézetek Komszomol-szervezetei nagy munkát fejtenek ki a tanulmányi színvonal emelése, a könyvtáros hivatás megszerettetése és a fegyelem megerősítése terén; általában akkor dolgozik jól a Komszomol-szervezet, ha mindenben az intézet igazgatóságát segíti.

A legkiválóbb hallgatóknak arra is van lehetőségük a főiskolák keretein belül, hogy tanulmányaik befejezése után aspirantúrára menjenek. A Molotov Főiskolán 42, a Krupszkaja Főiskolán 20 aspiráns képzése folyik; belőlük lesznek a könyvtári és a népművelési terület szaktudósai, a bibliográfia magas színvonalú művelői, a főiskolák előadói.

Saját területünk feladatainak elemzése közben érdemes áttekintenünk, hogy a Szovjetunióban a főiskolai könyvtárosképzés területén milyen problémák megoldása került az érdeklődés középpontjába?

1. Tervezik, hogy az OSzSzSzk területén további 3—4 helyen (egyetem vagy főiskola) bevezetik a könyvtárosképzést; ugyanakkor a minszki Pedagógiai Főiskola könyvtári fakultásának önállósításáról tárgyalnak. Ugyancsak önállósítani kívánják a Molotov Főiskola népművelési fakultását is. Ebben az esetben ide kerülne a múzeológusok képzése is.

2. A szeptemberi plénum határozatai nyomán az 1951 óta fennálló tantervben módosításokat terveznek.

3. Ugyancsak a szeptemberi plénum óta a könyvtártani tanszéken legfontosabb feladat a falusi lakosság könyvelésével kapcsolatos kérdések vizsgálata. Grigorjev docens hat aspiránsával együtt kutatja e problémakör alapvető kérdéseit.

4. Vitakérdések az olvasói katalógus-

ról, az olvasói katalógus és a bibliográfia kapcsolatáról, egyáltalán a bibliográfiáról és annak oktatásáról.

5. A következő tanévtől kezdve a Molotov Könyvtárosképző Főiskolán a IV. éves hallgatókat úgy óhajtják specializálni, hogy kb. kétharmad részük a kerületi és a falusi könyvtárakba kerül, egyharmada pedig a városi és üzemi könyvtárakba. Ezenkívül különleges csoportokat fognak képezni a tudományos könyvtárak számára.

6. Jelenleg — hogy kiküszöböljék a régebbi lemaradást — igen erős munka folyik a tankönyvek írása és kiadása terén (tankönyv a szakkatalógusról, a bibliográfia alapjairól, a technika bibliográfiájáról, a gyermekkönyvtári munkáról, stb., stb.).

Összefoglalóan: igen nagy eredményeket ért el a szovjet könyvtárosképzés, mert szilárd elvi alapokon áll, nem szűnik meg kutatni az elmélet és a gyakorlat kapcsolatának lehetőségeit; mert egységes állami szervezés jellemzi s a tervszerűség messzemenően érvényesül az oktatásban. Ugyanakkor rugalmas, a fejlődés tényével számol s az egész nevelést a kommunizmus építésének szellemében végzi. Általános műveltséget nyújt, átfogó, tudományos látókörrrel bocsátja ki hallgatóit: nem csupán jó szakembereket akar, hanem sokoldalú, művelt embereket. Az állam minden tekintetben gondoskodik az intézetek anyagi ellátásáról; gondoskodik a tervszerűség messzemenő érvényesüléséről: eleve megtervezik, hány könyvtárosa van szükség s így hány hallgatót kell oktatni, megtervezik az elhelyezést is. Minden könyvtár-típus számára képeznek ki szakembereket, bár a könyvtártípusok igen különbözőek. Az viszont az alkotmány szelleméből fakad, hogy a hallgatók nagy többsége állami ösztöndíjat kap (mintegy 80 százalék); az ösztöndíjpolitika a magas minőségre való törekvés jegyében áll.

Feltétlenül rá kell mutatni arra a két alapvetően fontos gondolatra, amire a küldöttség záróértékeztele alkalmával T. M. Zujeva elvtársnő, az OSzSzSzk kulturális minisztere — éppen a magyarországi tanulások levonása érdekében — utalt:

a) ne tekintsük befejezett, megfagyott formáknak, amiket a tanulmányút során láttunk;

b) természetesen semmiesetre se mechanikusan, hanem alkotó módon, saját

viszonyainknak megfelelően vegyük át a jó tapasztalatokat.

Irányító kulturális szerveink és szakembereink természetesen figyelembe fogják venni e tanulmányút tanulságait s a hazai lehetőségek gondos elemzése s az adottságok mérlegelése után fognak dönteni a felsőfokú könyvtárosképzés formájáról, szervezeti és tartalmi kereteiről. Nem véletlen, hogy éppen most volt szükség a szovjet népművelési oktatás közeli tanulmányozására. Felsőfokú könyvtárosképzésünk túl van az első lépéseken, gyengeségei és hibái ellenére is ért el már eredményeket. Vannak tapasztalatai és hasznos, bár még rövidmultú hagyományai. Oktatókádereket nevelt ki, fiatal erőkből tanszemélyzetet alakított ki; néhány tárgynak megbízható jegyzetei vannak s már csak néhány lépés kell a tankönyvekig. Az elmélet és a gyakorlat összekapcsolásával sokat küszködik, de e küzdelem már szerény eredményekkel is járt. Nemcsak a nappali, hanem az esti és a levelező formák terén is gyűjtött jól értékesíthető tapasztalatokat. Végzett hallgatóinak jó része — ha kezdetben nehézségekkel is küzd — de becületesen megállja helyét könyvtárainkban.

Ugyanakkor az oktatás problémái és nehézségei is növekedőben vannak. Mivel mind a budapesti egyetemen, mind a pedagógiai főiskolán csak egy-egy tanszék látja el a szaktárgyak oktatását, az általános tárgyak oktatása és a szaktárgyak oktatása között nincs és nem is lehet megfelelő kapcsolat és egymásrahatás, mint az a Szovjetunióban oly kedvezően tapasztalható — hiszen az általános tárgyak oktatása (történelem, irodalom, stb.) a jelenlegi szervezeti keretek között mégsem a könyvtári tanszékek illetékessége alá tartozik. A gyakorlattal való kapcsolat, a hivatástudatra való helyes nevelés is jobban oldható meg önálló szervezeti keretben, mint a jelenlegi körülmények között. A tanszékek minőségi fejlesztése sem haladt a kívánatos irányban: a budapesti egyetem könyvtártudományi tanszékének vezetője csak félfállás keretében tud a tanszéken dolgozni; docens, de még adjunktus sem tűnik fel a két tanszék szobáiban és előadótermeiben... A két helyen folyó képzés (egyetem és főiskola) nagyon megosztja az oktató ká-

dereket s mivel nálunk az egyetemi és főiskolai képzés tartama tekintetében két év különbség van, az oktatás nem lehet egységes, külön tanterv, külön programok és jegyzetek kellene a kétféle forma számára. Úgy véljük, elmúlt az az idő, amikor sürgős szükség volt a friss könyvtároskáderek minél gyorsabb és rövidített formában való kiképzésére; inkább elért eredményeink megerősítésére, számszerű könyvtári fejlődésünk minőségi fejlesztésére és kimunkálására van ma szükségünk.

Folytathatnánk még az érveket, melyek az önálló, négyévfolyamú könyvtárosképzés megszervezését tennék időszerrév; az elemek már szinte együtt vannak: a budapesti egyetemen 1948/49 óta négyévfolyamú könyvtárosképzés folyik, a Pedagógiai Főiskola könyvtártani tanszéke pedig több év óta levelező oktatást is folytat. Tananyag, oktatók, tanszemélyzet, módszertani tapasztalatok, legújabbban a szovjet könyvtárosképzés tanulságai együtt vannak, csak jó szervezési keretekben használandók fel.

Azonban igen súlyos megfontolások során kell irányító szerveinknek eljutniok, amíg biztosítva látják az önálló könyvtárosképző főiskola működését és jövőjét:

1. megfelelő anyagi, személyzeti, beruházási keretek. Hiszen a szaktanszékeken kívül (talán kezdetben könyvtártani, bibliográfiai és népművelési) szükség lesz az általános tárgyak tanszékeinek megszervezésére is (marxizmus-leninizmus, irodalmi, történelmi, nyelvi tanszékek, a pedagógia és pszichológia tanszéke). Ezenkívül a levelező oktatás irányításáról és szervezéséről is gondoskodni kell. Természetesen a szükséges tanulmányi és gazdasági hivatalok egészítik ki a szervezést.

2. alapvetően fontos, hogy e potenciá-

A könyvtárosképzés problémái előtérbe kerültek. Ezen a területen is előbbre kell jutnunk. Kérjük olvasóinkat, írják meg folyóiratunknak e téren szerzett tapasztalataikat, javaslataikat és véleményüket Haraszthy Gyula elvtárs javaslatairól. A könyvtárosképzésről folyóiratunkban nyilvános vitát nyitunk.

A szerkesztő

lisan működő önálló könyvtárosfőiskola hallgatóinak száma évekre előremutatóan tervszerűen állapíttassék meg. Nem szabad a tervszerűség követelménye nélkül csak ötletszerű adatok alapján kiképezni a könyvtárosokat. Pontosan kell tudni, hogy az elkövetkező évek folyamán különféle típusú könyvtáraink hány új végzős hallgatót tudnak befogadni s pontosan fel kell mérni a területet a már működő könyvtárosok levelező oktatásba való bevonásának szükségességéről is. Csakis ezen adatok birtokában — ha ezek az adatok egyúttal igazolják is e terveket — lehetséges az önálló főiskola létrehozása.

3. amennyiben ez a szükségesség fenn fog állni, viszonyainknak megfelelően kell megszervezni a főiskolát. Mivel a gyermek- és ifjúsági könyvtári bázis nálunk még igen gyenge (szórványszerű) s erre vonatkozó előadások, jegyzetek nem állnak rendelkezésre, induláskor még nincs rá szükség. Később természetesen ez is csatlakozhatik a meglévő tanszékekhez, Külön bibliográfiai fakultásra kezdetben szintén nincs szükség, de bibliográfiai tanszékre igen. Viszont a népművelési tagozat már az induláskor a főiskola keretei között lenne elhelyezendő.

4. Néhány, az oktatásban különösen bevált könyvtáros számára megfelelő státushelyet kell szervezni a főiskolán belül. Ettől igen nagy mértékben függ majd az oktatás minősége.

A magyar könyvtárosképzés eme önálló intézményes formájának megtervezése és megszervezése nem könnyű feladat. A Szovjetunióban járt kulturális küldöttség tapasztalatai alapján néhány észrevétellel szeretünk volna hozzájárulni e munkához.

HARASZTHY GYULA

a Magyar Tudományos Akadémia
könyvtárának vezetője, egyetemi tanár

Készüljenek fel a könyvtárak a mezőgazdasági termelés támogatására (BIBLIOGRÁFIA)

A mezőgazdasági termelés fejlesztéséről szóló párt- és minisztertanácsi határozat sikeres végrehajtása az egész nép, az egész ország ügye. Dolgoznak érte tudósaink, ipari üzemünk, társadalmi szervezeteink, termelőszövetkezezeink, kis- és középparasztjaink, gépállomásaink, állami gazdaságaink. Könyvtáraink sem maradhatnak el a közös munkából. Segítsék a dolgozókat abban, hogy alaposabban készülhessenek az előttük álló feladatokra, fegyverezzék fel őket a fejlett tudományos és gyakorlati vívmányok ismeretével.

Előttünk áll a tavasz. A könyvtárosnak tudnia kell, milyen időszerű munkákat kell elvégezni március–áprilisban a szántóföldön, gyümölcsösben, az állatok körül.

A szántóföldön a *tavaszi vetés* ideje ez a két hónap. A talajmunkák célja is az, hogy minél előbb és minél jobban előkészítsük a földet a vetésre. A kizöldült vetést pedig ápolni kell, hogy erőteljesebben fejlődhessenek. Ezekben a kérdésekben adnak támogatást a következő könyvek.

Virág István: Növénytermelési alapismeretek. Budapest, 1952. Mezőgazdasági Kiadó, 162 oldal. A vetés előtti munkáról a 64–70. oldalon, a vetésről a 70–90. oldalon ír. A kalászosok tavaszi ápolásáról és fejtárgyázásáról pedig a 38–42. és a 92–96. oldalon.

Gonda Béla: Növénytermelési enciklopédia. Budapest, 1952. Mezőgazdasági Kiadó, 173 oldal. (Mezőgazdasági Szakkönyvtár.) A tavaszi talajelőkészítő munkákra, a vetésre és a vetés tavaszi ápolására a 78–100. oldalon kapunk tanácsot.

Bagola István: Vetőmag — vetés. Budapest, 1951. Mezőgazdasági Kiadó, 46 oldal. (Mezőgazdasági Kiskönyvtár.) Részletesen ismerteti a vetés minden munkáját.

Moszolov: Agrotechnika, Budapest, 1952. Mezőgazdasági Kiadó, 462 oldal. A vetésről szóló részt a 93–136. oldalon találjuk meg. (A könyv 2. kiadása most jelent meg.)

A vetés, ültetés és műtrágyázás *gép*el. Irta Kégl László, Kertész István, Schiffer Péter, Budapest, 1951. Népszava, 167 oldal.

Igen fontos a növények tavaszi *fejtárgyázása* is. Ilyenkor a koratavaszi hideg földben nehezen tud hozzáférni a növény a zöldrészének növeléséhez szükséges táplálóanyagokhoz. Segítenünk kell tehát, hogy ne pazarolja erejét feleslegesen a táplálékkeresésre. Ezért fontos a korai nitrogén-műtrágyázás.

Moszolov: Agrotechnika című könyvének 129–136. oldalán erre is útbaigazítást találunk. Tanácsot ad még ezenkívül a

Trágyázás, Budapest, 1951. Mezőgazdasági Kiadó, 51 oldal. (Mezőgazdasági Kiskönyvtár) a 49–51. oldalon és

Kreybig Lajos: Gyakorlati trágyázástan. Budapest, 1951. Mezőgazdasági Kiadó, 303 oldal. Mégpedig a »Műtrágyák adagolásának módja és időpontja« című fejezet a könyv 274–278. oldalán.

A *zöldségtermesztésben* a melegágyi palántanevelés, majd a szabadföldi vetés a legfontosabb munka. Erre részletes útmutatást ad

Virág Géza: Zöldségtermelési alapismeretek. Budapest, 1952. Mezőgazdasági Kiadó, 125 oldal. (A 3 éves agrotechnikai tanfolyamok kézikönyve.) A melegágyak készítéséről, a palántanevelésről pontos felvilágosítást kapunk a 46–65. oldalon, a vetés előtti talajművelésről a 44–45. oldalon és a vetésről a 66–82. oldalon.

A *gyümölcsösben* még tart a metszés ideje. Sőt permeteznünk is kell rügyfakadás előtt. Ezekről a munkákról

Szakátsy Gyula: A gyümölcsös gondozása. Budapest, 1951. Mezőgazdasági Kiadó, 64 oldal. (Mezőgazdasági Kiskönyvtár) című könyv 28–49. oldalán olvashatunk.

A *szőlőt* is most nyitjuk. A szőlő metszésével és trágyázásával

Prohászka Ferenc: Szőlőművelés és borgazdaságtan. Budapest, 1953. Mezőgazdasági Kiadó, 383 oldal. (Mezőgazdasági Szakkönyvtár) foglalkozik a 163–200. oldalon.

El kell végeznünk a *legelők* javításának és karbantartásának sokféle apró teendőit is, hogy mire kihajthatjuk az állatokat, már rendbehozott, dúsfűvű legelő várja őket. Erre a munkára ad tanácsot a

Legelő és rétgazdálkodás, Budapest, 1951. Mezőgazdasági Kiadó, 79 oldal. (Mezőgazdasági Kiskönyvtár), a könyv 25–45 oldalán.

Az *állattenyésztésben* a növedékállatokkal van ilyenkor a legtöbb munkánk. A keltetés még tart május végéig is és most van a legtöbb bárány, borjú és csikó a gazdaságban. A növedékállatok neveléséről sok jó könyvet írtak szakembereink és állattenyésztési dolgozóink is beszámoltak munkamódszerükről. Melyik könyvet olvassuk el? Erre ad tanácsot az Országos Mezőgazdasági Könyvtár »*Mit olvassunk a növedékállatok neveléséről?*« c. röplapbibliográfiája, valamint az »*Állatállományunk szaporítása és nevelése*« c. olvasási tanácsadója.

ÖSSZEÁLLITOTTA: AZ ORSZÁGOS MEZŐGAZDASÁGI KÖNYVTÁR BIBLIOGRÁFIAI CSOPORTJA.

A kiskőrösi ünnepi Petőfi-hét

Január első hetében Petőfi szülőhelyén, Kiskőrösön a hagyományos szilveszteri megemlékezésen kívül ünnepi Petőfi-hét idézte fel legnagyobb lírikusunk emlékét. Petőfi nevét mindenki ismeri az országban, de életének és műveinek ismerete nem ennyire általános. Ez a tapasztalat érlelte meg a nagy költő műveinek, életműve jelentőségének népszerűsítéséért országos mozgalom megteremtését. A mozgalom a költő szülőhelyéről, Kiskőrösről indult el ezzel az első ünnepi héttel, amelyet hasonló ünnepek követnek majd.

Természetes, hogy a nép nagy költőjének műveit népszerűsítő, a Petőfi-kultuszt ébrentartó országos mozgalomban a könyv, az irodalom terjesztőinek: a könyvtáraknak is részt kell venniük, amint már a kiskőrösi ünnepi hét rendezésében is tevékenyen szerepelt nemzeti könyvtárunk, az Országos Széchényi Könyvtár. Az ünnepek magukban is jelentékeny mozzanatok Petőfi életművének népszerűsítésében, de a könyvtárak közreműködése nélkül csak félsíkert hozhatnának. A Petőfi-mozgalom szervezőinek is gondolniuk kell erre a szempontra, vegyék igénybe a könyvtárak segítségét. A könyvtárak azonban csak a megfelelő könyvanyag birtokában láthatják el ezt a feladatot, adhatnak segítséget és foghatnak hozzá a népszerűsítés munkájához. Előre gondoskodni kell tehát arról, hogy az ünnepeket rendező városok könyvtáraiban legyen elegendő számú Petőfi-kötet, és ne hiányozzanak a költő életére és műveire, valamint korára vonatkozó legfontosabb művek sem.

Milyen volt a kiskőrösi ünnepi Petőfi-hét milyen tapasztalatokat használhatunk fel az elkövetkezendő Petőfi-ünnepek rendezéséhez?

Az ünnepi hét a hagyományos szokáshoz híven Szilveszter éjszakaiban kezdődött, amikor is Kiskőrös lakossága Petőfi születésének órájában fátylasmenetben vonult a költő szülőházához és megkoszorúzta azt. A ma emlékműzeumnak berendezett kis nádfedeles házacská az egész héten ünnepi fényben állott, s a lakosság, valamint a Kiskőrösön megforduló idegenek nagy számban keresték fel az alacsony gerendás szobát, melyben a legnagyobb lírikusunk meglátta a nap-

Petőfi szülőháza Kiskőrösön

világot. Az ágy, melyben Petőfi született, ma is eredeti helyén áll, s a szoba részben Petőfi szüleinek bútoraival, részben korabeli tárgyakkal van berendezve. Minden látogató megilletődve olvasta a szoba ajtaja felett a költő szavait:

»Szent a küszöb, melyen beléptem én,
Ó szent a szalmakunyhók küszöbe!
(Palota és kunyhó, 1847.)

Az ünnepek sorozata voltaképpen vasárnap, január 3-án kezdődött, amikor országos és helyi intézmények koszorúzták meg Petőfi szobrát. Utána a járási kultúrházban a Petőfi vándonkiállítás útrabocsátása következett. Ez a kis kiállítás falvakba, tanyaközpontokba, üzemekbe fog vándorolni, hogy bemutassa — legalább főbb vonásaiban — a költő életét és költészetét. Vasárnap délután a kultúrház zsúfolásig megtelt nagyteremben Bóka László egyetemi tanár mondott ünnepi beszédet. A műsoron szerepelt az Állami Népi Együttes is.

Hétfőn a néphadsereg emlékezett a költőre. Reggel zenés ébresztővel köszöntötték a lakosságot, délelőtt pedig a honvédség és a rendőrség megkoszorúzta a Petőfi-szobrot. Este a kultúrházban tartott ünnepi Devecseri Gábor alezredes, Kossuth-díjas költő beszélt Petőfi Sándorról. A Honvéd Művészetegyesület fejezte be az est műsorát.

Hétfőn és kedden délelőtt tartottuk meg a »Petőfi szavaló és felolvasó verseny« selejtezőit, kedden délután pedig a kultúrházban a nyilvánosság előtt a döntőt és díjkiosztást. Szerdán a pedagógusok foglalkoztak Petőfi emlékével. Módszertani értekezleten beszéltek meg,

hogy miként kell Petőfit tanítani az iskolában, majd egy mintatanítási órán gyakorlatban is bemutatták ezt. Csütörtökön az ünnepi hetet az Írószövetség irodalmi estje zárta be. Ezen fővárosi művészek Petőfi verseket és dalokat adtak elő, valamint mai írók műveiből szavaltak. Ekkor szerepelt a Kiskőrös közelében lévő Drágszék országos hírű kultúr-csoportja is népdalaival és népi táncival. A helyi moziban egy hétig játszották telt házakkal a »Föltámadott a tenger« című filmet, amely szintén Petőfi életét mutatja be. Az ünnepi hét másora tehát elég gazdag volt ahhoz, hogy Petőfi emlékét méltón elevenítse fel szülőföldjén, költészetének mélyebb megismerését azonban leginkább az Országos Széchényi Könyvtár rendezte szavaló és telolvasó verseny vitte előbbre.

Alki felkészült erre a versenyre, annak foglalkoznia kellett Petőfi műveivel, míg az előadandó, a neki legjobban tetsző verset megtalálta. Ezt a verset pedig még alaposabban meg kell ismernie, ha megfelelően akarja előadni. Valószínű, hogy az indulók zöme a kiadott szöveggel-nyvet áttanulmányozta. A versenyen a község addig legjobbnak tartott szavalója gyengén szerepelt, még a jutalmazottak közé sem került be. Látszott rajta, ez nagyon bántja. A tanács-titkárnő hoz-zánk fordult azzal, hogy eztán kit fog találni, ha szavalóra lesz szükségük. Felvilágosítottuk, hogy ezental már nemcsak egy szavalója van a községnek.

A verseny másik célja éppen az volt, hogy minél több jó szavalót és felolvasót hozzunk felszínre, akiket elsősorban a kultúrház aktívái közé kell beszervezni, de akikre számíthat a helyi könyvtár is, ha olvasóköröket, közös felolvasásokat akar szervezni. Ezért lehetett a versenyen nemcsak szavalni, hanem felolvasni is.

A verseny hírére előzetesen falragaszok útján tudattuk a lakossággal. Részben ennek, főleg azonban a helybeli pedagógusok jó munkájának eredményeként szép számmal jelentkeztek szavalók, felolvasók. Az érdeklődést megnövelte az is, hogy a versenyben legjobban szereplők számára értékes könyvjutalmat tűztünk ki. Ezeket az egyik főtéri üzlet kirakatában előzetesen kiállítottuk.

A jelentkezők egyik csoportjában indul-tak a tanulók, a másikban a felnőttek. Kiskőrösön nemrég létesült az első kö-

zépiskola, amely az idén még csak két osztállyal működik, a tanuló-versenyzők zöme így az általános iskola felsőbb osztályaiból rekrutálódott. A felnőttek közé soroztuk — korra való tekintet nélkül — mindazokat, akik már nem járnak iskolába. Ebben a csoportban a legfiatalabb 17, a legidősebb 67 éves volt.

Minden induló a jelentkezéskor egy sokszorosított szöveggel-nyvet kapott, amely Petőfinek kb. 50 költeményét, néhány prózai írását, róla szóló újabb verseket és prózai szemelvényeket tartalmazott. Ezzel akartuk a szavalókat, felolvasókat felkészülését megkönnyíteni. Az igények, természetesen, nem voltak magasak, hanem csak olyanok, amelyeneket a cél megkívánt. A kiválasztott verset, vagy prózai részt minden hatásvadászó szí-részkedés nélkül, értelmesen, szép magyar ejtéssel, jó hangsúlyozással kellett előadni. Előzetesen kb. 120 tanuló és 45 felnőtt jelentkezett, közülük 85 tanuló és 24 felnőtt vett részt a versenyben. A lemorzsolódásnak főleg az volt az oka, hogy munkanapon, munkaidőben rendeztük a versenyt, a nagy hideg is sokakat visszatartott a részvételtől.

A versenyzők összetétele így is elég színes volt: dolgozó paraszt és szeszgyári munkás, honvéd és honvédtiszt, tanács-titkárnő és gépirónó, földművelésszövetkezeti könyvelő és népviseletbe öltözött parasztlány lépett egymásután a színpadra.

Alljon itt elismerésül is a győztesek neve:

A felnőttek között 1. Gyarmati István 67 éves dolgozó paraszt a »Nemzeti dal«-al. 2. Dulai Sándorné fiatal parasztasszony a »Reszket a bokor...« című verssel. 3. Istenes Gyula hadnagy az »Akasszátok fel a királyokat!« c. verssel. A tanulók között 1. Andriska Mária ált. isk. VII. oszt. a »Föltámadott a tenger« c. verssel. 2. Markó Pál ált. isk. VIII. oszt. »A nép nevében« c. verssel. 3. Helmlí Erika ált. isk. VII. oszt. »Az Alföld« c. verssel. Mindkét csoportban az első helyezettek 20, a másodikok 10, a harmadikok 5 kötet könyvet nyertek. A felnőtteknél még 7, a tanulóknál még 17 induló kapta meg az újkiadású Petőfi-köteteket. Valamennyi jutalmazott megkapta a Petőfi-jelvényt, amely ezúttal került először kiosztásra.

A szavalóverseny döntője és a díjkiosztás volt az egész hét legközvetlenebb és leginkább élményszerű eseménye.

A verseny, bár jól sikerült, sok tanulsággal is szolgált: jobban meg kell majd szervezni az ilyen versenyeket. Nem elégedhetünk meg azzal, hogy egy olyan közegben, mint Kiskőrös, a 15.000 lakosból csak 24 felnőtt akadjon, akit vállalkozik szavallásra, felolvasásra. A verseny akkor éri el célját, ha minél több embert mozdit meg szereplésre.

Nagyobb gondot kell fordítani ezután a jelentkezők előkészítésére is. Elsősorban a kiadásra kerülő szövegkönyv tartalmazzon olyan bevezetést, amely elmondja az indulóknak, hogy mi módon kell szavalni, felolvasni.

Még több tanulsággal szolgál, ha az egész ünnepi hetet tesszük mérlegre. Itt is megállapíthatjuk, hogy a kiskőrösieknek emlékezetes marad ez az ünnepség. Talán soha nem hallgattak, láthattak ennyit Petőfitől, Petőfiről. A hivatott előadók, szavalók, énekesek, művészegyüttesek szereplése jelentősen megerősítette a Petőfi-kultuszt. Az ünnepségek színhelye mindig tele volt hallgatósággal. Hiba volt azonban, hogy az ünnepségek hatása kizárólag Kiskőrösre korlátozódott, az ország más vidékei alig-alig vettek tudomást az első Petőfi-hétről. De nehezen is tudhattak róla, hiszen pl. a Bács-Kiskunmegyei Népújság kivételével a sajtó alig írt az ünnepségről. Ez különösen azért nagy hiba, mert az országos Petőfi-mozgalom indulásáról van szó, a mozgalmat már most, az első ün-

nepségek alkalmával meg kellett volna ismertetni az egész országgal. A gyéren megjelent sajtóközleményekben sem történt említés az országos mozgalomról.

Sajnos egyes intézmények csupán kötelességszerűen vettek részt a rendezésben. Csak egy példát említek. A hét utolsó napja az Irószövetségé volt. Az írók küldöttsége azonban csak félórával az irodalmi est előtt érkezett meg és nem sokkal utána úgy tért vissza Budapestre, hogy szinte egyetlen kiskőrösi emberrel sem állt szóba. A közönség csak a konferáló művésztől tudta meg, hogy írók is vannak az ünnepségen. Mennyivel emlékezetesebb lett volna a kiskőrösiek számára ez a Petőfi-hét, ha az írók legalább ezt a napot felhasználták volna arra, hogy elbeszélgessenek a parasztokkal Petőfiről, az irodalomról, a parasztság problémáiról. Bizonyára ők maguk is élményekben meggazdagodva tértek volna haza.

Megemlékeztem már a Petőfi-mozgalomnak a könyvtáruggal való kapcsolatáról. Kiskőrösön ilyen vonatkozásban is hiba történt. A helyi könyvtár az ünnepségekbe egyáltalán nem kapcsolódott be! Így Petőfit csak ünnepeltük, de műveinek olvasására nem hívtuk fel a figyelmet.

DÖRNYEI SÁNDOR

Országos Széchenyi Könyvtár
könyvtárosa

Részlet az Országos Széchenyi Könyvtár Petőfi-vándorkiállításáról

Üzemi műhelykönyvtárakról

A szocialista könyvtár egyik legfontosabb feladata, hogy eljuttassa a könyvet a dolgozókhoz. Ebből kiindulva kezdtek meg az üzemek 1949-ben a műhely-, akna-, illetve a különféle munkahelyek könyvtárainak szervezését.

Eleinte többen akadtak, akik kételkedve fogadták a műhelykönyvtár-mozgalom szükségességét és felvetették a kérdést, hogy minek a központi könyvtár, ha műhelykönyvtárakat létesítünk. Így például a Rákosi Művekben, a Magyar Posztógyárban is az üzem vezetősége meg akarta szüntetni a központi könyvtárat. Ezek az elvtársak nem értették meg, hogy egy műhelykönyvtár már állományánál fogva sem elégítheti ki a rendszeres olvasókká vált dolgozók növekvő igényeit. A műhelykönyvtár ugyanis elsősorban a kezdő olvasók számára szükséges, később azonban, amint tágul érdeklődési körük, megnő igényük, csak nagyobb, sokrétű állományú központi könyvtár elégítheti ki őket. A műhelykönyvtárak szervezésénél tehát nem csökken, hanem emelkedik a központi könyvtár olvasóinak száma.

A húzódozás a műhelykönyvtárak létrehozásával szemben nem volt általános és így ma már a SZOT 3000 műhelykönyvtárat tart nyilván. Sajnos azonban ennek csak a fele működik, mert az üzemek létrehozták ugyan a műhelykönyvtárakat, de tovább nem törődtek velük. A könyvtárosokat sem választották ki megfelelő módon. Gyakran tapasztalhatjuk, hogy a műhelykönyvtáros maga sem olvas, nem szereti a könyveket és csak azért végzi ezt a munkát, mert az üzemvezetőség ezzel bízta meg, hogy legyen valami társadalmi munkája. Ugyanekkor a műhelykönyvtárak könyvanyaga sokszor silány.

Fontos feladatunk tehát, hogy rendet teremtsünk ezen a téren és a népművelési hálózat fiók-könyvtáraihoz hasonlóan, üzemi vonatkozásban is egy központilag kiadott szabályzat szerint rendezesítsük a műhelykönyvtárak működését. Ehhez néhány javaslatot ismertettek itt, amelyet több üzem tapasztalataiból, több nagyüzemi könyvtárban dolgozó elvtársammal gyűjtöttünk össze.

Hol és hogyan létesítsünk műhelykönyvtárakat?

Elsősorban ott, ahol az üzem központi könyvtára nem működik, esetleg távo-

labb fekszik az üzem területétől. Hasznos azonban olyan helyen is, ahol az üzemben belül van a könyvtár, mert nem esik minden dolgozó útjába, hacsak nem az üzem egyetlen kapujánál van. Be kell tartani azonban a fokozatosság elvét. Először a legnagyobb létszámú és a legfontosabb üzemszettekben létesítsünk, és ha erőnkből és könyvállományunkból futja, akkor a többi műhelyben is állítsunk fel könyvtárat. Megtehetjük ezt az üzem óvodájában is, ahol a szülők gyakran megfordulnak. Több bejárátú üzemenél létrehozhatunk a kapuknál is könyvtárakat, ezeket aktívák, vagy a központi könyvtár munkatársai kezelhetik váltva, meghatározott napokban. Mindenütt az üzem körülményeinek megfelelően kell kiválasztani azokat a helyeket, ahol a legcélszerűbb a könyvtárak felállítása.

Műhelykönyvtár létesítéséhez több minden szükséges: megfelelő könyvtáros kijelölése, szekrény biztosítása, jó könyvanyag összeállítása, stb.

Lehetőleg üveges szekrényt használjunk műhelykönyvtárnak, amelybe 150—200 könyv is elfér. Ha egy többszakmányos üzemszékben minden szakmának külön könyvtárosa van, akkor a szekrény többrészes és minden rész külön zárható legyen.

Felvetődik a kérdés, hogy miként oldjuk meg a többszakmányos üzemek dolgozóinak könyvkölcsönzését. Több lehetőség is van: 1. Olyan könyvtárost választunk, aki állandóan ugyanabban a szakmában dolgozik, és mozgási lehetősége is van. Ha a kölcsönzési napokon korábban megy be és tovább marad ott, mindhárom műszakkal találkozik. Ez a legjobb módszer. 2. Minden műszakból választunk egy könyvtárost (ekkor szükséges a többrészes szekrényt) és ez csak a saját műszakjában dolgozókat látja el könyvekkel. Ennek hátránya, hogy a könyvanyagot nagyon szétaprózzuk. 3. Csak egy könyvtárost választunk, aki ugyan váltott műszakban dolgozik, de hajlandó esetenként korábban bejönni és tovább ottmaradni, hogy a többi dolgozónak, aki nem az ő szakmájában dolgozik, is tudjon kölcsönözni. Megoldható a kérdés úgy is, hogy egy elvtársat a másik műszakból megbíz azzal, hogy már előre beadott igények alapján a könyveket készítse elő, hogy így aztán ő eljuttathassa a dolgozóknak.

Szükséges a könyvtár létrehozását megbeszélni a műhely háromszögével. Közöljük velük, hogy kit kívánunk könyvtárosnak. A jelöltet a jó olvasók közül szemeljük ki. Kössünk szerződést a műhely vezetőjével és a könyvtárossal. A szerződés tartalmazza mindenki részéről a vállalásokat. Például az üzem vezetője vállalja, hogy biztosítja a zárható szekrényt és azt karbantartja; vállalja, hogy üzeme alkalmazottainak áthelyezése, vagy elbocsátása esetén beszedi tőlük a könyvtári köteteket. A műhelybizottság vállalja, hogy a könyvtárost más társadalmi munka alól mentesíti, munkáját legalább háromhavonként ellenőrzi, áthelyezése, vagy elbocsátása esetén pedig értesíti a központi könyvtárat és az átadást lebonyolítja. A műhelykönyvtáros vállalja a könyvek megfelelő őrzését, a központi könyvtár által megkívánt feljegyzések vezetését, valamint az olvasás népszerűsítését, a könyvek védelmét s ezenkívül rendszeresen jelentést küld a központi könyvtárnak. A központi könyvtár vállalja, hogy szükség szerint, de legalább félévenként cseréli a műhelykönyvtár anyagát, segíti munkájában a műhelykönyvtárost, ellátja a szükséges eszközökkel és havonta díjmentesen eljuttatja hozzá a **A KÖNYVTÁROS** című folyóiratot.

A következő feladat: a leendő könyvtárossal kiválogatni a könyvtár anyagát. Ugyanekkor fel kell világosítani a könyvtárost feladata felől, hogy el tudja látni munkáját. Fel kell szerelni a szükséges nyomtatványokkal és eszközökkel.

Milyen feljegyzésekre van szükség?

A törzslapot két példányban kell elkészíteni. Egy a központi könyvtárban marad, a másikat a műhelykönyvtáros őrzi és azzal megy cserélni. Erre a központi könyvtáros mindig rávezeti, hogy a cserék alkalmával hány könyvet vett vissza, a műhelykönyvtáros pedig, hogy hány könyvet vett ki. A törzslapról bármikor megállapítható a műhelykönyvtár állománya. (A mintát lásd »A Könyvtáros« szeptemberi számának »Cserékönyvvalap létesül a megyei és járási könyvtárakban« című cikkben.)

A kölcsönzéshez 150—200 olvasóig célszerű füzetes rendszert alkalmazni, melyhez a központi könyvtáros a füzetet előre megvonalazza. Egy-egy lapot egy-egy olvasónak tartunk fenn. A lap felső részén

A Rákosi Művek üzemi könyvtára

fel kell tüntetni az olvasó nevét és lakcímét, alább bejegyezzük a kiadás dátumát, (ez könnyebb, mint a lejárat dátum beírása, mert azt külön ki kellene számítani), a kiadott könyv íróját, címét és az átvételt aláírattjuk a kölcsönzővel. Amikor visszakérül a könyv, a bejegyzést egyszerűen csak át kell húzni (lehetőleg úgy, hogy a könyv címe továbbra is látható maradjon, mert ebből tudjuk meg, mit olvasott már az illető). 200 olvasón felül jobb a karton-rendszer, de csak egy kartoné, a személyi lapé (az új kölcsönzési eljárás szerint), amelyet abc-sorrendben tartunk. Helyes naptár és néhány könyvborító kiadása is, mivel a műhelyben általában átöltözés előtt, mosatlan kézzel jönnek az olvasók a könyvekért.

A már előbb említett szerződés és törzslap. A könyvek kartonjai, melyeket a könyvek kiadásakor kiveszünk belőlük és egy zacskóban — vagy még jobb, ha az egyes műhelykönyvtárak részére fenntartott fiókban, vagy dobozban gyűjtünk. A könyvkartonra a központi könyvtáros ráírja, hogy mikor melyik műhelykönyvtárnak adta ki a könyvet. Ezenkívül két példányban legépeljük a kiadott könyvek írójának nevét és a mű címét. Ezt a műhelykönyvtáros aláírja és mikor visszahoz a könyvekből, a megfelelő címekeket áthúzzuk. Ezt a jegyzéket azért fontos elkészíteni, mert így csak egyszer kell a műhelykönyvtárosnak aláírnia, amit átvett. Előnye még az, hogy a másik példányt a műhelykönyvtáros megkapja és azt katalógusnak is használhatja. Amikor pedig új könyveket adunk ki, átnézve a régi jegyzékeket, megállapíthatjuk, hogy mi volt már a műhely-

könyvtárban és azokat nem adjuk ki újra. Ha csak a könyvkartonra vezetjük rá, hogy melyik műhelykönyvtárban volt a könyv, nem kapunk tiszta képet, mert lehet, hogy a könyv több példányban van meg. A központi könyvtárban őrizzük meg azt a jegyzőkönyvet, amelyet a műhelykönyvtáros változása esetén az átadáskor felvettek.

Már említettem, hogy a leggyakoribb hiba az, ha a műhelykönyvtárakat nem látják el megfelelő jó és új könyvanyaggal. Ennek a hibának legjobb megszüntetési módja, ha a műhelykönyvtárak cse-reanyagát teljesen külön kezeljük, külön raktározzuk. Ide minden új vásárláskor elhelyezzük azokat a könyveket, amelyeket a műhelykönyvtárakba szánunk. A műhelykönyvtárosok így válogathatnak a könyvek között. Ha erre a központi könyvtárban nincs hely, akkor ezt a raktárt máshol is tarthatjuk, zárható szekrényben, ahol biztonságban van.

Ezen a téren sem lehetünk merevek, mert ezt sem tudja minden kiskönyvtár megoldani, hiszen olyan könyvtáraink is vannak, amelyek csak egy példányban szerzik meg a könyveket és azt hol a központi, hol a műhelykönyvtárban helyezik el. Ezért azt javasoljuk, hogy ahol 4000, vagy ennél több könyv van, ott rendszeresítsék csak a külön raktározást.

Hány és milyen könyvet adjunk a műhelykönyvtárakba?

Erre természetesen bajos számszerinti javaslatot tenni, mert ez függ a központi könyvtár nagyságától és az illető műhelyrész nagyságától is. Mindenesetre annyi könyvet adjunk, hogy válogathassanak közülük. Ahogy a forgalom növekszik a műhelykönyvtárban, úgy növeljük a könyvállományt is.

Milyen könyveket adjunk? Itt sem lehet merev szabályt alkalmazni. Fontos, hogy sok érdekes, olvasmányos könyvet adjunk, hiszen elsősorban kezdő olvasókról van szó, akiket csak az ilyen könyveken keresztül vonhatunk be az állandó olvasók táborába. Főleg szépirodalmi könyvekre van szükség a műhelykönyvtárban, de fontos, hogy a legkeresettebb politikai könyvek is ott legyenek, elsősorban azok, amelyek az oktatásban szükségesek. Ezenkívül néhány szakmai könyv, amely az illető műhelynek megfelel és egy pár fontosabb ismeretterjesztő könyv is legyen.

Mi a műhelykönyvtáros feladata?

A könyvállomány rendbentartása, az adminisztráció pontos ellátása, gondoskodás a könyvállomány rendszeres fel-frissítéséről és a könyvek népszerűsítése, a jó propaganda. Helyes, ha a műhely különféle értekezleteit felhasználja arra, hogy ismertesse a műhelykönyvtár létrejöttét, működését. Erre az írásos propaganda eszközeit is jól fel lehet használni. Havonta rendszeres jelentést kell küldenie a központi könyvtárnak. A jelentés az olvasók számát és a havi könyvforgalmat tartalmazza.

Jó munkát csak akkor követelhetünk a műhelykönyvtárosoktól, ha segítjük, támogatjuk őket. Nem elég, hogy a könyvtár megnyílása előtt megbeszéljük velük feladatukat, felvilágosítjuk őket kötelességükről. Látogassuk, ellenőrizzük a műhelykönyvtárakat. Lényeges, hogy ez ütemterv szerint történjen, mert ellenkező esetben megfedkezhetünk egy-egy könyvtárról. Helyes, ha kölcsönzés közben megfigyeljük a könyvtárosok munkáját. Könyvszere alkalmával beszélgessünk el velük, egy-egy újonnan kivitt könyvet röviden ismertessünk és mondjuk meg nekik, hogy kiknek ajánlja azokat elsősorban.

Időközönként (negyedévenként) hívjuk össze értekezletre a könyvtárosokat és ezen a szakmai megbeszélésen kívül könyvismertetőt, irodalmi tájékoztatót is tartunk. Az értekezletek összehívása mellett azonban ne hanyagoljuk el az egyéni foglalkozást sem. Ennek egyik módja az is lehet, ha egy-egy könyvtárost külön behívunk beszélgetésre. Ahol már két könyvtáros van a központi könyvtárban, ott az egyik feltétlenül feleljen a műhelykönyvtárakért. Ez azért is jó, mert ez az elvtárs így alaposan megismeri a műhelykönyvtárak minden kérdését, a könyvtárosokat és így nagyobb segítséget tud adni.

A KÖNYVTÁROS című folyóiratot okvetlen juttassuk el a könyvtárosokhoz és helyes, ha előre kijelöljük a példányokban azokat a cikkeket, amelyeket feltétlenül szeretnénk elolvasatni velük. A műhelykönyvtárosok helyes kiválasztása és munkájuk segítése a jó műhelykönyvtár-mozgalom alapja.

GERŐ ZSOLTNE

a KELTEX szakszervezeti könyvtárosa,
a Textil Szakszervezet könyvtárfelelőse

A Csepel Autógyár szakszervezeti könyvtárában

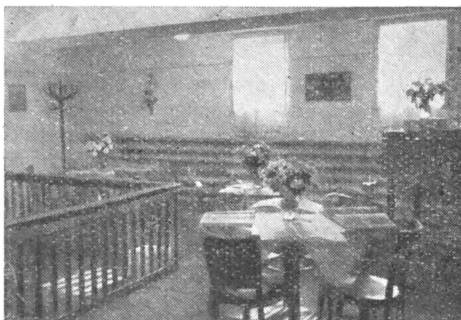
Egy szuterén helyiségbe vezető lejarat oldalán feliratot pillanthatunk meg: Műszaki Könyvtár. A tábla ugyan csak a műszaki könyvtárt hirdeti, de itt van a gyár központi, szakszervezeti könyvtára is. A két intézmény egymástól függetlenül dogozik, de hogy ez mennyire helyes, vagy helytelen, arról meggyőződni nem állott módomban, mert a műszaki könyvtárban a legminimálisabb tájékozódást szolgáló információt (kötetek száma, olvasók száma) is megtagadták, mondván: hozzák a minisztériumtól írást, hogy ilyen »bizalmas« adatokat nekem megadhasznanak.

A központi, szakszervezeti könyvtár barátságos, kis helyiség. A könyvespolcokat, az irodarészt fakorlással vették körül, a fennmaradt helyet pedig arra használták fel, hogy ízléses terítőkkal letakart virágvázas olvasóasztalokat helyezzenek el. A falakon virágtartók, rajtuk fikusz és más örökzöld.

A könyveket gondosan kezelik. Minden kötetet leltárba vesznek. Készül katalógus is. Ellenőrzik, hogy időben visszakerülnek-e a könyvek s a határidő lejárta után két nappal telefonálnak a késlekedőnek, hogy hozza vissza a könyvet, vagy hosszabbítsa meg a kölcsönzési időt.

A könyvtárban ketten dolgoznak: Farkas Eszter, a vezető és Mondschein Lászlóné. Az ő munkájukat dicséri a rendbetartott könyvtár, az olvasók növekvő száma.

Nem is olyan rég, egészen más volt a könyvtári munka képe az Autógyárban. Senki sem törődött vele. Nemhogy rendes helyisége, még rendes raktározásuk sem volt a könyveknek. Ezerszámra tűntek el, mert a könyvtárnak felelős gazdája sem volt. Nagy értékeket az egerek rágtak szét. (1949 óta hónapról hónapra vásárolt a gyár könyveket, melyeknek jelentős része sehol sem található! Értsük meg: könyvek ezreiről van itt szó!) 1953 márciusában csak a számlák alapján lehetett rekonstruálni, de igencsak nagyjából, hogy hány könyvnek kellene lennie... A könyvtár szomorú helyzetét »A Könyvtáros« fedte fel. Bírálata kétségtelenül helyes és igazságos volt s mindenki örömeire szolgálhat, hogy ezeket a tarthatatlan viszonyokat a kultúrmunkások jelentős erőfeszítéseikkel részben már leküzdötték.

A szigethalmi Csepel Autógyár szakszervezeti könyvtára

Az Autógyár könyvtárának esete szemléltetően példázza, hogy vetheti vissza a fejlődést a nemtörődömség, a hanyagság. Ennek a könyvtárnak ma a központban 2776, az üzemekben 4863 kötet könyve van. Az olvasók száma: a központban nyilvántartottaké 520 körül, az üzemi könyvtárakból kölcsönzőké 1300 körül jár. A Csepel Autógyár azonban hatalmas nagyüzem. Ezek a számok éppen ezért önmagukban bármennyire szépek, a multhoz viszonyítva bármennyire jelentősek is, világosan mutatják, hogy sem a rendelkezésre álló könyvek, sem az olvasók száma nem annyi, mint amire egy ilyen nagyüzemnek szüksége, illetve lehetősége van. Márpedig a könyvek száma minden bizonnyal kielégítő lenne, ha az az ezer és ezer könyv nem tűnik és pusztul el. Ha pedig kezdettől fogva toborozzák, szervezik az olvasók táborát, akkor az olvasók száma tekintetében is messze előbbre tartanánk.

Itt tehát a könyvtár fejlesztése előtt még változatlanul igen nagy feladatok állanak. A könyvvásárlást, mely 1953 október vége — november eleje óta teljesen szünetel, rendszeressé kell tenni. Az igény elsősorban: szépirodalom, ezen belül is a magyar szépirodalom, Mikszáth, Móricz, Jókai művei iránt, a nagy klasszikusok és a szovjet irodalom új alkotásai iránt mutatkozik. Mindebből ugyanis az, ami a könyvtárnak megvan, csak igen-igen kevés s jórészt már széles körben kiolvasott. De hogy egyebet ne mondjak, Erenburg: Vihar-ja egyetlen példányban sincs meg. Móricz-mű összesen ha huszonöt van. Mikszáth még kevesebb. A természettudományos művek iránt is je-

lentos az érdeklődés. Különösen a jól működő biológiai szakkör növeli az ilyenirányú keresletet. Az igényt azonban jóformán egyáltalán nem tudják kielégíteni. A szakkör természettudományos kiskönyvtára — ennek adta át a központi könyvtár az összes természettudományos műveket — alig ha száz természettudományos tárgyú művet tartalmaz, a többi ideológiai és szépirodalmi.

A könyvtár propagandamunkája az olvasás fokozása érdekében — könyvankétek, irodalmi estek rendezése — kétségtelen hasznos és elismerésre méltó. De fokozottan kell gondoskodni arról, hogy az olvasni kívánók az olvasáshoz az üzem szükségleteinek, méreteinek meg-

felelő, szépen berendezett helyiséggel is rendelkezzenek. Ilyen olvasóterem nincs a gyárban.

Az olvasók számának növeléséhez hozzátartozik az is, hogy az üzemi kiskönyvtárak könyvanyaga ne ládába zsúfolva, páncélszekrénybe zárva rejtőzködjék az olvasók elől, hanem jól látható helyen, gusztusosan elhelyezve, külsejével is kínálgassa magát. Továbbá ki kell harcolni az olvasótermet s a mindig friss, vonzó könyvanyagot, hogy az Autógyár könyvtára megfelelőhessen azoknak a követelményeknek, melyeket vele szemben a gyár sokezer dolgozója jogosan támaszt.

G. VÉSZI JÁNOS

Mégegyszer a tájékoztató munkáról

A legújabb számítások szerint a könyvnyomtatás kezdetétől napjainkig mintegy 30 millió féle nyomdatermék látott napvilágot. Ebben a hatalmas anyagban lehetetlenné válna a tájékozódás még a tudós olvasó számára is — ha nem sietne segítségére a könyvtár.

»A mai olvasó előtt a könyveknek valószínűs Himalájája tornyosul, amellyel szemben úgy érzi magát, mint az aranyás, akinek nagy halom homokból kell néhány aranszemet kikeresnie...« — állapította meg igen találóan Vavilov professzor, a Szovjetunió Tudományos Akadémiájának nemrég elhunyt elnöke. Könyvtárak végzik el a szocialista társadalomban azt a tájékoztató munkát, mely arra hivatott, hogy a szaktudósnak és az érdeklődő laikus olvasónak a megfelelő szakanyagot, a keresett adatot, »aranszemet a hómoktengerből«, »a könyvek Himalájájából« kikeresse, kibányássa.

A könyvtár a vele szemben felállított követelményeknek azonban csak akkor felelhet meg, ha a szükségleteket előre figyeli, a feladatokra felkészül, ha könyv- és folyóiratanyagát megfelelően feltárja, vagyis — ha kifejleszti és megszervezi tájékoztató munkáját.

»A Könyvtáros« októberi számában megvizsgáltuk néhány nagykönyvtárunk tájékoztató szolgálatának működését.

Ugyanakkor röviden vázoltuk azt is, milyennek kell lennie a hivatása magaslatán álló szocialista tájékoztató szolgálatnak. Ezúttal néhány olyan személyi feltételt ismertetünk, amelyek elengedhetetlenül szükségesek ennek a szolgálatnak megfelelő ellátásához.

Mivel azonban a könyvtári tájékoztató munka nemcsak a tudományos könyvtárak, de valamennyi könyvtárunk feladata, — hiszen az olvasók mindenütt tesznek fel kérdéseket és ezek megválaszolása mindenütt feladata a könyvtárosnak — mai cikkünkben olyan szempontokat tárgyalunk, amelyek egyformán érvényesek vidéki és fővárosi, kisebb és nagyobb könyvtárainkra.

A TÁJÉKOZTATÓ KÖNYVTÁROS MAGATARTÁSA

A tájékoztató munka jó elvégzésének megvannak a maga személyi feltételei, amelyek elengedhetetlenül szükségesek a szolgálat jó ellátásához. Hosszasan beszélhetnénk ezekről a feltételekről, mint amilyenek pl. a széleskörű általános és politikai műveltség, tájékozottság, a könyvtár állományának és munkájának, szakrendszerének és katalógusainak ismerete, a nyelvtudás — szakkönyvtárban az illető tudományág valamely részterületének igen alapos ismerete, stb. Ezek azonban általában nem egy könyvtárossal szemben felállított követelmények.

Inkább azt mondhatnánk: maga a szervezett szolgálat, összességében kell, hogy megfeleljen a követelményeknek. Minél kisebb azonban egy könyvtár, minél kevesebb dolgozóinak száma — viszonylag annál nagyobbak lesznek a tájékoztató munkát ellátó könyvtárossal szemben támasztott követelmények. Mert bár a »szervezet« gyakran egyetlen személyre zsugorodik össze, ennek az egyetlen személynek éppúgy meg kell felelnie olvasói kívánságainak, kérdéseinek, mint a nagy könyvtárak tájékoztató osztályainak. Sőt nemcsak a követelmények nőnek meg, fokozódik a könyvtáros felelőssége is. Bármily nagy legyen is pl. a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár tájékoztató munkájának nevelő hatása, jelentősége — nem kisebb a súlya annak a karácsondi népkönyvtáros munkájának sem, akinek olvasója éppen »A Könyvtáros« novemberi számában tesz vallomást arról, mit jelent számára az olvasás, a könyv.

Van azonban egy »személyi feltétel«, amely teljesen egyformán szükséges mindenféle kis- és nagy-, tudományos- és tömeg-, általános és szakmai könyvtár tájékoztató könyvtárosa számára: — amit talán úgy jelölhetnénk meg, hogy a könyvtáros »magatartása«, viszonya az olvasóhoz. Úgy is mondhatnánk: biztosítanunk kell az olvasó és könyvtáros kölcsönös bizalmát. Első olvasásra ez talán furcsának tűnik — vizsgáljuk meg közelebbről a kérdést.

Az egyszerűség kedvéért különböztessünk meg itt kétféle olvasót: az átlagolvasót, a »laikust«, aki önművelési, tanulási szándékkal jön a könyvtárba, vagy esetleg egy konkrét problémára keres választ — és a tudóst, a kutatót, aki munkája során elsőrangú fontosságú segédeszközként használja a könyvtárat.

A »laikus«, a kezdő átlagolvasók nagy része kezdetben nem szívesen vallja be »kezdő« voltát. Inkább úgy szeretne viselkedni, mint tapasztalt könyvtárlátogató. Ilyenkor a könyvtárosnak kell elébemeni az olvasónak és barátságos magatartásával megkönnyíteni számára egyrészt, hogy eligazodjon a könyvtárban, másrészt, hogy bizalom ébredjen benne a könyvtáros iránt. A gimnazista diák, az idős néni, vagy a háztartásban, családban dolgozó nő ne fölényes »tudóssal« találja magát szemben, hanem okos, szerény tanácsadóval, akitől szívesen kérdez.

»Kezdő« olvasóval történt meg egyik nagykönyvtárunkban, hogy nem találta

meg a betűrendes katalógusban a keresett könyvet. A tájékoztató könyvtárossal fordult, aki ahelyett, hogy segítségére sietett volna — a távolabb elhelyezett szakkatalógushoz irányította. A szakkatalógus tudvalevőleg nem alkalmas egyes, szerző szerint keresett művek kikeresésére, az itt tartózkodó könyvtáros tehát ismét a betűrendhez utasította a csodálkozó és bosszankodó olvasót. Ez a megtörtént eset önmagáért beszél. A reference-könyvtáros ne húzódjon elefántcsonttoronyba, ne érezze méltóságán alulinak az átlagolvasóval való beható foglalkozást, hanem tartsa szem előtt mindig, hogy kultúrforradalmunk aktív munkása, aki minden adott, vagy nem adott felvilágosításával dolgozó népünk kulturális felemelkedését szolgálja vagy hátráltatja.

Az olvasók másik típusa a tudós, a kutató. Itt megfordul a helyzet: most a könyvtáros az, aki nem szívesen vallja be egy speciális szakterületen való esetleges tájékoztatlanágát. Ez megint hiba. Mert ha a könyvtáros jó szakembere könyvtárának és katalógusainak és van bátorsága bevallani, hogy ugyanakkor nem szakembere pl. az alkotmányjognak — a tudós olvasó segítségével feltétlenül elegendő tud tenni feladatának. A könyvtár ismerője és a szaktudós közös munkával fognak itt eredményt elérni és közben a könyvtárosnak alkalma nyílik, hogy ismereteit tovább gyarapítsa. Ehhez azonban szükséges a könyvtáros szakmai biztonsága és — ami csak részben ennek eredménye — erkölcsi bátorsága az őszinteséghez. Így pl. az ország jogi alapkönyvtárában néhány hónapig nem volt szakértője a nemzetközi jognak. A kutatókat, az egyetem tudós professzorait olyan tájékoztató könyvtáros látta el, akinek semmiféle jogi végzettsége nem volt. Segítségül hívta azonban magát az olvasót és katalógusainak és segédanyagának jó ismeretével kielégítően tudta ellátni feladatát. (Az elérendő cél természetesen az, hogy legalább nagykönyvtárainkban szakosított reference-könyvtárosok lássák el a kutatók tájékoztatását. Ez a célkitűzés azonban mit sem változtat a m a g a t a r t á s kérdésén.)

Még egy különös sajátosságról kell beszélünk, ami egyformán jelentkezik minden rendű és rangú olvasónál: t. i. hogy nem mondja meg világosan, mi az, amire tulajdonképpen szüksége van. Vagy önmaga sem látja világosan a kérdést

— vagy esetleg csak pontatlanul, felületesen fogalmazza azt meg. Ilyenkor megint a tájékoztató könyvtáros magatartásán múlik az eredmény. (Véleményünk szerint a legtöbb megválaszolatlan, vagy nem kielégítően megválaszolt kérdés erre a jelenlétre vezethető vissza) Ha ilyenkor nem sajnálja az időt és fáradságot, hogy megkérdezze, milyen célra, milyen szempontból érdeklő a felvetett probléma, vagy hogy esetleg magát a probléma mibenlétét tisztázza vele, az eredmény feltétlenül igazolni fogja az így eltöltött időt. Tájékoztató munkánk sohasem lehet mechanikus, formalisztikus, a mennyiségi eredmények mellett nem szabad elhanyagolnunk a minőség kérdését sem.

Ezt bizonyítja az alábbi kis történet is. Idősebb olvasó állított be a könyvtárba, avval a megjegyzéssel, hogy »ez az utolsó próbálkozás«. Végigjárta már úgyszólván valamennyi budapesti nagykönyvtárat, de nem találta meg, amit keresett: vagyis egy a 20-as években tartott állítólagos »falukongresszus« jegyzőkönyvét. A könyvtáros sem a szakkatalógus megfelelő helyén, sem a betűrendben nem találta a keresett kötetet. Megkérdezte az olvasót, mit tartalmazott az ő felszólalása (mert ezt kereste olyan buzgón). Kiderült, hogy a kongresszus a falu egészségügyi és szociális viszonyait tárgyalta, ezzel foglalkozott a felszólalás is. Ezen a nyomon elindulva, a szakkatalógusnak a parasztság életét feltáró részében megtalálták a keresett anyagot — francia nyelven, Bulletin címszó alatt. (Ezért nem került elő a betűrendből!)

A könyvtáros jó szolgálatot tett az olvasónak, jó hírnevet könyvtárának (az olvasó sok helyen elbeszélte az esetet) és azt avval az egyszerűnek és természetesnek látszó módszerrel érte el, hogy beszélgetés során tisztázta a keresett anyag valódi mibenlétét.

EGYETEMI ÉS FŐISKOLAI HALLGATÓK TÁJÉKOZTATÁSA

Köztudomású, hogy a Szovjetunióban egyes könyvtárak egyetemi és főiskolai hallgatók számára nem állítanak össze bibliográfiát, hanem arra törekcsenek, hogy az ifjúságot önállóságra neveljék. Ez azonban annyit jelent, hogy az ifjú olvasókkal fokozott gondossággal foglalkoznak mindaddig, amíg azok képesek önállóan kiválogatni és összeállítani a

számura szükséges irodalmat. Ennek a feladatnak sokrétűségét és nehézségeit tükrözi egyik egyetemi könyvtárunk tájékoztató füzetje (Vár a könyvtár, Szeged, 1953, Szegedi Egyetemi Könyvtár kiadványai 7.), amely részletet közöl a referenc-könyvtáros naplójából.

»1953. II. 18.

A katalógusszobában elég sokan voltak, sok apróbb felvilágosítást kértek. H. I. bölcsész-hallgató a Madách-kérdéssel kapcsolatos anyag után érdeklődött.

Először csak azt kérdezte, hol talál a katalógusban Madáchsal foglalkozó könyvet.

En megkérdeztem, hogy milyen jellegű írásra volna szüksége, de ő enyhém sértődött hangon felelt:

— Csak úgy általában érdekel a kérdés.

Megmutattam neki a megfelelő fiókot.

Kis idő múlva észrevettem, hogy a katalógus fiókot kivette, keresgélt benne, de arckifejezése igen elégedetlen és bizonytalan volt. Odaféltáram és megkérdeztem, hogy talált-e megfelelő könyvet.

— Gyenge az anyag — mondja felettébb főlényesen, én azonban észrevettem, hogy emögött valami bizonytalanság, valami zavar húzódik meg.

... láttam, hogy a nevezett látogató a könyvtárban még soha életében nem volt és járatlanságát igyekezett leplezni...«

A könyvtáros ezután Waldapfel József egy tanulmányát ajánlotta az olvasónak, és közben részletesen elmagyarázta neki a katalógus használatával kapcsolatos tudnivalókat. A napló még ennyit mond az esetről:

»1953. III. 4.

Ma ismét beszélgettem H. I.-vel. A Waldapfel-tanulmányt igen jól felhasználta a szemináriumon. Ugyanis nemcsak »általában« foglalkozott a kérdéssel, hanem készült a szemináriumi beszámolóra.

Vajjon miért nem mondta meg akkor, hogy mihez kell neki az anyag?

Hiába, komplikált valami az ember...

Az előbb említett felelősségtudattal a diákokban mindig a jövő szakemberét, tudósát, kutatóját kell látnunk — ezért is soroljuk mindig az olvasóknak abba a csoportjába, amelybe a tudós egyetemi tanárokat! — akit nekünk kell eligazítanunk, hogy a keresett anyagot, irodalmat megtalálja és kitűzött feladatát meg tudja oldani.

Tudjuk, hogy az itt vázolt szempontok önmagukban még nem elegendők a szolgálat jó ellátásához. Azt is tudjuk azonban, hogy nélkülük még a legkitűnőbb szervezet is csődöt mondhat, segítségükkel pedig kisebb könyvtáraink is megfelelhetnek hivatásuknak: olvasóik jobb tájékoztatásával járulhatnak hozzá a szocializmus építéséhez.

SIMON MÁRIA ANNA

1953. évi bibliográfiai munkánk a mérlegen

Az elmúlt esztendőben először történt kísérlet a bibliográfiai munka tervszerűvé tételére, először kíséreltünk meg egy egyetemes programot a rendelkezésre álló erők összehangolásával megvalósítani. A megjelent bibliográfiákat a tervvel összehasonlítva meg kell állapítanunk azonban, hogy az év bibliográfiai munkájá nem mindig követte a tervet. A megjelent, kb. 120 bibliográfia közül csak 46 készült az előirányzott terv szerint, a többi terven kívül. E nagy eltérés oka, hogy a tervek nem voltak minden esetben reálisak. Egyrészt túlbecsülték a rendelkezésre álló erőket, másrészt nem mindig vették figyelembe a ténylegesen jelentkező bibliográfiai szükségletet. Egyes könyvtárak sok olyan bibliográfiát is készítettek, amelyekre nem elsősorban lett volna szükség. Ugyanakkor viszont feldolgozatlanul maradtak olyan témák, amelyek iránt az olvasók és könyvtárosok egyaránt érdeklődnek. Naponként keresik az olvasók pl. az útleírásokat, életrajzokat, olvasmányosan megírt történelmi monográfiákat, vagy a természettudomány különböző területeivel foglalkozó népszerű, tudományos műveket. Ezekről jórészt egyáltalán nincs bibliográfiai tájékoztatónk. Máskor egyes területekkel, pl. politikai, közgazdasági és technikai témákkal bőven, sokszor a könyvtárak felvevő képességét figyelmen kívül hagyva foglalkozott a terv, míg más, a tömegnevelés szempontjából fontos területeket elhanyagolt. A tervezésnek ezek a hibái nagyrészt gyakorlatlanságból származtak, a kezdet nehézségeit mutatják. Rendszeres bibliográfiai munka, főként az ajánló bibliográfiák készítése, voltaképpen csak ebben az évben folyt program szerint és a tömegkönyvtárakat is figyelembe vevő mértékben. A terv a könyvtárak legjobb szándéka és elképzelése szerint készült, a gyakorlat tapasztalatait azonban nem érvényesíthette. Az év folyamán több olyan alkalom merült fel, amely a terv készítésekor még nem volt előre látható, mint pl. az országgyűlési választás, vagy a Béke Világtanács budapesti ülése. Mindkét alkalomra számos ajánló bibliográfiát készítettek a budapesti és vidéki könyvtárak, segítve ezekkel az agitációs munkát. Természetesen a terven felüli munkák a tervmunkában jelentettek eltolódást.

A tervezés hibáit fokozta a tervfegyelem lazasága. A könyvtárak sokszor nem ragaszkodtak eredeti elgondolásukhoz, önkényesen készítették el olyan bibliográfiákat, amelyeket más könyvtár vett tervbe, vagy hagytak el tervfeladatokat. Így persze előfordultak párhuzamos munkák is. A Szovjetunió Kommunista Pártja XIX. Kongresszusának anyagáról két bibliográfia is készült, az egyiket a Közgazdasági Egyetem Könyvtára, a másikat a Szegedi Egyetemi Könyvtár készítette. Hozzá kell ehhez még tenni, hogy ezt a témát eredetileg a Szabó Ervin Könyvtár vette tervbe. A tervek betartása pedig a könyvtárügy egészének és az egyes könyvtáraknak egyaránt érdeke.

Az év tapasztalatait leszűrve megállapíthatjuk, hogy bibliográfiai tervünk kissé túlméretezett volt. Az elkészült, mintegy 120 bibliográfiából kb. 100 a tömegkönyvtárak munkáját szolgáló ajánló bibliográfia. A tapasztalat szerint a megjelent bibliográfiákat nem tudták könyvtáraink maradék nélkül felhasználni. A tömegkönyvtárak többségében az olvasószolgálat egyelőre pusztán mechanikus kölcsönzést jelent. Az olvasókkal való rendszeres foglalkozásról, tájékoztató munkáról megfelelő katalógusok, felkészült könyvtárosok hiányában ezekben a könyvtárakban még alig lehet szó. A bibliográfiák felhasználása pedig szinte fokmérője az olvasószolgálat fejlettségének. Hiba volt tehát, hogy a tervezésnél a könyvtárak felvevőképességét nem vettük figyelembe.

Helytelenül terveztük a bibliográfiák példányszámát is. Sokféle bibliográfiát készítettünk, de kevés példányszámban. Ezzel természetesen csak a nagyobb, kiemelt (megyei, egyes járási és nagyobb üzemi) könyvtárakat lehetett kielégíteni. Sok általános érdekű bibliográfia, kis példányszáma miatt, nem juthatott el a tömegkönyvtárak nagy többségéhez. Hozzájárultak ehhez olyan nehézségek is, hogy pl. a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár, amely bibliográfiáit bár elsősorban a tömegkönyvtárak igényei szerint készíti, fővárosi intézmény lévén, csak budapesti fiókjai részére tervezheti a bibliográfiák példányszámát. Néhány kiadvány jelenhetett csak meg olyan mennyiségben, hogy ebből a falusi és az üzemi könyvtárak is kaphattak. (Pl. az Olvasótervek, A békeharc könyvei.)

Az Országos Mezőgazdasági Könyvtár röplap-bibliográfiái pl. igazán megérdemelték volna, hogy eljussanak minden falusi könyvtárba. Erre meg is volt a szükséges példányszám. Sajnos azonban a terjesztés itt sem ment simán. Sok falusi könyvtárunk nem kapja ezeket a bibliográfiákat, sőt nem is tud létezésükről.

A könyvtárak közötti megegyezés alapján minden bibliográfiából az Országos Széchényi Könyvtár Módszertani Osztálya 125 példányt kap és ezeket a tudományos és a nagyobb tömegkönyvtárak között osztja szét. A bibliográfiák terjesztésének kérdése ennek ellenére teljes egészében megoldatlan. A kérdés részletes kidolgozása azonban túlmegy e cikk keretein.

A tervezés és a szervezetség minden hibája ellenére a megjelent bibliográfiák között számos jól sikerült, hasznos munka van. Számbavéve a megjelent kiadványokat, az első dolog, ami szembetűnik: az ajánló bibliográfiák tömege a néhány szakbibliográfiával szemben. Kétségtelenül örvendetes jelenség, hogy nagy, tudományos jellegű könyvtáraink ilyen készséggel igyekeztek a tömegkönyvtárak munkáját segíteni. Ez a különböző könyvtár típusok közötti jó együttműködés elvitathatatlan jele. Azonban, ha megnézzük a tervet, azt kell látni, hogy éppen a szakbibliográfiák terén teljesítették a legkevésbé a könyvtárak a tervet. Még a folyamatban lévő munkákat is beleszámítva, aránylag igen nagy a terv és a teljesítmény közötti eltérés. Ez azt is mutatja, hogy a bibliográfiai munka súlypontja áttolódott az ajánló jellegű, kis bibliográfiák területére és ez sajnos, a szakbibliográfiai munka rovására történt. Ez is arra figyelmeztet, hogy a jövőben sokkal kevesebbet tervezzünk, viszont a tervezésnél éppen úgy, mint a végrehajtásnál a szakbibliográfiai feladatokat se hanyagoljuk el.

Az ajánló bibliográfiák készítésében kétségtelenül legtermékenyebb volt a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár. Immár többéves gyakorlatával könnyen oldja meg feladatait, gyorsan reagál az aktuális eseményekre. Röplap-bibliográfiáival, szöveggyűjteményeivel kétségtelenül jelentős mértékben segítette a könyvtárak népszerűsítését a választások és a Béke Világtanács budapesti ülése alkalmából. Legjelentősebb kiadványa a »Mit olvassunk hazánk történetéből« c. kézikönyv, amely kisebb fogyatékoságai elle-

nére is általános ítéletet aratott. Hét füzetrel gyarapította a »Mit olvassunk« sorozatát, havonként rendszeresen kiadta »Tájékoztató«-ját a jelentősebb marxista folyóiratok anyagából. Kiadott továbbá két új olvasóterv-sorozatot. Kiadványai színvonalasak. A mennyiség csökkentése azonban nem lesz kárára a könyvtár bibliográfiai munkájának, módot ad majd az alaposabb, precízebb munkára.

Az Országos Széchényi Könyvtár ebben az évben kezdte meg az ajánló bibliográfiák készítését. Hét bibliográfiája jelent meg különböző időszéri témákról. Az aktualitás jellemző ezekre a kiadványokra, hosszabb távlatot mutató bibliográfiai program jelei a Móriczról szóló kisbibliográfiában és a mintakatalógusban (típuskatalógusban) mutatkoznak. A kezdetleges külső nem méltó tartalmukhoz és csökkenteni e bibliográfiák vonzóerejét.

Mindkét könyvtár jelentős mértékben vette ki részét a választásokkal és az egyéb időszéri kérdésekkel kapcsolatos propagandamunkából. Jellemzője különben az elmúlt esztendőnek, hogy a könyvtárak élénken reagáltak a körülöttük lejárott eseményekre. Bizonyítja ezt a röplapbibliográfiák nagy száma is. A nagy könyvtárak mellett néhány megyei könyvtár is jelentkeztet bibliográfiáival éppen a választások idején. Örvendetes jelei ezek a megyei könyvtárak bibliográfiai kezdeményezéseinek.

Az Országos Mezőgazdasági és az Országos Műszaki Könyvtár az időszéri mezőgazdasági és technikai kérdések irodalmából állította össze bibliográfiai sorozatait. Az Országos Műszaki Könyvtár 14 ajánló bibliográfiát adott ki az év folyamán, az MTH részére készített tantervi ajánló jegyzékeken és a röplap-bibliográfiákon kívül. Bibliográfiai a szocialista építés, főleg a nehézipar kérdéseivel foglalkoztak. Az új kormány-programm célkitűzéseit szem előtt tartva azonban a következő esztendőben többet kell foglalkoznia a fogyasztási cikkeket, a munkaeszközöket gyártó ipar kérdéseivel.

Az Országos Mezőgazdasági Könyvtár 3 terjedelmesebb ajánló jegyzéket és 10 röplapbibliográfiát adott ki az elmúlt évben. Kiválasztva a mezőgazdaság legidősebb kérdéseit, az irodalmat jó módszerekkel, a falusi olvasók igényeinek figyelembe vételével ismertette. A könyvtár az elmúlt évben készített először

ajánló bibliográfiákat. Bemutatkozása jól sikerült és a további munkájához fűzött remények teljes mértékben jogosultak.

A budapesti és vidéki egyetemi könyvtárak elsősorban, hivatásuknak megfelelően az egyetemi oktatást igényekeztek bibliográfiai munkájukkal támogatni. Ezen kívül azonban közülük több is készített olyan bibliográfiát is, amely a tömegkönyvtárak céljait szolgálja. Így a budapesti Egyetemi Könyvtár »Tudomány és vallás« címmel, a debreceni Egyetemi Könyvtár »Könyvek a klerikális reakció ellen«, a Közgazdasági Egyetem Könyvtára pedig »Közgazdasági problémák«, »A természetátalakítás főbb irodalma«, »Az ősközösségtől a kapitalizmusig« (szépirodalmi ajánló jegyzék) c. bibliográfiáival jelentős segédeszközöket adott a tömegkönyvtárak kezébe is.

Számos röplapbibliográfia készült az elmúlt évben. Több könyvtár fedezte fel ennek a rugalmas, gyors és olcsó bibliográfiának előnyeit és a felmerült politikai, gazdasági eseményekkel kapcsolatban szívesen alkalmazta. A legjobb és legvonzóbb külsejű röplapokat az Országos Mezőgazdasági Könyvtár készítette. A bibliográfiák röplap formájának egyre szélesebbkörű alkalmazása a bibliográfiai munka rugalmasságát bizonyítja.

Nem hagyhatjuk említés nélkül a megjelent kiadványok külső megjelenési formáját sem. Kétségtelen a javulás az előbbi kiadványokhoz viszonyítva, azonban még mindig nagyon sok a »kincstári« külsejű kiadvány, amelyeket csak némi megfontolás után vesz kezébe az olvasó, ha éppen nagyon felhívják rá a figyelmét. Eredmény a néhány színes címlappal megjelent bibliográfia, azonban a rajzok, képek művészi értékéhez szó fér. Sok esetben a tipográfia is egyhangú, ízléstelen. A bibliográfia külseje pedig nem mellékes dolog. Ha rátérünk a »kevesebbet, de jót« elvére, megoldható lesz talán a szebb kivitel anyagi kérdése is.

Végül — de nem utolsósorban — a bibliográfiák felhasználásáról kell beszélnünk. Sajnos nagyon általános az a tapasztalat, hogy a bibliográfiákat nem használják fel, még ott sem, ahova a terjesztés

szervezetlensége ellenére eljutnak. Számos megyei, járási, nagyüzemi könyvtárban hevernek a bibliográfiák használatlanul egy fiók mélyén, a falusi és egyéb kisebb könyvtárakról nem is beszélve. Két oka van ennek. Egyrészt maguk a bibliográfiák, másrészt a könyvtárosok. Az eddig elkészült bibliográfiák igen sok esetben nem azokra a kérdésekre adnak feleletet, amelyekkel az olvasók a könyvtárhoz fordulnak, bár a feldolgozott kérdések önmagukban nem érdektelenek. Az olvasók általában keresik pl. az útleírásokat, érdeklődnek természettudományos kérdések iránt. Nincsenek viszont ilyen bibliográfiáink. Sok olvasó keresi a humoros irodalmat. Nincs olyan bibliográfiánk, amely összefoglalná a színvonalas, szórakoztató, humoros műveket. Dolgozó szülőknek súlyos problémáik vannak gyermekeik nevelésével kapcsolatban. Eddig csak egy ilyen bibliográfiánk van, az is csak a fővárosban hozzáférhető. Tanulmányozni kell tehát nagyon alaposan az olvasók érdeklődését és igényeit. Nem tévesztve szem elől a könyvtárak tömegnevelő feladatait sem, a bibliográfusoknak messzemenően figyelembe kell venni ezeket az igényeket.

A jövőben megjelenő bibliográfiai kiadványok használhatóságát fokozza, ha a szerkesztők figyelemmel kísérik kiadványaik sorsát, ha összegyűjtik a könyvtárosok és olvasók munkájukkal kapcsolatos észrevételeit. Ez az állandó maguk ellenőrzése feltétlenül szükséges az eredményes munkához. A tapasztalatok adják az új ötleteket, esetleg az új módszereket. Eddig főleg az előttünk álló példákat követtük és kevésbé vehettük számításba a felhasználás adott szempontjait. Ma már abban a helyzetben vagyunk, hogy ezt megtehetjük: vannak bibliográfiáink a tömegkönyvtári munkához.

Az ajánló bibliográfiák készítői számára most egyik legfontosabb feladat a felhasználás tanulmányozása a tömegkönyvtárakban és a szerzett tapasztalatok érvényesítése a jövő évi munka során.

RÁCZ ARANKA

az Orsz. Széchényi Könyvtár
módszertani osztályának munkatársa

Az igazi Zola

HOGYAN AJÁNlja A KÖNYVTÁROS ZOLA MŰVEIT

Néhány héttel ezelőtt a haladó francia lapok ismertették azokat a mindeddig titokban tartott rendőrségi és ügyészégi vallomásokat, amelyek 1902. őszén, Zola váratlan halála után, hangzottak el az író szerencsétlenségének igazi okairól. Ezekből a most napvilágra került vallomásokból kiderült, hogy Zola nem véletlen baleset áldozata lett. A kályhából kiáradó széngáz, amely a múlt század végének és századunk elejének egyik legharcosabb írójával végzett, annak volt a szomorú következménye, hogy ismeretlen merénylők eldugaszolták a keményt. A sötétség hatalmai meggyilkolták Zolát, a világosság terjesztőjét.

Ma már tudjuk, hogy Zola a reakció és a klerikalizmus elleni küzdelem frontján halt hősi halált.

Egész élete is a reakció és a klerikalizmus elleni harcban telt el. Harcos életet élt és harcos műveket alkotott. Ele tével igazolta műveit és műveivel igazolta életét.

A későbbi nagy regényíró 1840. április 2-án született a francia fővárosban. Apja mérnök volt és fiatalon meghalt. Az árván maradt Emile Zola, aki nem tudta

folytatni tanulmányait, írónki állást vállalt a szajnai kikötőhatóságnál. Később otthagyta ezt a prőzai foglalkozást, hogy éhezve és dideregve, de nagy dicsőségről álmodozva, az irodalomnak élhessen padlásszobájában. Guy de Maupassant — Zola elbeszélése alapján — így változta ezt a korszakot: »Keserű küzdelem volt: a Rougon-Macquart leendő írója két éven át többet koplalt, mint amennyit evett, nyomorogva járt ide-oda, ünnepe volt, amikor egy frankot megkeresett. Többet járt zálogházba, mint vendéglőbe... Egyszer egész héten át a lakásban kellett maradnia, mert minden ruhaneműjét a zálogházba vitette.« Amikor már elviselhetetlenné vált a tagy és az éhezés, csomagolónak állt be az Hachette-céghez, a híres párizsi könyvkiadóhoz. Egyelőre nem írhatta, csak csomagolhatta a könyveket, de a könyvraktár még így is tündéri környezet volt számára. Ott ismerkedett meg Taine-nel, a kiadó egyik leghíresebb szerzőjével, aki rövid beszélgetések után észrevette, hogy a rövidlátó, szögletesmozdulatú kiszolgáló nem mindennapi ember. Taine ajánlására Zolát a reklámozást vezetőjének tették meg. 1865. októberében Zola kiadta »Cláudia vallomásai« című könyvét, amely állásába került. A kiadó szabadulni igyekezett az ügyészségre idézett Zolától, akinél házkutatást is tartottak. Voltaképp nem annyira a könyv szűrt szemet az ügyészeknek — inkább ürügyet kerestek, hogy kellemetlenkedjenek a nagy francia forradalom emlékét cikkeiben oly gyakran idéző írónak. III. Napoleon Franciaországában mindenki »veszedelmes« volt, aki a francia forradalomra hivatkozott.

Az állásából kitett Zola az »Événe ment« (»Esemény«) című párizsi lap hasabjain megalapította az európai újságírás történetében új hangot jelentő »Irodalmi Szemle«-rovatot. Sőt, nemcsak könyvekkel, hanem kiállításokkal is foglalkozott. Tanulmányokat írt Manet, Corot és Courbet művészetéről. Haladószellemű kritikái miatt csakhamar elbocsátották a laptól. Ettől kezdve hosszú ideig teljesen az irodalomnak élt és többnyire vidéken tartózkodott. Néhányszor azonban felemelte szavát a hazáját

fényegető veszedelmek ellen. 1870. augusztus 5-én a »La Cloche«-ban (»A Harang«) olyan cikket írt, amely a porosz-francia háború előestéjén harcos kiállás volt a béke mellett. Ugyanakkor súlyosan vádolta az országot háborúba taszító császárságot.

1871-től 1893-ig készült a »Rougon—Macquart-ciklus«. 1894-től 1898-ig tartott a »Három város«-ciklus megírása. 1899-től 1902-ig az író a »Négy evangélium«-on dolgozott.

1898-ban — kilépve vidéki félrevonultságából — megjelent a közélet porondján. A »J'accuse« (»Vádolom«) című nyílt levelével védelmére kelt az ártatlanul megvádolt, elítélt és az Ördög-szigetre hurcolt Dreyfus kapitánynak, akit a reakciós tábornoki klikk azért tett meg hazaárulónak, hogy a felkorbácsolt szenvedélyek segítségével döntő csapást mérjen a demokratikus erőkre és a zavarosban halászhasson. Zola nem ijedt meg attól, hogy a kormányt, a vezérkart és a hadbírótságot vádoló nyílt levele miatt eljárás indítottak ellene. Nem lehetett megfélemlíteni az íróat az azal sem, hogy pénzelt banditák a Szajnába akarták dobni. Zola, akit csak nagy ügyel-bajjal lehetett megmenteni a reakciós csöcselék kezéből, azt kiáltozta a brigantik felé: »Az igazságért harcolok, még akkor is, ha száz halál jár érte.«

Az író a végén mégis kénytelen volt rövid időre Angliába emigrálni.

Az a szabadság, amelyről Zola álmodozott, nem születhetett meg a kapitalista Franciaországban, de a Dreyfus-per újrafelvétele érdekében vezetett hatalmas küzdelem — a bátran harcoló Zola, Anatole France, Reinach, Jaurès és a többiek harcának eredményeképpen — 1899-ben az ügy revíziójával járt.

Azoknak a könyvtárosoknak, akik a kultúrforradalom Magyarországnak népkönyvtáraiban Zola műveit ajánlják az olvasóknak, el kell mondaniok a közönségnek, hogy hazánkban éppen azokból az okokból kell minél nagyobb tömegeknek megismerniök Zola legjobb regényeit, amelyek miatt a mai hivatalos Franciaország lehetőleg a feledés homályát borítaná az író legkitűnőbb alkotásaira! Mutassunk rá arra, hogy a mostani Franciaország hivatalos körei majdnem ugyanúgy rettegnek Zola műveinek leleplező hatásától, mint azok a

hatalmasok, akik Zola idejében éltek és akik ellen Zola művei készültek!

A magyar olvasó — érdekes és színes regények keretében — körképét kaphat Zola három regényciklusának különböző darabjaiból a polgári Franciaország egész közéletéről és magánéletéről. Bár Zola a múlt század végén és századunk első két évében írta műveit, s azok egy része a második császárságnak a harmadik köztársaságot megelőző évtizedeiről számol be, a lényeg sok tekintetben alig változott, mert a mostani negyedik köztársaság idejében is ugyanazok az uralkodó osztályok maradtak az állam élén. A társadalomban természetesen sok vonatkozásban nagy változások történtek. A munkásosztály erősen kifejlődött és hatalmas politikai tényező lett. De ilyen szempontból is érdekes, hogy mikép mutatják be Zola regényei a francia munkásmozgalom kezdeteit.

Zola regényei három ciklust alkotnak. Az első: a húszkötetes »Rougon—Macquart-ciklus«. A második: a háromkötetes »Három város«. A harmadik: az ugyancsak háromkötetes »Négy evangélium«. A harmadik ciklus utolsó kötetét Zola már nem tudta megírni. Mielőtt a három ciklus elkészítéséhez látott volna, néhány ifjúkori művet alkotott. Ezek: a »Mesék Ninonnak«, a »Claude vallomásai«, a »Thérèse Raquin« és a »Madeleine Férat«.

A »Rougon—Macquart«-ciklus — egy család húszkötetes története. Az egyes kötetek különböző értékűek. Elég, ha a mai olvasó megismerkedik a ciklus legkiemelkedőbb alkotásaival.

Mielőtt ezt a két-három kötetet kiemelnénk és külön méltatnánk, említsük meg, hogy Zola monumentális regényciklusa megmutatja a kisváros intrikáit és erkölcsseit, a papi befolyást, a dicsőséget hajhászó politikust, a természet és a vallási miszticizmus küzdelmét az emberekben, az öntudatos és harcoss munkást, az alkoholba menekült munkanélkülit, a nagyvárosi életet és a gazdagok táncát a pénz körül, a nőket, akik bábként kezelik a körülöttük ugráló férfiakat, a polgári házasságok üzleti jellegét, a vásárcsarnokokat, azokat, akik jóllaknak és azokat, akik éheznek, a bányá poklát, a paraszt földéhségét, a gépi termelés elterjedését és az ember kapcsolatát a gépekkel, a bankárokat, akik nagyobb haszonért semminek a megrontásától nem

riadnak vissza, a korrump polgári sajtó, a művészt, aki álmokat kerget és folyton beleütközik a valóságba, az áltudósokat és az igazi tudósokat, a politikai panamákat és protekciókat, a szervezkedő dolgozókat, végül pedig a háború pusztításait. Nem kevesebb, mint ezerkétszáz ember tesz-vesz Zola húszkötetes regényciklusának színpadán. Életük hatalmas hátteret kapott, de Zola sokszor nem látta meg a társadalom jelenségei között a megfelelő összefüggéseket és nem vette észre a társadalmi történések mélyebb okait. Ezt azzal magyarázhatjuk, hogy nem volt tisztában a társadalmi fejlődés törvényeivel. Ezerszer több időt fordított ugyanis az öröklés kérdésének tanulmányozására, mint a társadalom törvényszerűségeinek vizsgálatára. Rendkívül súlyosan tévedett, amikor azt hitte, hogy a biológián keresztül hatolhat be a szociológiába is. Társadalomtudományi ismereteinek korlátozottsága ellenére, mégis sok mindent észrevett. **Meglátta, hogy a tőke a gépek alkatrészeivé akarja változtatni a munkásokat.** Meglátta, hogy minél jobban fejlődik a kapitalista ipar, annál nagyobb mértékben törekednek a vállalkozók a nők és gyermekek munkaerejének felhasználására és kiuzsorázására. Meglátta, hogy az ipari kapitalizmus szándékosan elmaradottságban hagyja a vidéket, mert a vidékről a városokba áramló tömegekből minél olcsóbb munkaerőt akar szerezni. Meglátta, hogy a kapitalizmus fizetett bémunkássá változtatta az orvosok, jogászok, papok, írók, újságírók, tudósok túlnyomó részét.

Elsősorban azokat a regényeit kell ajánlani a mai olvasónak, amelyekben tanúságot tett tömegmozgatási képességéről. A »Rougon-Macquart-ciklus« két kötetét: a »Germinal«-t és »Az összeomlás«-t.

A »Germinal«, amelyet népi demokráciánk új fordításban tett hozzáférhetővé a tömegek számára, a bányások világába vezet. Képet kapunk belőle nemcsak a második császárság, hanem a harmadik köztársaság Franciaországa bányászainak borzalmas életviszonyairól és elviselhetetlen munkakörülményeiről, kemény küzdelmeiről, a munkásmozgalom kialakulásáról és belső harcairól, a háttérben az erőteljesen kibontakozó Internacionáléval. Bár Zola csak a második császárságról ír, a harmadik köztársaság

bányászainak sztrájkharcáról is szól a mű. Láthatjuk, hogy a burzsoázia hogyan próbálta elfojtani katonai erővel, rendőri közbelépéssel, csendőrszuronyokkal, megvesztegetéssel és kémek beállítással a szüntelenül erősödő munkásmozgalmat. A »Germinal«-hoz Zola igyekezett minél több helyszíni anyagot gyűjteni. Több ízben meglátogatta a bányásztelepeket, leszállt Anzin bányáiba is. Ami a regény címét illeti: »Germinal«-t a nagy francia forradalom naptárából vette. Germinalnak, a csírázás hónapjának nevezték a március 21-től április 19-ig tartó hónapot. Ezzel a címmel Zola arra célozott, hogy a második császárság idején lezajlott bányászmozgalmak, bányászsztrájkok — ha pillanatnyilag balul végződtek is — csírái voltak az eljövendő diadalmas munkásmozgalmaknak.

A »Germinal«-on kívül, főleg »Az összeomlás«-t, a porosz-francia háborúnak és a második császárság hitvány pusztulásának regényét kell elolvastatni a magyar közönséggel. Zola kitűnően festette meg a háborút, annak borzalmait és nagy gondot fordított arra, hogy emberi portrét adjon III. Napóleonnól, aki történelmet akart csinálni, de szánalmas, el sodort kis figurává, szinte törpévé zsugorodott a történelmi időkben. Felejthetetlen ellentét a testileg-lelkileg egyaránt megrokkant III. Napóleonnal szemben »Az összeomlás« refrénszerűen visszatérő parasztja, aki továbbmunkálja földjét a harc közben és nem törődik azzal, hogy körülötte az élő történelem zajlik. Ez a paraszt, amikor a közelében a francia császár és a porosz király parancsára gyilkolnak, csak szórja szórja a magvakat, hogy felsarjadjon a gabona és legyen majd kenyérük azoknak, akik az esztelen öldökléseket túlélik.

»Az összeomlás« — vádirat a támadó háborúk ellen. Napjaink békeharcosai is haszonnal forgathatják. Külön ki kell emelnünk, hogy Zola lángolólelkű francia hazafi volt, aki együtt érzett a néppel és sem akkor, sem később nem tartozott a pacifisták közé, hanem azt hirdette, hogy a nép megvalósuló államának is erős hadsereggel kell rendelkeznie, ha imperialista államok szomszédságában él.

»Az összeomlás« mélyértelmű, izgalmas, örök benyomások keltésére alkal-

mas könyv, amelynek azonban van egy olyan hibája, amit helyes megemlé-
nünk. A műből hiányzik a Párizsi Kom-
mün helyes ábrázolása. Az író nem látta
meg a lényegét a párizsi proletariátus
hősi kísérletének, amelyre a haladó vil-
lág képviselői mindig a legnagyobb el-
ismeréssel és bámulattal tekintettek vis-
sza. Annál jobban látta meg Zola a
Párizsi Kommünt követő gyalázatos el-
lenforradalmi időszak, az akkori fehér-
terror garázdálkodását.

A könyv — bár kevés benne a vigasz
— optimista sorokkal fejeződik be és a
végén felemeli az olvasót.

A »Három város«-ciklus, amelyet a
vatikáni index-kongregáció heves átok-
kal sujtott, Zola demokratizmusának lé-
nyeges elmélyüléséről tanúskodik. Ez a
ciklus — amely nemcsak a klerikális
reakciót, hanem a »mindent összejár-
csoló burzsoa-világot« is leplezte —
ahhoz a korszakhoz tartozik, amelyben
az író, mint az igazság fanatikus harcosa,
a Dreyfus-per idején megjelent a közélet
porondján.

A »Három város«-ciklus Róma című
kötetét népi demokratiánk új fordításban
juttatta el a tömegekhez.

A »Róma« lapjain az olvasók elé tá-
rul — egy lázadó pap rettenetes vergő-
déseinek háttérben — Róma és a Vati-
kán, a római külvárosok nyomora és a
romai arisztokrácia rothadtsága, a Vati-
kánhoz áramló aranyfolyam és a pápai
udvar telekspekulációinak sorozata.

A »Négy evangélium«-ciklus annak a
Zolának a műve, aki világosan látta: nem
volt elég a klerikalizmus és militarizmus
ellen hadakozni, hanem sokkal többre
van szükség, az embertelen kapitalista
rendszer megszüntetésére, a társadalom
elavult szerkezetének teljes átalakítá-
sára, új világ felépítésére, a dolgozók
világának megteremtésére. Valosínüleg
igaza van Jean Fréville-nek, Zola leg-
újabb életrajzírójának, aki megállapí-
totta, hogy a francia munkásmozgalm-
ban a múlt század végén uralkodó ideo-
lógiai zűrzavar jelentős szerepet kapott
Zola logikusan következő, utolsó lépé-
seinek elmaradásában. A francia mun-
kásmozgalom akkori ideológiai zűrzavara
nélkül az író alighanem eljutott volna a
munkásmozgalomhoz. A »Négy evangé-
lium« így nem szocialista ciklus, de azért
sokkal több, mint a megelőző kettő. Aki a

»Négy evangélium«-ot írta, az jogot for-
málhat arra, hogy forradalmi demokrá-
tának nevezzék, mert szétszakíthatatlan
fegyverbarátságot kötött a forradalmi át-
alakulásért harcoló tömegekkel.

Ebből a cikusból az »Igazság« című
regényt kell ajánlani, amely ugyancsak
megszerezhető új fordításban. Az »Igaz-
ság« voltakép a Dreyfus-ügy nyomán
keletkezett »kulcsregény«. Harcot hir-
det a butaságot árasztó dogmák és a
dogmákat kizsákmányolásra felhasználó
klerikális reakció ellen. »Amíg sok lesz
— írta Zola — a lelki szegény, addig sok
lesz a szerencsétlen, állati sorban élő
ember, akit kizsákmányol, felfal a ban-
diták többsége.« A regény írása közben
Zola, aki szívvel-lélekkel síkraszállt az
elnyomott orosz munkásság, parasztság
és értelmiség mellett, elnőkölt azon a pá-
rizsi népgyűlésen, amelyről a francia
dolgozók harcos üdvözlétüket küldték
az 1905-ös forradalmat előkészítő orosz
forradalmároknak. A könyv megírása
idejéből hátramaradt jegyzetek között
olvassuk ezt a mondatot: »Egyik oldalon
a múlt emberei, a konzervatívok, másik
oldalon a jövő emberei, a forradalmárok.«

Mindent összefoglalva: Zoláról — Ana-
tole France szavaival elmondhatjuk,
hogy »az emberiség élő lelkiismerete«
volt.

A regényt nem tekintette az önelvű
művészet eszköze. Azt hirdette, hogy
a regény alkalmas az általános tudás
terjesztésére, a tömegek felvilágosítá-
sára, tízezrek és százazrek mozgósítására.

Azok a regényei, amelyekben a kriti-
kai realisták közé emelkedett, alkalma-
sak is, hogy a tömegek harci fegyverei
legyenek. De regényeinek egy része nem
tudott megszabadulni a naturalizmus
korlátaitól, tehát nem az egész valósá-
got, hanem csupán a valóság egyes ré-
szeit mutatja — a társadalmi hatóerők
feltárása és a nagy összefüggések meg-
világítása nélkül. Zola nem tudott mind-
den tekintetben megszabadulni a halódó
polgárság szűk szellemi korlátoktól és
ugyanakkor túlságosan rabja lett a tár-
sadalmi ismereteket szándékosan el-
hanyagoló polgári természettudományos
irányzatnak. Szerencsére, legjobb mű-
veiben túlhaladta saját naturalista elmé-
leteit is. A marxista-leninista esztétika
segítségével megtalálhatjuk Zola mű-
veinek realista értékeit.

SÓS ENDRE

Olvassanak-e a gyenge tanulók?

A KÖNYVTÁROS decemberi számának »Kérdezz-felelek« rovatában vita alá bocsátott kérdéshez hozzászólva, sietek kijelenteni, hogy lényegében én sem helyeslem a gyenge tanulók kizárását a könyvtárból, de tapasztalataim azt bizonyítják, bizonyos korlátozások eredményt hozhatnak.

Körülbelül két évvel ezelőtt a sajtóban és a rádióban foglalkoztak az ifjúság olvasásának kérdésével és az a vélemény alakult ki, hogy az olvasás ne menjen a tanulás rovására. Többször feltűnt nekem, hogy a tanulók minden könyvtári órán megjelennek és nem egy, hanem két-három könyvet kölcsönöznek ki. Megfigyelésemet azonnal megbeszéltem a pedagógusokkal. Kiderült, hogy ugyanekkor feltűnően leromlott a diákok tanulmányi előmenetele. Ezért elhatároztuk, hogy a gyengébb tanulóknak átmenetileg nem adunk ki a könyvtárból könyvet. A legközelebbi kölcsönzési órán megmondtam a gyenge tanulóknak, hogy addig nem kaphatnak könyvet, amíg nem javítanak tanulmányi előmenetelükön. Szeretettel beszéltem velük, megmagyarázva, hogy ez az intézkedés az ő érdekükben történt és ha bebizonyítják, hogy igyekeznek tanulni, újból kaphatnak könyvet. A tanulók beismerték, hogy elhanyagolták a tanulást és megígérték, hogy kijavítják hibájukat. A jó tanulók pedig örömmel látták, hogy szorgalmuk jutalmául továbbra

is hozzájutnak a kívánt könyvekhez. Voltak olyan tanulók, akik már két hét múlva örömmel hoztak egy igazolást, hogy megérdemlik a könyvet, mert sokkal jobban tanulnak. Rövid idő múlva minden tanuló ismét kölcsönözhetett a könyvtárból.

Az átmeneti kis korlátozás tehát ebben az esetben hasznosnak bizonyult. Tapasztalatom szerint a tanulóknak szükségük volt erre a figyelmeztetésre és így jobban értékelik az olvasnivalót, mint a jó tanulásért járó jutalmat. Most, hogy minden nap nyitva van a könyvtár és a tanulók nem egyszerre jönnek, többet tudok velük foglalkozni. Ha valamelyik tanuló feltűnően hamar hozza vissza a kölcsönzött könyvet, megtudakolom tőle, hogy miért nem olvasta el, vagy mi nem tetszett a könyvben, milyen tárgyú könyvet szeretne olvasni, elkészült-e már a leckéjével és előző este nem maradt-e fenn sokáig, hogy olvashasson. Megmagyarázom nekik, hogy ha elmélyülten olvasnak, jobban megértik olvasmányukat és amit így megismertek, a tanulásban is felhasználhatják. Ez a módszer hozzájárul ahhoz, hogy a tanulók ne vigyék túlzásba az olvasást a tanulás rovására, az ismertett néhány heti korlátozás pedig tapasztalataink szerint feltétlen jó hatással van a gyenge tanulókra.

ROSTÁS LÁSZLÓNÉ
nagybajomi népkönyvtáros

A könyv nevel és tanít

Mint könyvtáros és mint pedagógus határozottan állítom: adjunk könyvet a rossz magaviseletű és gyenge tanulóknak is! Javító eszköznek szerintem nem ajánlatos felhasználni a jó olvasmány megvonását, mert ebből több kár származik, mint haszon. Inkább örülünk annak, ha a gyenge tanuló szereti a könyvet — építünk erre a jó tulajdonságára. Az én iskolám igazgatója is ki akarta tiltani a könyvtárból a tanulmányaikban elmaradt diákokat, de azt mondtam neki még szeptemberben: »Mindannyiunk munkatervébe beillesztettük azt, hogy fejlesztjük az olvasómozgalmat. Aki gyermekkorá-

ban szeret olvasni, az később sem tud meglenni olvasás nélkül. És olvasás közben szórakozik, művelődik és talán észre sem veszi, hogy tanul is.«

Feljegyzek itt egy esetet: Sanyi rossz magaviseletű, lusta diák volt. Félrevetett mindenféle könyvet. Édesanyja, olvasótáborunknak egyik legbuzgóbb tagja, többször panaszkodott nekem családlátogatáskor: »Sanyikám nem szereti még a meséskönyvet sem. Hej, de sok széptől és jótól fosztja meg magát, ha nem barátkozik meg a könyvekkel!« Megbeszéltem vele, hogy hagyjon az asztalon többször ifjúsági könyveket. Sanyi unalom-

ból, kíváncsiságból belekukkantott a könyvekbe és egyszer csak nem tudta letenni az egyiket, majd megszerette a könyvet és ma egyik legjobb ifjúsági olvasóm. Más eredménye is lett annak, hogy nem vontam meg tőle a könyvet. Magyar tanárjától megtudtam, hogy korábbi dadogó olvasása megszűnt és fogalmazása, előadóképessége is javulásnak indult. Édesapja pedig örömmel újságolta, hogy nem csavarog, nem rosszkodik már annyit, mert leköti legjobb barátja, a könyv. Jó volna, ha minél

több pedagógus lenne egyúttal népkönyvtáros is, mert így sikeresebben küzdhetünk a kultúrával a szocializmusért. A gyerekekkel mindennap találkozunk, és így sok az alkalom az olvasás megszerettetésére. Örömmel viszik a könyvet nemcsak maguknak, hanem a felnőtteknek is, könyvtárumban egész aktív-csoport segít a kölcsönzés munkájában.

VADÁSZ TIVADARNÉ
tiszatényői népkönyvtáros,
ált. iskolai tanítónő

Hogyan tegyek igazságot

Elgondolkoztam a »Helyes-e eltiltani az olvasástól a gyenge tanulókat?« című cikkben. Dr. Tóth Béla tanítóképzőintézeti tanár nézetét teljesen helyesnek tartom olyan könyvtárban, ahol elég könyv áll a tanulók rendelkezésére és így mindenkinek jut.

De mit tegyek én?

1953. november 7-én 210 kötet könyvvel nyílt meg a népkönyvtár falunkban. Kiállítás rendeztünk a könyvekből, amely meghozta a várt eredményt. Az első kölcsönzési napon a tanulóknak mintegy 60 százaléka, vagy 180 gyermek szorongott a kölcsönzési teremben. Ennyinek nem tudtam könyvet adni. Hogyan tegyek hát igazságot?

Elsőben is azok kaptak könyvet, akiknek kitűnő, vagy jeles osztályzatuk volt, azután a négyesek és hármások. Nem kerülhettek sorra azok, akiknek intőjük, vagy rovójuk volt, mindaddig, míg ki nem javították. Személy szerint és örökre senki sem lett kizárva. Rossz tanulmányi eredmény miatt szorult háttérbe a nem igyekvő. Az egyik ilyen pajtás szavait idézem: »Nincs más hátra, igyekeznem kell javítani, mert különben mindig hoppon maradok.« A következő kölcsönzésre már boldogan jött el ez a pajtás, s örsvezetőjével tanúsította, hogy három tárgyból javított. Ő volt az első, akinek könyvet adtam.

Minden gyerekkel egyénileg igyekszem foglalkozni. Ezért a könyvtári munkára önként jelentkező úttörők közül kettőnek a segítségét felhasználom. Irányításom mellett maguk az úttörők bonyolítják le

az ifjúsági kölcsönzést. Ők, az úttörő pajtások döntenek el, hogy ki kapja meg a könyvet, amely után sokszor tíz-húsz gyerek is nyúl. Döntésük majd mindig igazságos. Én csak arra vigyázok, hogy mindenki a neki megfelelő könyvet kapja. Kis olvasóimmal beszélek a könyvről akkor is, amikor elviszik és azután is, hogy már elolvasták. Ezt a nevelői munkát persze csak úgy tudom elvégezni, hogy az adminisztratívban a pajtások segítenek. Az úttörők teljesen magukénak tekintik a könyvtárat, mely azóta már 426 kötetre szaporodott. A könyvtár eredményeit, melyet időről-időre ismertetek velük, figyelemmel kísérik és agitációt fejtenek ki a szülők között, mert tudják, ha az olvasók száma szaporodik, könyvtárunk állománya is bővül és így nekik is több könyv jut.

SÓGOR MÁRIA
baracs-apátszállási népkönyvtáros,
nevelő

(Véleményünk szerint teljesen helyesen járt el az adott helyzetben. Jobb megoldást mi se tudtunk volna kitalálni. Itt lényegében nem büntetésről, nem eltiltásról van szó, hanem éppen ellenkezőleg, jutalomról, még akkor is, ha ez a jutalmazás azzal jár, hogy egyesek, a gyenge tanulók egyelőre nem juthatnak könyvhöz.

A kérdés: adjunk-e könyvet a gyenge tanulóknak, mint a válaszokból kitűnik, rendkívül bonyolult, ezért kérjük könyvtárosainkat és a pedagógusokat, írják meg szerkesztőségünknek tapasztalataikat és véleményüket. A szerk.)

A NÉPKÖNYVTÁRAK KÖNYVELLÁTÁSÁRÓL

Ez év januárjában 60 darab könyvet vittem be a szerencsi Járási Könyvtárba, 90 százalékban olyan ifjúsági könyveket, amelyek a sok használatból már elrongyolódtak. Új ifjúsági könyveket akartam helyettük vinni, de összesen körülbelül 10 ilyen könyvet találtam. A népkönyvtárak számára kiadható anyag nem volt több 250 kötetnél, ami azt jelenti, hogy a Járási Könyvtárhoz tartozó körülbelül 20 népkönyvtárnak egyenként tíz könyv jutna. És ebből is csak 100—120 volt szépirodalmi mű. Kértem, hogyan lehet ebből kielégíteni 20 népkönyvtárat? Csörnök Magdolna könyvtárvezető erre azt felelte, hogy ő nem tehet semmit, mert a Népkönyvtári Központtól kapja a szétosztható anyagot. Ujabbán régóta hiányzó szépirodalmi művek jelentek meg. Azt hittem tehát, hogy megszerezhetem a hiányzó klasszikusokat, ifjúsági műveket vagy a jobb mai regényeket. Sajnos, tévedtem. Hiába jelent meg a »Hajdu Klári«, a »Pál-utcai fiúk«, a »Kincskeresők kisködmön«, a Járási Könyvtár nem rendelkezik ezekkel, mert a Népkönyvtári Központ nem küldött belőlük a népkönyvtárak számára. Helyeslem, hogy a »Vitorlázó-repülés« című könyvet megkaptuk, de a »János vitéz« helyett mégsem adhatom a kezébe annak, aki Petőfi e művét keresi.

A Népkönyvtári Központnak szerintem az a feladata, hogy mennyiségi és minőségi szempontból növelje a népkönyvtárak anyagát, nem szabadna tehát megtörsénnie annak, hogy a cserére bevitt 60 könyv helyett csak 40-et vihessek haza. Nem a legrosszabb könyveket választottam ki, de nem azt kaphattam, amit olvasóim kívánnak, keresnek. Hogyan fogadnak otthon az olvasóim, akiknek azt ígértem, hogy — Mikszáthot, Móriczot, Jókait viszek nekik? Egyre-másra jelennek meg az olvasók igényeit kielégítő könyvek, miért nem látja el hát a Népkönyvtári Központ a járási könyvtárakat és azokon keresztül a népkönyvtárakat

ezekkel a művekkel. Hova kerülnek ezek a könyvek? Olvasóim kénytelenek egyes könyveket újra olvasni, mert nincs elegendő új könyv a népkönyvtárban! Mi, népkönyvtárosok, azt kérjük, hogy a Népkönyvtári Központ próbáljon több és jobb könyvet leküldeni, hogy tudjunk mit adni az olvasók kezébe, mert az olvasók csak akkor mennek szívesen a könyvtárba, ha ott elegendő jó könyvre találnak. Helyes az ideológiai és szakkönyvek kiadása, de nem szabad azokkal tele-tömní a népkönyvtárakat, mert az csökkenti a könyvtári forgalmat. A könyvtárnak tömegeket kell megmozdítania, de ezt csak úgy érheti el, ha az olvasók igényeit ki tudja elégíteni. Vitáznak az írók, kritikusok, pártfunkcionáriusok afőlött, hogy — mi kell az olvasóknak. Egyszerű a felelet: szórakozás és tanulás. Az Olcsó Könyvtár megindítása helyes kezdeményezés, sokat segít, ha ígért célját meg is valósítja.

Amikor Szerencsen jártam, értekezletet tartottak a népművelési és a DISZ vezetők számára. Ezen buzdították a könyvtárosokat, hogy adjunk olyan könyveket az olvasók kezébe, mint a »Hajdu Klári«! Kérdem — hogyan? Adjanak előbb ilyen könyveket és mi nem késünk azokat az olvasók kezébe adni! Szeretném, ha könyvtáros társaim is elmondanák e kérdésről véleményüket és azt is, ha illetékesek válaszolnának.

BÉNYEI JÓZSEF
tiszaladányi népkönyvtáros

MIT TEHET A NÉPKÖNYVTÁROS A KORMÁNYPROGRAMM MEGVALÓSÍTÁSÁÉRT

Amint elolvastam a párt és a minisztertanács határozatait, mindjárt hozzáfogtam, hogy elősegítsem a nagy célok megvalósítását. Mert, ha a határozatok megvalósítása az egész nép ügye, akkor a könyvtárosok dolga a tennivalók megismertetése. Ezért a könyveket kihordom a házakhoz és emellett újságokat és folyóiratokat viszek olvasóimnak. Egy-egy napon csak 8—10 házhoz látogatok el. Erre

azért van szükség, mert községünkben akad még elég olyan dolgozó, aki még nem is ismeri a kormányprogramot. Az ilyeneknek megmagyarázom, miről szólnak a határozatok és el is olvastatom velük az erről írt cikkeket. Felhasználom a kultúrötthon újságjait és folyóiratait is, mert a népkönyvtár folyóiratkészlete ehhez kevés volna. A könyvtár útján azzal is segítem a kormányprogram célkitűzéseinek megvalósítását, hogy az elmaradtak kérdéseire nemcsak felvilágosító feleletet adok, hogy például hol van és miért küzd Vietnam, hogy mi a turbina, hanem — olyan könyveket adok a kezükbe, amelyekből bőven tájékozódhatnak a felvetett kérdésekről. A közelben nincs termelőszövetkezet, sem állami gazdaság, tehát a könyvtárosnak sokat kell küzdenie, hogy a dolgozók megértsék a közös termelés célját és fontosságát. Olvasóim nagyon szeretik a »Szovjetszkij Szozuz« című nagy képes folyóiratot és a »Szméná«-t. Kevés orosz tudással lefordítom olvasóimnak a képek aláírását és megmagyarázom, hogy azok mit ábrázolnak. Csak engem nem segít az iskolaigazgatón kívül senki, a tanács egyáltalán nem törődik a könyvtárral, pedig itt még erősen meszterkedik a reakció.

BÓDIS ANNA
bodai népkönyvtáros

AZ ÁLLOMÁNYFELMÉRÉS, TAPASZTALATAI FEJÉR MEGYÉBEN

A Népkönyvtári Központtól kapott állományfelmérési feladat megoldására tervet készítettünk és eszerint végeztük el ezt az eléggé nagyarányú munkát. A Megyei Könyvtár egyik csoportja a könyvtárban a raktári lapok, jegyzékek és a leltárkönyv segítségével megállapította az egyes művekből kapott példányok számát, a másik csoport pedig megkezdte az egyenkénti rovincsolást a letélapok alapján. Minden községben egy napot töltöttünk. Mindenütt megvizsgáltuk a tanács és a könyvtár viszonyát, a könyvtár elhelyezésének, a könyvtárról való gondoskodás problémáit és azt, hogy alkalmas-e a jelenlegi könyvtáros feladata ellátására, milyen a könyvtár forgalma, milyen a propagandája. Természetesen egyenként ellenőriztük, hogy nem hiányzik-e könyv. Megvizsgáltuk mindenütt azt is, hogy milyen régen vannak kint

könyvek egyes olvasóknál. A megye területén a járási könyvtárak segítségével 141 könyvtárat látogattunk meg. Tapasztalatainkról, a felmérés eredményéről és javaslatainkról jegyzőkönyvet vettünk fel. Minden tanáccsal megkötöttük a szerződést is.

Az egyes könyvtárakban a nagy hiányt általában azt, hogy a könyvtár nem tölti be feladatát — a helyi tanács, vagy könyvtáros, esetleg mind a kettő nemtörődősége okozta. Ahol a tanács nem törődik a könyvtárral, ott rendszerint nincs megfelelő könyvtáros és a könyvtár nem működik, vagy széthordták könyveit és nincs ahova, akinek, amikor visszavigyék az olvasók. Perkatán például feltörték a könyvtárszekerényt, s boldogboldogtan feljegyzés nélkül hordta a nyitott szekrényből a könyveket, a könyvtáros pedig csak egy hónap múlva szerzett erről tudomást. Fehérvárcsurgón a tanács a könyvtáros távollétében a Terményforgalmi részére irodának adta ki a könyvtár helyiségét: 232 kötetből 102 hiányzott az állományfelmérésnél. Nagyjelenleg a kiküldött könyvanyag két hónapig a tanácsházán hevert anélkül, hogy átadták volna a könyvtárosnak. Mire a könyvtáros átvette, a küldeményből már 32 kötet hiányzott. Kőszárhegyen az egerék szétrágták a kötött könyvek vászonrészét, Sztálinvárosban a könyvtárosok felelőtlensége miatt 2310 kötetből 1127 kötet hiányzott az ellenőrzéskor. Vannak azonban jó példák is. A tanácsok; de elsősorban társadalmi munkában lelkesen, példásan dolgozó könyvtárosok munkájának eredményeképpen sok községben olvassák a könyveket és vigyáznak is rájuk. A legforgalmasabb könyvtárakban volt a legjobb a könyvállomány védelme. Leshegy, Pusztaszentmihályfa, Csósz, Zámoly, Jenő, Sárszentmihály, Kisláng községek könyvtáraiból csupán 1—2, vagy egyetlen könyv sem hiányzik, és egyben ezek a legforgalmasabb könyvtárak. Kislángon csupán 9 könyv volt kint két hétnél régebben az olvasóknál, holott a könyvtár forgalma havonta 5—600 kötet. A sárbogárdi járásban 2889 kötetből csupán 9 hiányzott.

A felmérési munkát július 28-án kezdtük el és az értékeléssel együtt december 10-re fejeztük be. A külső felmérés közben 32 új könyvtárost állítottunk munkába. A felmérés számszerű eredményeként megállapítottuk, hogy letétanyagként Fejér megye 1952. dec. 31-ig 52.602

kötet könyvet kapott és ebből 5706 kötet, vagyis 10,8 százalék hiányzik. Nem elemezhetjük részletesen a megye hálózati könyvellátását, de annyit meg kell állapítanunk, hogy a könyvek 53 százaléka szépirodalom, 47 százaléka egyéb, tehát kevés a szépirodalom. A szépirodalomból 52 százalék az eredeti magyar, 48 százalék a fordított könyv, ami szintén helytelen arány, a könyvtárosok és olvasók állandóan panaszkodnak, hogy kevés a magyar szépirodalom. 27 féle könyvből kaptunk annyi példányt, hogy minden községi könyvtárnak jutott belőle. Ellenben nincs meg minden könyvtárban (még a könyvtárak felében sem) Petőfi összes verse, Arany Toldija, Mikszáth Noszty

fiúja, Ady összes verse, Móricz Boldog embere, József Attila összes verse, Gorkij Anyája és Illyés Petőfije. Nagyon kevés van a megye íróinak, Vörösmartynak, Eötvösnek, Gárdonyinak, Illyésnek és Jankovich Ferencnek műveiből is.

Az állományfelmérés nagy és nehéz, de érdemes munka volt. Ezzel és a könyvállomány védelméről kiadott miniszteri utasítással új fejezetnek kell kezdődnie könyvtáraink életében. Az új fejlődési korszaknak tartalmi feladatait a párt és a minisztertanács határozatai adják meg.

PÁLDY RÓBERT

a Fejér Megyei Könyvtár
csoportvezető-könyvtárosa

SZERKESZTŐI ÜZENETEK / 6)

Oberländer Gyula kohász, **Inota**. Teljesen igaza van: A nagy angol író G. B. Shaw hagyatékának elárverezése rosszindulatú kultúrátlanságról tesz bizonyosságot. Valóban rosszul állhat a szénájuk az angliai uraknak, hogy ennyire félnek Shaw hátrahagyott műveitől, hogy még kiadni sem merik. Igaza van abban is, hogy erre mi csak megvetésünk kifejezésre juttatásával felelhetünk és azzal, hogy ápoljuk és terjesztjük a nagy angol író életművét. Ezt meg is tesszük. Színházaink gyakran és igen nagy sikerrel adják elő darabjait. Javaslatát, hogy a Szépirodalmi Könyvkiadó lehetőleg olcsó áron adja ki Shaw legnagyobb érdeklődésre számot tartható műveit, közvetítjük.

Terve, hogy Inotán minden nagyobb gyáregység részére műhelykönyvtárat kíván létesíteni, más üzemekben szerzett tapasztalatok szerint, helyes. Erre vonatkozólag Gerő Zsoltné, a KELTEX könyvtárosa cikkében, amelyet ebben a számban közlünk, bő útmutatást talál.

Hajdu Károlyné, Budapest. Levelét, amelynek tartalma bennünket is mélyen felháborított, leközzöljük: »Kékestetőről írok, a magaslati sanatóriumból. Egy vagyok az itt gyógyuló 300 beteg dolgozó közül. Hétköznapjaimon nem igen engedhetem meg magamnak az olvasást, mert a munka mellett iskolába is járok. Mikor a beutalást megkaptam, előre örültem, hogy milyen jó könyveket is fogok ott olvasni. Nem vittem magammal, mert bíztam abban, hogy minden kórházban van könyvtár. Hát igen, van. Péntek délelőtt érkezünk. A könyvtár után érdek-

lődvé, egy kis könyvszekrényt találtunk. Tábla tudatta velünk, hogy könyvkiadás hétfőn és csütörtökön fél 5—6-ig. A hétfő nagynehezen elérkezett, de a könyvkiadás elmaradt, mert sakkverseny volt. Eljött a várva-várt csütörtök. Akkor már vagy 50 türelmetlen beteg rohanta meg egyszerre a könyvtár kezelőjét. A közharcot, amely egy-egy könyvért folyt, már nem részletezem.

Arra gondoltam, hogy egy ilyen nagy gyógyintézetben nem elég egy 2—300 kötetes könyvtár. Sokkal több könyv kell, mai és klasszikus magyar írók művei. Egy legalábbis részben függetlenített könyvtárosra is szükség van, aki nemcsak a járó betegeteket, de a fekvőket is ellátná olvasónivalóval. A jó könyv a gyógyulást is elősegíti.«

Ez a mi véleményünk is. Levelét eljuttatjuk az Egészségügyi Minisztériumba, abban a reményben, hogy ott is felháborodnak a benne foglaltakon. Nemcsak felháborodnak rajta, de segítenek is.

Márkus Zoltán kultúrotthon-igazgató, **Dáka**. Arra a kérdésére: jár-e a dákai könyvtárosnak tiszteletdíj, vagy sem, csak a könyvtár forgalmi adatainak ismeretében tudnánk válaszolni. De arra a kérdésre, hogy a Veszprém Megyei Könyvtár helyesen tette-e, hogy két levelüket válaszra sem méltatta, — tudunk felelni. Arra is tudunk válaszolni, hogy helyesen tette-e, hogy még mindig nem küldte el Végh Dánielnek a választásokkal kapcsolatos jó munkájáért az oklevelet. Enyhén szólva helytelenül járt el a Megyei Könyvtár.

ESEMÉNYNAPTÁR

1954. április 18-án lesz a **MAGYAR DOLGOZÓK PÁRTJÁNAK III. KONGRESSZUSZA**. Napirendjén szerepel a Központi Vezetőség beszámolója és a párt feladatai, az államigazgatás feladatai, a Központi Ellenőrző Bizottság beszámolója, az MDP Szervezeti Szabályzatának módosítása és az MDP vezető szerveinek megválasztása. (A II. Kongresszus 1951. II. 24-én volt.)

Lenin—Sztálin: A Párt és pártépítés, Bp., 1950. Szikra, 779 old.

1904. május 5-én, ötven évvel ezelőtt halt meg **JÓKAI MÓR**, a nagy magyar regényíró. (Életét és munkásságát januári számunkban ismertettük.)

Jókai Mór összes művei 1—100. kötet. Bp., Révai. — —: **Egy magyar nábob I—II.** Bp., 1945. Franklin, 232, 191 old. — —: **Az arany ember I—II.** Bp., Révai, 22, 226 old. — —: **Es mégis mozog a föld I—II.** Bp., 1949. Révai, 291, 275 old. — —: **Rab Ráby,** Bp., 1949. Révai, 379 old. — —: **Szabadság a hó alatt,** Bp., 1949. Franklin, 311 old. — —: **Sárga rózsza,** Bp., 1951. Szépirod. 99 old. — —: **Csataképek** (összeállította: Lukácsy Sándor), Bp., 1951. Szépirod. 112 old. — —: **A kiskirályok** (Bev. tan. Nagy Miklós), Bp., 1951. Szépirod. 484 old. — —: **A legvitézebb huszár,** Bp., 1951. Ifjúsági, 80 old. — —: **A szabadságért,** Bp., 1952. Szépirod. 88 old. — —: **Fekete gyémántok,** Bp., 1952. Szépirod. 467 old. — —: **A köszívű ember fiatal,** Bp., 1953. Szépirod. 477 old.

Hegedüs Géza: **Az élő Jókai** (Könyvtáros 1954. január, 15—17. old.)

Sótér István: **Jókai Mór,** Bp., 1941. Franklin, 173 old.

1949. május 18-án, öt évvel ezelőtt halt meg **JILEMNICZKY PÉTER**, cseh származású, szlovák regényíró. 1938-ig tanítóként működött Trencsén és Pozsony megye különböző falvaiban. A második világháború alatt a szlovák fasiszták száműzték az országból s német koncentrációs táborba vitték. 1945 után ismét a szlovák irodalom egyik főképviselője. Mint a csehszlovák követség moszkvai sajtóattaséja halt meg. A szlovák szocialista-realizmus megalapozója és klasszikusa.

Jilemnický Péter: **Törtetlen föld** (ford. Hegedüs Adél), Bp., 1948. Szikra, 368 old. — —: **Garamenti krónika** (ford. Zima Ferenc), Bp., 1950. Révai: 269 old. — —: **Iránytű** (ford. Ungvári Ferenc és Soldán Alfréd), Bratislava 1951. 486 old.

Peter Jilemnický (Új Szó, Pozsony 1952. március 18)

A Bibliotekar 1953. évi 11. száma magyarul

A Bibliotekar e számának »A könyv a mezőgazdaság továbbfejlesztésének szolgálatában« című vezető cikke lényegében nem csupán a szovjet könyvtárosoknak szól. A mi könyvtárosainknak is kötelessége és döntő fontosságú feladata a párt és a kormány határozatainak megismertetése a falusi dolgozókkal. A mulhatalanul időszerű tennivalók, amelyeket a cikk a szovjet járási és községi könyvtárosoknak kijelöl, — a mi viszonyainkra alkalmazva, — járási és népkönyvtársaink tennivalóit is meghatározza a mezőgazdaság fejlesztésének segítése, a mezőgazdasági könyvek terjesztése tekintetében. Közli néhány könyvtár tapasztalatait is. »Járásai és falusi könyvtárak« c. rovat közleményei a betakarítást követő könyvtári munkával, a könyvtárosok házlátogatásainak tapasztalataival és két kolhozkönyvtár munkájával, életével foglalkoznak. A novoszibirszki könyvtárak

két munkatársa a bibliográfiai segédeszközök megismertetéséről írt cikket. N. Lasevics fejtegetései pedig a rosztovi Puskin könyvtár gyakorlata alapján azt tárgyalják, hogy a könyvtárosok hogyan foglalkozzanak a lapkivágatokkal. Könyvtártörténeti cikk eleveníti fel a »Kortárs« és a »Hazai Emlékiratok« forradalmár-demokrata orosz folyóiratok könyvtári vonatkozású közleményeit, R. Gafurov pedig az Üzbek Állami Nyilvános Aliser Navoi könyvtárról ír. Többen szólnak hozzá a szakkatalógus kérdéséhez, »Az olvasók postája« rovatban pedig cikket találunk arról, hogy a könyvtárosok miként segítsék az olvasókat magánkönyvtáruk berendezésében. A magyarul Bibliotekar közleményeinek leg többjét könyvtárosaink gyakorlatukban is jól felhasználhatják, kivéve az időszerű irat 1953 novemberi számának fordítását csak február elején kapják meg.

BIBLIOGRÁFIÁK

SZTÁLIN ÉLETMŰVE címmel 12 olvasótervet állított össze a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár (Olvasótervek, 5. sorozat) azok számára, akik Sztálin elvtárs életét, működését, tanításait, sokoldalú társadalompolitikai tevékenységének jelentőségét, a Nagy Októberi Forradalomban, a szocializmus építésében, valamint a Nagy Honvédó Háborúban betöltött szerepét kívánják tanulmányozni. Könyvtárosaink e bibliográfiát nem csupán a rendszeres olvasatást elősegítő könyvajánlásokhoz, hanem könyvkiállítások rendezéséhez és az idézeteket feliratok készítéséhez is felhasználhatják.

KOMMUNISTA ERKÖLCS a címe a Magyar Néphadsereg Központi Tiszti Háza könyvtára ajánló könyvjegyzékének, amely a könyvtár 3. számú összeállítása, házi használatra. A könyvjegyzék első része eredeti módszerű feldolgozásban a burzsoá erkölcs jellemzését és következményeit feltáró hazai és külföldi, második részében a kommunista erkölcsöt bemutató szovjet szépirodalmi és elméleti műveket ajánlja. Közli végül a tárgykörre vonatkozó összefoglaló művek adatait.

A KÜLFÖLDI AGRÁRIRODALOM SZEMLÉJE. Az Országos Mezőgazdasági Könyvtár ezzel az összefoglaló címmel nagyarányú bibliográfiai sorozatot ad ki, amelynek nyolcféle tárgykörű füzetei h a v o n t a jelennek meg. Eddig az **ÁLLATTENYÉSZTÉS, ERDÉSZET, GÉPESÍTÉS, NÖVÉNYTERMESZTÉS, ÜZEMSZERVEZÉS** című bibliográfiák jelentek meg évente tizenkétszer, januártól az **AGROKÉMIA — TALAJTAN — ÖNTÖ-**

ZÉS, KERTÉSZET ÉS SZÓLÉSZET, valamint a **NÖVÉNYVÉDELEM** is kiadásra kerül minden hónapban. A mezőgazdasági szakemberek és dolgozók számára nélkülözhetetlen könyvészeti füzetek igényes ismertető jegyzékbe foglalják a külföldi mezőgazdasági irodalmat, a könyvtárba érkezett könyvek és a könyvtárban készült fordítások adatait.

MIT OLVASSON AZ ERŐÁTVITELI ÉS A HIRADÁSTECHNIKAI HÁLÓZATI VILLANYSZERELŐ? ÉS MIT OLVASSON A FONÓ? címmel jelent meg az Országos Műszaki Könyvtár nyomtatott ajánló bibliográfiai sorozatának 16. és 17. számú zsebkönyvalakú füzete. Mindkét füzet szerkesztői a politikai, szakmai és szépirodalmi könyvek ismeretesebb jegyzékének összeállításánál figyelembe vették a párt és a kormány programjának a közszükségleti cikkek fokozott termelésére vonatkozó célkitűzéseit.

MIT OLVASSUNK HAZÁNK TÖRTÉNETÉRŐL (II. rész, 1953. 117. l.) című könyvészeti füzet a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár ugyanilyen címmel megjelent ajánló bibliográfiájának kiegészítése, illetve folytatása, mely az 1952. szept. 30. és 1953. szept. 30. közt megjelent válogatott munkák terjedelmes könyvismertetéssel ellátott jegyzékét tartalmazza. Feldolgozási módszere megegyezik az alapkiadvánnyal. Természetesen, a munka célja is ugyanaz: általános tájékoztatás, amely minden fejezetben különválasztja a politikai-ismeretterjesztő művektől az egyes korszakok szépirodalmi anyagát.

Különböző napilapokban és folyóiratokban megjelent könyvismertetések és irodalmi cikkek jegyzéke

I. TÁRSADALMI-POLITIKAI IRODALOM

Marx Károly: A főke. II. Szabad Nép, jan. 10. (Nagy Tamás).

Lenin Műveinek 5. kötete. Szabad Nép, jan. 16. (Magos Gáborné). Társadalmi Szemle, decémbér. (Nemes Dezső).

Lenin Magyarországról. Szabad Nép, január 29. (Sánta Ilona).

Az ellenforradalom hatalomrajutása és rémuralma Magyarországon (1919—1921). Társadalmi Szemle, decémbér. (Incze Miklós).

Kalinyin, M. I.: A kommunista nevelés kérdései. Élet és Tudomány, január 20.; Társadalmi Szemle, decémbér. (Lengyel Judit).

Mao Ce-tung válogatott műveinek 2. kötete. Szabad Nép, február 5. (Salgó László).

A Pártépítés Kiskönyvtára 1953-ban megjelent füzetéről. Társadalmi Szemle, decémbér. (Kálmán Endre).

Révész Gy. István: Egy nép — két ország. Népszava, január 9.

V. SZÉPIRODALOM

Arany János Összes Művei I—IV. kötet. Csillag, január. (Keresztury Dezső).

Bárány Tamás: Húsz év. Esti Budapest, febr. 4. (László Gyula).

Erenburg, Ilja: A kilencedik hullám. Szabad Nép, január 30. (Sötér István).

Fast, Howard (Hoárd Fászl): Spartacus. Magyar Nemzet, január 31. (Csobádi Péter).

France, Anatole (Anátol Fransz): Jelenkori történet. Népszava, január 9.

Galgóczy Erzsébet: **Egy kosár hazai**, Magyar Nemzet, január 31. (Varga Imre); Népszava, február 6.

Gellért-Oszkár: **Hirmondó**, Esti Budapest, jan. 16. (Keszthelyi Zoltán).

Karinthy Ferenc: **Budapesti tavasz**, Irodalmi Ujság, január 30. (Örkény István).

Majakovszkij elbeszélő költeményei, Csillag, jan. (Nagy Péter).

Nemes László: **Tiszta szlv**, Szabad Ifjúság, január 31. (Puruczki Béla).

Newerly, Igor: **Egy boldog élet**, Magyar Nemzet, február 4. (Pongrácz Zsuzsa).

Rideg Sándor: **Daruszegi vasárnapok**, Szabad Nép, január 9. (Pándi Pál); Csillag, január. (Örkény István).

Sásdi Sándor: **A vándorút vége**, Népszava, február 6.

Sütő András: **Emberek indulnak**, Magyar Nemzet, január 31. (Varga Imre).

Szabahattin, Ali: **A malom**, Népszava, jan. 9.

Tamási Aron: **Bölcső és bagoly**, Uj Hang, január. (Koczogh Akos). Nők Lapja dec. 31. (Katona Jenő).

Tömörkény István: **Válogatott elbeszélések**, Népszava, február 6.

VI. IFJUSÁGI IRODALOM

Palotai Boris: **Sztálinvárosi gyerekek**, Csillag, január. (Hegedüs Géza).

Tamás Ernő: **Bajza József, a színbíráló**, Színház és Filmművészet, január.

Tamás Ernő: **A 150 éves Bajza József**, Béke és Szabadság, február 3.

Asztalos Sándor: **A mi Adynk**, Magyar Nemzet, január 27.

Földessy Gyula: **Ady és az ifjúság**, Szabad Ifjúság, január 27.

Ady Endre márciusi eszméiről, Szabad Nép, január 27.

Keszthelyi Zoltán: **Ady Endre halálának 35. évfordulójára**, Esti Budapest, január 27.

Király István: **Egy kritika margójára** (Rónai Mihály A. bírálatával kapcsolatban), Szabad Nép, január 17.

Kende István: **Szatiroidomunk időszériú kérdéseit**, Csillag, január.

Veres Péter: **A típusalkotásról**, Csillag, január.

Németh Géza: **»Elvszerűség« és »liberalizmus« a nyelvűvelésben**, Csillag, január.

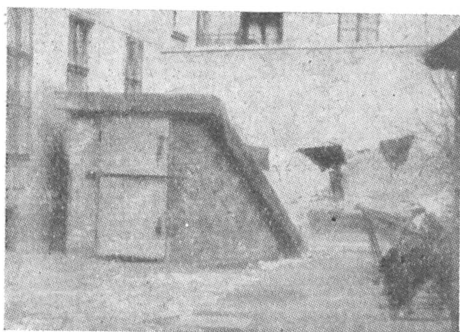
Nagy Péter: **Urbán Ernő írásairól**, Csillag, január.

Benedek Marcel: **Laczkó Géza**, Csillag, január.

Révai József: **Móricz Zsigmond értékeléséhez** (Nagy Péter: Móricz Zsigmond c. könyvével kapcsolatban.) Társadalmi Szemle, december.

PELLENGÉR

Egy barátságtalan könyvtár

Győr város Tanácsa ilyen méltatlan épületet adott a Megyei Könyvtárnak. Bolról: az ifjúsági könyvtár helyén azelőtt a rendőrség fogdája volt. Jobbról: a Megyei Könyvtár síkatorokra emlékeztető udvari részlete. A könyvtárnak mintegy 20—25.000 kötete a Városi Tanács épületének alagsorában, nyirkos, dohos helyiségben van, ahol a patkányok garázdálkodtak, amíg ki nem irtották őket. A könyvtár egyik nagyhírű gyűjteményének maradványait pedig a nedvesség pusztítja. Sokezer könyv a népművelési osztályvezető hatalmas szobájában talált »otthonra«. Olvasók, kutatók a könyvtár 80.000 kötetes állományából tehát csak olyan könyvekhez juthatnak hozzá, amelyek hozzáférhető helyiségben vannak.

P O L I T I K A I M Ű V E K

MAO CE-TUNG VÁLOGATOTT MŰVEI

II. kötet

Szikra

A Kínai Népköztársaság, a kínai nép küzdelmes útjának 1937 július 23-tól 1938 november 6-ig terjedő időszakát ölelik fel Mao Ce-tung elvtársnak e kötetben foglalt írásai. E cikkek és tanulmányok a marxizmus-leninizmus tanításait, a Szovjetunió tapasztalatait alkalmazzák a kínai viszonyokra, s a gyarmati és félgymarmati népek szabadságmozgalmaira vonatkozólag továbbfejlesztik a proletariátus élenjáró eszméit és világnézetét.

1937—1938-ban a kínai nép rendkívül bonyolult körülmények között vívta harcát a szabadságért. 1937 júliusában a japán imperialisták megrohanták Kínát, hogy teljesen leigázzák és gyarmatukká tegyék. »Most dől el hazánk létének vagy nemlétének kérdése« — írta Mao Ce-tung elvtárs ebben az időszakban. A japánellenes harc először is egész népet átfogó japánellenes egységfrontot követelt, másodsor szükségessé tette a hadviselés elméletének felülvizsgálatát és átalakítását, harmadszor a párt sorainak rendezését, a párt megszilárdítását. Ennek megfelelően a cikkek e három főkérdés körül csoportosulnak.

A japánellenes egység, az ellenállás kérdésében a Kínai Kommunista Párt követte — rendkívül bonyolult körülmények között — az egyetlen helyes politikát, melyet Mao Ce-tung elvtárs dolgozott ki. Kifejtette, hogy az ellenállás a kínai proletariátus hazafias és nemzetközi kötelessége, melyben nemzeti és osztályfeladatai szerves egységgé fonódnak össze. Kína nemzeti függetlensége, mondotta Mao Ce-tung elvtárs, a kínai nép társadalmi és politikai előrehaladásának előfeltétele. Ennek konkrét megnyilvánulása a nemzeti felszabadító harc volt. Éppen ezért a Kommunista Párt az egységfront jelszavát tűzte zászlajára.

E politika végrehajtása rendkívüli nehézségekbe ütközött: meg kellett küzdeni a kapituláns nézetekkel, a japán imperializmusnak teendő engedmények politikájával, s rá kellett kényszeríteni a Kuomintangot, arra, hogy együttműködjék a Kínai Kommunista Párttal. Mao Ce-tung elvtárs írásaiban leleplezte Csang Kaj-szet, s kimutatta, hogy ez az áruló a japánellenes háború abbahagyására, a japánok előtti kapitulációra törekedett.

Következetes politikájának eredményeképpen a Kínai Kommunista Párt, a kínai nép végig tudta harcolni a japánellenes háborút, s a Szovjetunió segítségével ki tudta űzni országából a japán betolakodókat.

Mao Ce-tung elvtárs e kötetben szereplő cikkeinek másik csoportja a hadviselés elméletének kérdéseivel foglalkozik. Ezekben marxista-leninista elemzéssel meghatározta a japánellenes háború jellegét és tudományos alaposággal kifejtette azokat a tényezőket, amelyek végső soron meghatározták a kínai nép győzelmét. Ugyanakkor kidolgozta a japánellenes háború hadműveleteinek stratégiáját és taktikáját, s megszabta a partizánhadviselés szerepét a háború általános feladatainak megvalósításában. E cikkek nagyszerű útmutatásait ma is felhasználják mindazok a gyarmati és félgymarmati sorban élő népek, amelyek az imperialisták ellen nemzeti függetlenségükért küzdenek.

A cikkek harmadik csoportja a párttal, a párt sorainak megszilárdításával foglalkozik. Alaposan elemzi a pártban akkoriban meglévő »baloldali« és »jobboldali« elhajlást, s híveikre megsemmisítő csapást mér. Meghatározza, szinte klasszikus módon, hogy milyennek kell lennie az igazi kommunistának (48—49. old.), sikraszáll a párttagok eszmei-politikai színvonalának emeléséért, a marxizmus-leninizmus tanulmányozásának fontosságáért, s kíméletlen harcot vív a marxizmus-leninizmustól való legkisebb eltérés ellen is. Ehhez a harchoz tartozik »Az ellentmondásról« című igen fontos elméleti műve. (N. G.)

- Mao Ce-tung válogatott művei. I. kötet. Bp.: Szikra, 1952. 579 old. 1 t.
- Mao Ce-tung: A kínai nép forradalmi háborújáról. Bp.: Szikra, 1949. 36 old.
- Mao Ce-tung: A kínai forradalom diadalmas útja. Mao Ce-tung válogatott beszédei és írásai (1939—1949). Bp.: Szikra, 1950. 280 old.
- Mao Ce-tung: A gyakorlatról (1937 július). Bp.: Szikra, 1951. 26 old.
- Mao Ce-tung: Az ellentmondásról. Bp.: Szikra, 1952. 59 old.
- Emi Siao: Mao Ce-tung gyermekkorai és ifjúsága. Bp.: Ifjúsági Könyvkiadó, 1951. 56 old.

F. I. Hasz h a c s i h :

ANYAG ÉS TUDAT

Szikra

A Nagy Honvédő Háború frontján hősi halált halt szovjet filozófus posthumus műve a dialektikus materializmus és a marxista ismeretelmélet legfontosabb problémáinak egyikével ismerteti meg az olvasót.

A bevezető rész után — amely a marxizmus-leninizmus klasszikusainak munkáira vártaszködva megvizsgálja a filozófia alapvető kérdését s kimutatja a materializmus és az idealizmus kibékíthetetlen ellentétességét — Hasz h a c s i h az érzékelő anyag kialakulásának problémáját boncolja. A szerző kiindulópontul Leninnek ezt az ismert tételt veszi: ...logikus feltételezni, hogy minden anyagnak lényegében az érzékeléshez hasonló tulajdonsága, visszautkrözési tulajdonsága van». Hasz h a c s i h a materialista természettudomány s különösen a szovjet tudomány eredményeinek megvilágításában mutatja meg, hogy az érzékelő anyag a nemérzékelő anyagból hosszas fejlődés során jött létre.

A harmadik fejezet, amely »Az emberi gondolkodás kialakulása és fejlődése« címet viseli, az emberi gondolkodás előtörténetével foglalkozik. Itt foglalja népszerűen össze a szerző Darwin és Pavlov tanításait az ösztönről és a reflexekről. Kimutatja továbbá, hogy a munkának döntő szerepe volt az emberi gondolkodás létrejöttében s hogy a nyelv és a gondolkodás közvetlen kapcsolatban állnak egymással. Megmagyarázza azt a marxi tételt, hogy a nyelv éppoly ősi, mint a tudat.

A negyedik fejezet — »Az emberi megismerés folyamata« című rész — a megismerési folyamat érzéki és logi-

kai mozzanataival foglalkozó anyagot tartalmazza. Hasz h a c s i h bírálja a megismerésre vonatkozó helytelen elméleteket és gazdag ténybeli anyag alapján mutatja ki, hogy a dialektikus materializmus a megismerésről szóló minőségileg új tanítás, amely egyedül képes meghaladni a régi racionalizmus és empirizmus korlátait s ezáltal egyesíteni tudja a megismerés érzéki és logikai elemeit. A szerző nagy figyelmet fordít arra, hogy bő természettudományi anyag alapján megmagyarázza az érzet, az észlelet és a képzet természetét. Tárgyalja a gondolkodás formáit — a fogalmat, ítéletet és következtetést, mint olyan formákat, amelyekben az objektív valóság visszautkröződik az ember tudatában. Hasz h a c s i h munkájának vitathatatlan érdeme, hogy más népszerű munkák szerzőitől eltérően, nemcsak az érzetet és a fogalmat, hanem a visszautkrözés valamennyi formáját elemzi.

Az utolsó fejezet az igazság problémájának megvilágításával foglalkozik. Itt Hasz h a c s i h alapos vizsgálat alá veszi az objektív, abszolút és viszonylagos igazság kérdését, továbbá a gyakorlatnak a megismerési folyamatban játszott szerepét. Fejtegetéseit számos példával teszi közérthetővé.

Hasz h a c s i h egész művét áthatja a marxista-leninista pártosság szelleme. Leleplezi a marxizmussal szembenálló elméletek tudománytalanságát, tarthatatlanságát és megmutatja, milyen szolgálatot töltenek be a burzsoázia, a burzsoa világnézet védelmében.

E műnek nagy érdeme, hogy bármily nehéz, elvont problémákat tárgyal is, nyelve mindvégig egyszerű, érthető, hogy fejtegetéseit mindig példákkal támasztja alá.

Bár a mű éppen azért, mert szerzője halála után jelent meg, több helyütt vázlatos s néhány pontatlanságot tartalmaz, előbb tárgyalat érényeinél fogva igen hasznos szolgálatot tesz a dialektikus materialista világnézet propagandájának. (Varga Iván)

A dialektikus és történelmi materializmus kérdései. I. V. Sztálin nyelvtudományi munkájában. Bp.: Szikra, 1952. 385 old.

Vosztrikov: Az anyag elsődlegessége és a tudat másodlagossága. Bp.: Szikra, 1951. 92 old.

Vosztrikov: A világ megismerhetősége és annak törvényszerűségei. Bp.: Szikra, 1951. 80 old.

A dialektikus materializmus kérdései. Bp.: Szikra, 1952. 490 old.

William Z. Foster:
AZ EGYESÜLT ÁLLAMOK
KOMMUNISTA PÁRTJÁNAK
TÖRTÉNETE

Szikra

William Z. Foster, az Egyesült Államok Kommunista Pártjának elnöke ebben a több mint hétszázoldalas könyvben az amerikai munkásmozgalom történetét írja meg. És ez így is van rendjén, hiszen a kommunista párt, az amerikai munkásosztály új típusú politikai pártja az amerikai munkásmozgalomból nőtt ki és ezért az a fejlődés, amely az amerikai marxista mozgalomban száz év óta végbement, szervesen hozzátartozik az Egyesült Államok Kommunista Pártjának történetéhez. A kommunista párt örököse és folytatója annak a nagyszámú amerikai marxista pártnak és szervezetnek, amely 1919-ben történt megalakulásáig megelőzte. De az Egyesült Államok Kommunista Pártja egyben örököse és folytatója a munkásosztály nagy nemzetközi hagyományainak: Marx—Engels—Lenin és Sztálin tanításainak következetes megvalósítója.

Foster elvtárs a legnagyobb részletességgel tárgyalja a kommunista pártot megelőző marxista pártok és szervezetek működését. Megmutatja azokat a harcokat, amelyek során a marxisták megvédték a munkásosztály győzelmének eszméjét a különböző rendű és rangú oportunistákkal: és árulókkal szemben. A kommunista párt megalakulásának és háromévtizedes munkásságának leírásával és elemzésével egyidejűleg megmutatja a szerző az amerikai imperializmus történetének legfontosabb szakaszait, megmutatja azokat a perspektívákat és harcokat, amelyek az amerikai munkásosztály előtt állnak. Az amerikai kommunista párt története súlyos külső és belső harcok története. Miközben a párt elszántan felveszi a küzdelmet az imperializmus fasisztatípusú kommunistaellenes hajszájával, ugyanakkor a pártba befurakodott oportunisták ellen is harcolnia kell. Browder, az Egyesült Államok Kommunista Pártjának volt titkára, a párt feloszlására, megsemmisítésére törekedett és súlyos károkat okozott az amerikai munkásmozgalomnak. De az az egészséges mag, amely a százéves harcok eredményeképpen az

amerikai munkásmozgalmon belül kialakult és az a nemzetközi segítség, amelyet a világ kommunista mozgalma nyújtott az amerikai kommunistáknak, lehetővé tette a browderizmus felszámolását, a párt harcképességének biztosítását.

Foster elvtárs könyvének tanulmányozása hozzásegít bennünket nemcsak az amerikai munkásmozgalom, de az amerikai imperializmus jobb megértéséhez is, lehetővé teszi számunkra, hogy megismerjük az Egyesült Államok Kommunista Pártjának hősi harcát, annak a pártnak a harcát, »amely arra hivatott, hogy a munkásosztályt és szövetségeseit elvezesse a monopolista háborús gyűjtőgépek és a fasiszták fölötti győzelemhez, a népi demokráciához és a szocializmus-hoz«. (Forgács Marcell)

Foster, W. Z. & G. Hall: **Az amerikai kommunista párt harca a békéért**, A XV. kongresszus anyagából. Bp.: Szikra, 1951. 156 old. (Nemzetközi kérdések 57.)

Vronszky, V.: **A haladás és a reakciós erők harca az Egyesült Államokban**, Bp.: Szikra, 1950. 162 old. (Marxista ismeretek kis könyvtára 94.)

Marion, George: **Az amerikai kommunista per**. A kémek és besúgók tevékenysége. Bp.: Szikra, 1950. 223 old.

Dennis, Eugene: **Esmékét nem lehet bebörtönözni**. Bevezette William Z. Foster. Bp.: Szikra, 1953. 255 old.

13 **amerikai kommunista vádol**. Bp.: Szikra, 1964. 96 old.

SZÉPIRODALMI MŰVEK

Barta Lajos:

MAGYAR VILÁG

Szépirodalmi Könyvkiadó

Amikor 1917-ben Barta Lajos megjelentette »Az élet arca« című novelláskötetét, az Ady Endre lelkes fogadtatására talált. »Pompás könyv — írta Ady — e pompátlanul szomorú időkben, s minden művészete mellett olyan aktuális, mint egy jó vezércikk.« S a továbbiakban megállapította, hogy Barta rövid lélekzetű novellái »dokumentumok a Duna-Tisza-táj ős, csodálatos erjedéséről.«

E bírálólat megjelenésekor Barta már jólismert író volt. Munkássága a századforduló idején bontakozott ki, s két évtized alatt elbeszélései és színdarabjai megérdemelt sikert arattak. Novellái egyszerű embereket ábrázoltak, vergődő

parasztokat, nagyképű, hiú polgárokat, falusi boltosokat, a vidék elesettjeit. Egyik drámáját, a »Parasztok«-at az Országos Magyar Gazdasági Egyesület, az ezerholdasok szövetsége betiltatta; cikksorozatáért, amely leleplezte a Beszkiédek erdőbirtokaiban dühöngő népnúzást, Tisza István hazaárulási perrel fenyegette.

Barta a Tanácsköztársaság bukása után emigrációba kényszerült, nevét jobban ismerték külföldön, mint saját hazájában, írásai Barbusse »Monde«-jában, a párizsi »Nouvelle Age«-ban, a berlini »Rote Fahne«-ban láttak napvilágot.

A felszabadulás nyitotta meg az idős író előtt hazája határait. Barta hazajött és fiatalos lendülettel munkához látott.

»Magyar világ« címen most megjelent kötete ötven esztendő munkáiból gyűjtött. Skálája széles, nemcsak időben, tematikáját illetően is. Barta novellái hírt adnak a századeleji, látszatra hékés világ forrongásáról, a cseperedő munkásmozgalom hősi alakjairól, a faszizmus tébolyult dühöngéséről, s később az új ország megváltozott gondjairól, örömeiről. A huszonhárom novella hangja javarészt egyszerű, daloló, gyakran mesélő. Barta szereti a színpompás tájakat, festőien írja le őket, alakjai érdekesek, nem egyszer költői módon romantikusak. Nem annyira a párbeszédre, mint az epikus elbeszélésre épít, párbeszédei rendszerint ott kezdődnek, ahol a mesemondó magasra hevíti elbeszélése hőfokát.

A »Magyar világ« szép ajándéka a 75 éves írónak. Ez az ajándék azonban — ismerve Bartának a kötetben meg nem jelent műveit — szebb is lehetne. A huszonhárom novella nem egyenértékű, a »Polgárok«, vagy »Dákos« nagyszerű magasztalást nem mindegyik írás éri el. A »Magyar világ« így is jelentős kötete novellairódmunkának. Hozzásegít ahhoz, hogy megismerjük egy harcos író életművét. (Gera György)

Karinthy Ferenc:

BUDAPESTI TAVASZ

Szépirodalmi Könyvkiadó

1944 karácsonya. Budapest körül bezárult a gyűrű.

Az aláaknázott Ferenc József hídon katonaruhás férfi kerülgeti a belövéseket, hókupacokat: Pintér Zoltán egye-

temi hallgató, a regény hőse. Egy diósgyőri bányász halad az oldalán. A két fiatalember együtt szökött meg a katonaságtól.

A visszahúzódó természetű, minden politikától tartózkodó fiatal nyelvész a belvárosi házban, ahol hajlékra talál, összekerül egy partizáncsoporttal. A felszabadulás már mint kipróbált partizánt éri. Utána a csoport vezetőjének, a kommunista Markónak a javaslatára a rendőrségre kerül. A főkapitányság sajtóosztályán végzett munka Pintér fejlődésének újabb szakasza. Ezen a fontos munkahelyen — csakúgy, mint szerte az országban — hamarosan kibontakozik a harc a követendő út körül. Most már nem az ellenállás kérdése a választóvíz, hanem a földreformé és a szovjet barátságé. Hősünket be akarják vonni egy jelentős nagybirtokmentő akcióba, azonban fordítva sül el a dolog. A nyelvész éppen a mesterkedés láttára kerül még közelebb a nép érdekeiért harcoló kommunistákhoz, az igazság oldalára áll és leleplezi a kísérletet.

Április 4-én — az író szép gondolata, hogy éppen a felszabadulás napján — Pintér visszatér az egyetemre, a mesteriségéhez. A keretek újra elrendeződnek, de az élet mégsem tér vissza a régi kerékvágásba. A szemlélődő, zárkózott tudósból tevékeny, derűs, haladó ember lett.

Az író azonban nemcsak Pintér Zoltán tavaszát, nemcsak egy értékes, becsületes értelmiségi fejlődésének történetét tárja elénk. A könyv kitűnő, igaz és szórakoztató körképe a főváros életének az ostrom alatt és a felszabadulás első heteiben.

A regény cselekménye felettébb sokrétű. Felidézi az óvóhelyek fojtogató légkörét, a szovjet katonák emberszeretét és hősiességét, a cél és kilátás nélkül harcoló németek fásult bestialitását, felviláglantja egy fogságba esett amerikai ezredes nem éppen tiszteltreméltó alakját; egyaránt elvisz a nyilasházba és a sárgacsillagos »védett házba«. Újra átéljük a szabadság első éhes, de mégis boldog, reményteljes napjait, az újjáépítés hősi kezdeteit és az egyre nagyobb méretekben kibontakozó feketézést.

Az írónak sikerül megoldania azt a feladatot, hogy a felszíni jelenségek mögé mutasson, helyesen tükrözze a mélybenható társadalmi erőket, elsősorban a párt hatalmas erőfeszítéseit azért, hogy a nap-

tári tavasz valóban a nép tavaszává válják.

A könyv nagy érdeme, hogy a fejlődést emberi sorsokon, jellemeken keresztül mutatja be. Az ostrom és a felszabadulás mindenkit új helyzetek elé állít, s Karinthy találóan, szellemesen ábrázolja, hogyan válaszolnak a legkülönbözőbb társadalmi rétegek és szellemi irányzatok képviselői az élet által felvetett kérdésre. A mindig élettelen és gyakran igen mulatságosan rajzolt figurákat azonban távolról sem csupán harc és »társadalmi tevékenység« közben rajzolja, hanem olyannak, amilyenek. A szereplőkben rendkívül gazdag regény alakjai mindegyiknek élnek és élni akarnak, tartós vagy kevésbé tartós szerelmekbe bonyolódnak, jó ebédekről ábrándoznak, tanulni szeretnének, stb. s az olvasó ugyanakkor a politikai erőviszonyokról is igaz képet kap, a nép győzelmének szükségszerűségéről is meggyőződik.

(Vajna János)

Illés Béla. Fegyvert és vitézt énekek. Bp.: Szépirodalmi 1952. 158 old.

Illés Béla. A vigszínházi csata. Bp.: Révai (1950). 124 old.

Goncsmár, Alekszandr. Zászlóvivők. Regény. Bp.: Új Magyar 1951. 527 old.

Darvas József. Város az ingoványon. Bp.: Szikra 1949. 138 old.

Április 4. Fiatal írók írásai felszabadulásunk nyolcadik évfordulójára. Bp.: Ifjúsági Könyvkiadó 1953. 173 old.

Szmirnov, Sz. Harcban Budapestért. Bp.: Új Magyar 1952. 119 old. 4 t.

B á r á n y T a m á s

HÚSZ ÉV

Szépirodalmi Könyvkiadó

Húsz év — ennyi idő alatt érik a Valériatelepen golyózó Mészáros Feri az Óbudai Hajógyár kiváló szegecselőjévé, a szocializmus öntudatos építőjévé. Ami a két határ közt van: a magyar proletárság története a 30-as évek gazdasági válságától az ötéves terv megindulásáig, 1950-ig. Ábrázolása nehéz és szép írói feladat — Bárány Tamás becsülettel meg is oldotta, megfogta, amit markolt, sőt: regénye lendületes, érdekfeszítő olvasmány is. A szerencsés meseszöveg jóvoltából nemcsak a Valéria-telep nyomorgóiról, hanem gyári munkások, kispolgárok, félrecsúszott egzisztenciák, úri és félüri típusok egész soráról kapunk eleven és hiteles képet; kapcsolatuk, sorsuk találkozása és szétválása olyan természet-

tes, hogy az igazi epika életszerű levegője veszi körül őket.

A központi szereplő, Mészáros Ferenc ábrázolása ellen azonban már eshet kifogás. Az író vele járhatja meg a proletárélet mélységeit és szép perspektívával biztató emelkedőit. Ezenközben szinte minden lehetséges helyzettel szembekeverül, mely az adott korszakban tipikus. Ez helyes, hiszen ezért áll ő a középpontban. A hiba ott van, hogy ezekre a helyzetekre szinte ugyancsak minden lehetséges módon reagál, mintha alakjába az író egyszerre több proletártípust akart volna belesűríteni. Életének mozzanatait, szerelmeit, barátságait; stb. külön-külön hitelesek és művészien ábrázoltak, de nem mindig fogják őket egységbe egyéniség korlátai; Mészáros nem mindig azonos önmagával s ez már az ábrázolás egészének hitelét rontja s így a vele való, szükséges együttérzést gátolja. Sajnálatos melléfogás pl. a »mélység« érzékeltetésében, hogy maga a fiú küldi nővérét az utcasarokra, hogy keressen, mert ő maga munka nélkül lézeng. Ez már túlságos »kibővítése« egy ember jellemének és kellemtelen meglepetés olyasvalaki részéről, aki egyébként ösztönösen meg tudja óvni magát a különféle erkölcsi és politikai fertőzésektől. A jellemzés — csak Mészáros alakjában és csak elvétve mutatkozik — túlhajtottságával rokon hiba, hogy az első részben nyüzsgőnek a jasszkifejezések, akkor is, amikor nem jelentenek új fogalmat, csupán a meglévő helyes kifejezés eltorzításai.

A regény hibáival együtt is értékes és szórakoztató olvasmány és szép ígéret az író további fejlődésére. (Lékay Ottó)

N e m e s L á s z l ó

TISZTA SZÍV

Szépirodalmi Könyvkiadó

A regény központi alakja fiatal, csinos, okos munkásasszony, Gergő Józsefné. Akkor ismerjük meg, amikor közlik vele, hogy személyzeti osztályvezetőnek nevezték ki a minisztériumba. Íme, a Duna textilgyár volt félszeg, riadt tekintetű szövőnőjének most országos jelentőségű poszton kell helytállnia. Milyen problémák sűrűjébe dobja új munkaköre, környezete; hogyan alakul viszonya férjéhez, régi munkatársaihoz; ho-

gyan távolodik el egy időre — a külföldi kémszervezetekkel paktáló, de országos látókörű kommunista vezetőember szerepében tetszelgő Németh Tibor főosztályvezető hatására — osztályától és férjétől, az izzig-vérig kommunista munkásigazgatótól; hogyan döbben rá végül az osztálya és férje iránti hűség ellen elkövetett hibáira: ez a regény cselekményének fővonala. Gergő Józsefnek nehéz, fájdalmas tapasztalatokat hozó utat kell végigjárnia. Hiúsága, önteltsége vakká teszi, azt hiszi, túlnőtt régi barátain. Mikor figyelmeztetik, felháborítónak találja azt a feltevést, hogy érzelmeiben és munkájában eltávolodott a munkásosztálytól, hogy munkatársairól alkotott véleményei már nem a kommunista ember harcosságát és egyenességét tükrözik. Egészen addig tart ez, amíg a tények leleplezik tévedéseit és a párt segítségével meg tudja találni régi önmagát.

A cselekmény szerves része az újért — az új termelési módszerekért és az új emberi tudatért — vívott nagyszerű harc, amely az öt éves terv első évében bontakozik ki a Duna textilgyárban. A cselekmény másik szála, a 45-ben disszidált és Olaszországban hazátlanul vergődő Zalán Dénes textilmérnök sorsa már lazábban szövődik bele a regénybe, voltaképpen külön regény, — és ez érezhető szerkezeti hiba.

A »Tiszta szív« új irodalmunk mai témájú regényei között figyelmet és nagy olvasóközönséget érdemlő alkotás. Jelentőssé teszi bátor probléma-felvetése, — például az elpolgáriasodás, a munkásosztálytól való eltávolodás veszélyei vezető állásba került munkáskadereknel, vagy — irodalmunkban először — a diszszidensek útja hazafelé, az újra megtalált hazába. A regény legtöbb alakja, a fordulatoss cselekmény során felbukkanó konfliktusa valódi, az eszmei sűrítés és a művészi árnyaltság igényével jelentkeznek. A regény alakjai közül különösen hármat emelünk ki: Mariczki bácsit és Martonnét, egy-egy munkástípus igen jól sikerült, eddigi munkásábrázolásaink közül kiemelkedő rajzát, továbbá Gergő Józsefet, a keményen helytálló, képzett, vonzó emberségű munkásigazgató típusát. A többi munkásszereplő egyénítésénél változatosabb művészi eszközöket kívánna az olvasó. Az ellenséges alakok közül, bár az író érezhető gonddal igyekezett hitelessé tenni, kevésbé sikerült

Németh Tibor főosztályvezető alakja. Túlságosan átlátszó, sematikus. Meglehetősen sematizmussal nézi az író a Duna textilgyárban az új termelési módszerekért folyó harcot is. Csak az új harcosságait és ellenségeit látja, nem tudja megmutatni szélesebb tömegek magatartásának árnyalatait az új és régi harcában.

Az író stílusa tiszta, egyszerű, sajnos sokszor erőtlén.

Nemes László műve nem hibátlan, de sok szempontból jelentős regény, jó olvasmány. (Pók Lajos)

S á s d i S á n d o r :

A VÁNDORUT VÉGE

Ifjúsági Könyvkiadó

Sokat feldolgozott tárgy Sásdi Sándor regényének meséje. S mégis: ahogyan a nagy klasszikus alkotások között nem is egy éppen valamely kopott mese avitt foszlányaiból szövődik aranyossalúvá, — aképpen Sásdi Sándor *tehetsége* is megragadóvá, izgalmassá teszi az oly sokszor elmondottat.

Szabó Gyuri kishúgával hamar jut kegyelemkenyérre: korán elhalt apja cselédszállásáról nagyszüleihez kerül. Míg az özvegy anya Budapesten húzza a cselédsors igáját — egészen a belehalásig —, addig Gyuri és kishúga megismerik a sokféle szolgaság egyetlen nagy tanulságát: »a szegény fiatalon hal meg, mert a zsirtalan, kevés étel s a sok munka, sok gond úgy csalja oda a kaszás embert, mint lépesmész a darazsat.«

De Szabó Gyuriékra más sors vár: ezt a nemzedéket még jókor megváltja a felszabadulás. Gyuriból vajúrtanuló lesz, húgából tisztviselő. Majd újabb hatalmas lépés a megkezdett úton: Gyuri tehetségét felismerik, a Rádióhoz kerül bányászriporter minőségben. Innen figyeli, segíti régi pajtásait, szolgálja a szocialista bányászat ügyét.

Mi teszi egyénivé, művészivé a vékony történetet? Az, ami az igazán értékes népitárgyú frásokat: úgy érzi, panaszolja a cselédsorsot, mintha közülük való lenne, — de úgy ábrázolja és magyarázza azt, mint élesszemű pszichológus, képzett szociológus és gyakorlati nevelő. Más szóval: *pártos művész* írása a regény. Ebből a kettősirányú képességből adódik a *parasztok* mesteri ábrázolása: egy-egy portré művésziessége szinte mó-

riczi magasságokig emelkedik: a nagyszülők, a kupecsedő nagybácsi, a jóságos Maris néni — az író »szíve vérével« megrajzolt alakok.

Mint ifjúsági regény is értékes a könyv: nem vérteleníti el az ábrázolt világot (különösképpen a parasztságát) többirányú agyoncenzúrázással — s így az ifjú olvasó nem a tanítómesék sivár morálját kapja a műből, hanem az élet teljességét s annak gazdag tanítását. — Nagy erőssége a regénynek realizmusa, mellyel a béresek munkáját konkrétan, szinte plasztikusan ábrázolja. Ez az eljárás egyrészt ismeretközlő értékkel bír (a regény ifjúsági rendeltetésére gondolkodok), másrészt érzelmi, esztétikai hatásában is erőteljesebb, mint a sematikus elnagyolt, tankönyvbéli frázis-megállapítások (pl. »látástul vakulásig húzták az igát«, »véres verejtékkel dolgoztak« stb.).

Sajnálatos, hogy a regény második részének figurái, a felszabadulás után öntudatosodó népi alakok művészileg távolról sem olyan jól sikerültek, mint az első rész parasztjai. Azonkívül a meseszöveg sem megnyugtató ebben a részben: miért lesz Gyuriból vajúrtanuló, holott mindig szívesen tanult volna, irodalommal különösen szeretett volna foglalkozni? S ha meg már vajúr, miért hagyja ott nehéz, de hősi munkáját, hogy felcserélje azt holmi tetszetős rádióriporter pozícióval? Ezek a mozzanatok nem eléggé indokoltak.

A regény első része azonban olyan kitűnő, hogy szinte külön kíváncskoznék a későbbiektől s mint önmagában zárt kis művek klasszikus parasztábrázolásaink között volna a helye. (Vidor Pálné)

Nagy Péter:

MÓRICZ ZSIGMOND

Művelt Nép Könyvkiadó

Legnagyobb kritikai realistánk életművéről mindeztideig nem jelent meg összefoglaló, nagyobb értékelés. Móricz Virág csodálatos könyve (»Apám regénye«) természetesen nem az értékelés igényével lépett fel, de adatainak — nagyrészt ismeretlen adalékainak — bőségével az irodalomtudománynak is segítségére van. Neki is köszönhető, hogy Nagy Péter hatalmas, négyszázoldalas

tanulmánya jóval több kísérletnél: a nagy író pályájának gondos és alapos áttekintése.

Móricz írói pályafutása igen küzdelmes volt. Nehezen találta meg önmagát, a kifejezési formát. Nagy Péter idéz néhány strófát Móricz első, könyv alakban megjelent művéből, »A szépasszony dombja« című verses elbeszélésből, melyet Móricz 24–25 éves korában írt. Anyai év távlatából, Móricz teljes életművének ismeretében is alig sejtetik ezek a sorok hatalmas tehetségét. Sokat vergődött, míg kialakította művészi eszközeit. Ady üdvözlő, ünneplő bírálata a »Hét krajcár« megjelenése alkalmából hatalmas ösztönzést jelentett. Több ilyen buzdítást nemigen kapott. A kritika, még a jószándékú is — sajnálatos módon — nem támogatta, nem az igazi hibáira mutatott rá, nem ismerte fel idejében értékeit.

Nagy Péter valamennyi Móricz-mű születését ismerteti, nem egyszer apró részletekbe menően. Elemzéseiből kiderül, hogy az élményeknek és a kornak milyen szorítása hozta létre Móricz műveit. Ebből a szempontból igen sikerült »A fáklya« és a »Rokonok« elemzése. Nagy Péter elemzése általában helytálló, az olvasó számára ezért is a legjobb kalauz a könyv Móricz hatalmas, eddig még csak felületesen áttekintett életművében.

Móricz Zsigmond legnagyobb prózaírónk volt. Az eltemetett régi magyar világot pompás nyelven, gazdag színekben támasztotta fel. Nagy Péter elemzése minden helyességük mellett sem érzékeltetik eléggé a csodálatos móriczi világot. Néha hozadalmasak is. Szinte akaratlanul elszűrítik a Móricz-művek ragyogását. Ez azonban keveset von le Nagy Péter művének értékéből, — a bőséges idézetek szerencsésen kárpótolnak egyik-másik kevésbé sikerült elemzéséért. Nagy Péter könyve úttörő munka, de sokkal több van benne az úttörők erényeiből, mint hibáiból. Hosszú ideig erre a műre és Móricz Virág visszaemlékezéseire támaszkodik a Móriczkutatás. (Kelemen János)

Móricz Virág: *Apám regénye*. III. Bp.: Szépirodalmi, 1953. 549 old.

Móricz Zsigmond: *Életem regénye*. Sajtó alá rendezte Kliss József. Bevezetését írta Erdély Ferenc. Bp.: Szépirodalmi, 1953. 332 old.

Révai József: *Móricz Zsigmondról*. — Kulturális forradalmunk kérdései. Bp.: Szikra, 1952. 211–215. old.

Újságolvasó ember tudja, hogy a brit uralom mekkora szenvedést, nyomort hozott a természeti kincsekben gazdag India népére. Szárazság vagy árvíz idején még ma is milliók és milliók halnak éhen, betegség, járványok tizedelik az állati sorban tengődő indiai munkásokat és parasztokat. Tudatlanság, babonák, vallási előítéletek, faji gyűlölet, évszázados elmaradottság sűrű hálóga borul az indiai ember szemévilágára és ha ez sem elég, ha az igazság fénye mégis áttör a vakság fekete éjszakáján: gumibot, szurony, börtön, bitófa tanítja engedelmességre a »lázadókat«.

Az angol imperializmus vádirata — az indiai nép hőskölteménye ez a könyv. De mivel egy-egy ember sorsán keresztül világít rá India életére, a személyes élmény megrendítő erejével bír. Bánszár, a paraszt, hogy földet bérelhessen, ökrököt vásárolhasson a megműveléséhez, kénytelen tízéves leányát eladni. És ez sem megoldás. A termést elviszi az árvíz, a bért nem tudja megfizetni, a földesúr elzavarja a földről. Parbat Patélt, a kétökrös parasztot nemcsak földesúr, de a kereskedő is nyúzza, a szegény ember nem tud olvasni, így a kereskedő másodszer is behajtja rajta adósságát, hiába van kezében a nyugta a kifizetett tartozásról. Ilyen, a nép vérében élésködő pióca, Srimanta Ráj kereskedő és iparos is, aki még szép feleségét is az angolok kezére játssza, csak-hogy hozzájusson a jól fizető hadirendelésekhez. Mohammed tisztviselő volt, élére rakta a krajcárokat és valóra válthatta álmát, családi házat vásárolhatott önmaga, felesége és leánya számára. De a boldogság rövidéletűnek bizonyul. Egy szép nap az egész családnak menekülnie kell, csak pusztá életüket menthetik meg. Egyetlen bűnük, hogy mohamedánok. De a mohamedán országban sem vár rájuk boldogság; koldussors, éhezés a sorsuk Pakisztánban. Az elnyomott szegény-paraszttság, a forradalmi munkásság erejét testesíti meg Raghov Ráo alakja, akinek hősi példája az új harcosság ezreit állítja csatasorba az ország felszabadításáért. Kivégzése előtt már egész tüntető tömeg áll gyászolva és fenyegetően a börtön kapuja előtt.

Ez a kötet csak egy csokorra való gyűjt össze a haladó indiai irodalom terméséből és talán nem is sikerült éppen a legjobb novellákat összegyűjteni, hiszen hazánkban Indiával való kulturális kapcsolatai igen gyérek. De így is — a valóságának részleteiben is hű rajza, a fordulatos, drámai, sőt helyenként tragikumba csapó mesészöveg, a típusok sokrétű skálája arról tanúskodik, hogy harcoss, izmos, fiatal haladó irodalom van kibontakozóban Indiában. (Földes Anna)

Anand, Mulk Radzs: **Tealevél**. Regény. Bp.: Szépirodalmi, 1952. 207 old.

Anand, Mulk Radzs: **A kull**. Regény. Bp.: Szépirodalmi, 1953. 314 old.

Tyhonov (Nyikolaj). **Pakisztáni történetek**. III. Bp.: Uj Magyar, 1952. 91 old.

Dutt, R. Palme: **Merre tart India**. Bp.: Szikra, 1951. 649 old.

IFJÚSÁGI IRODALOM

Molnár Ferenc:

A PÁL-UTCAI FIÚK

Ifjúsági Könyvkiadó

Aki valaha kora ifjúsága napjaiban végigizgulta ezt a regényt és megkönyvezte Nemecek Ernő tragédiáját, felnőtt fejjel félve veszi kezébe újra a könyvet: nem hoz-e kiábrándító csalódást és adhat-e még ma is élményt és izgalmat olvasójának? Ez a félelem azonban hamar eloszlik az olvasóban, csak újra bele kell kezdeni és néhány lap után újra együtt remegünk a grundert Boka János kis csapatával. Teljes odaadással követjük a mese bonyodalmát, meg sem állunk a regény utolsó soráig és a regény végén önkénytelenül megkérdezzük: mi ad ilyen frissességet ennek a regénynek? Mi a magyarázata annak, hogy gyerek és felnőtt ma is élvezettel olvassa végig ezt a könyvet, amely már közel félévszázada jelent meg újdonságként a pesti könyvesboltok kirakátaban? — Alighanem a regény mély realitásában kell keresnünk mindenekelett a magyarázatot. Ez volt az első realista regény a magyar ifjúsági irodalom történetében. A regény itt gyökeredik, ezer szállal a századforduló pesti gyerekvilágában. Ezt idézi a golyózás, az indiánosdi, amely — szintén jellemző pesti sajátságként — a felnőtteket majmoló

egyetesdível keveredik, vagy maga a színtér, a grund, vagy a regényes fűvészkert, azóta régen lecsapolt tavával. A regény hősei is jellegzetes pesti gyerek-típusok. Külvárosi szegénydiákok, félig-meddig a gyerekcsibészek szelídebb változatai, háttérükben egy-egy külvárosi, proletárlakás, kispolgári családkör. (Geréb az egyetlen »úrigyerek« mennyire nem közéjük való!) Néhány mellékszerleplőt csak néhány vonással vázol fel, így is egy-egy »örök« pesti fiúfigurát ragad meg bennük, gondoljunk pl. »a két Pásztorra«. A környezet és az alakok realitása ad hitelt a regény történetének, amelyben szerencsésen keverednek romantikus-érzelmes elemek is és ez hitelesíti a regény szép pátozását is. A grund valóságos jelképpé nő a regényben. Nemcsak játszótér, de a gyermeki fantázia háfártalan színtere is egyben: »Ez a kis darab terméketlen, hepehupás pesti föld, ez a két ház közé szorított kis rónaság, ami az ő gyereklelkükben a végtelenséget, a szabadságot jelentette, ami délelőtt amerikai prairie volt, délután magyar Alföld, esőben tenger, télen az északi sark, szóval a barátjuk volt s azzá változott, amivé ők akarták, csak hogy mulattassa őket.« A hirtelen nagyvárossá növő Budapest egyre fukarabban méri a játszótérét és a szép regényes gyerekszabadságot ezekben az évtizedekben, görcsösen is ragaszkodik a fiúk minden szabad kis földterülethez. Úgy harcolnak a grundért, mint az igazi hazáért a katonák és valósággal hősökké nőnek ebben a harcban. A hazaszeretet is így válik számukra igazi valósággá, igazi hazafisággá, amely távolról sem rokon azzal a szólamhazafisággal, amelyről hordókon és fehérasztaloknál szavaltak abban az időben. Éppen ezért hat ma is az olvasóra a regény szép pátoza, akár a gyermekkor szabadságáról, akár a hazáról tesz vallomást. A Pálutcai fiúk világa, ha igazabb is, ha szebb is a felnőttek világánál, kicsit a korabeli felnőtt társadalom utánzata is. Ahol az író szava ironiába fordul, ott valójában azt a társadalmat gúnyolja, amit a fiúk lekopíroztak, pl. a gittegyeletről szóló humoros-szatirikus sorokban.

Ezt a regényt, a magyar ifjúsági irodalomban úttörő realizmusa, hiteles demokratizmusa és hazafisága emeli túl a maga korán és avatja immár ifjúsági irodalmunk klasszikusává. (Vargha Kálmán)

Palkó Attila:

GYÓZ A VILÁGOSSÁG

Művelt Nép Könyvkiadó

Palkó Attila könyve részletesen tekinti át a világtechnika fejlődéstörténetét a tűznek az ember szolgálatába állításától egészen a szocialista villamosítási tervek megvalósításáig. Bepillantást nyerünk a tűzgyújtási módszerek és szerzőszámok (dörzsölés, csiholás, gyufa, öngyújtó), a világítás anyagául szolgáló nyersanyagok (fa, olaj, viasz, kőolaj stb.) alkalmazásának történetébe. Az egyes korszakok társadalmi és gazdasági viszonyainak ábrázolása folytán megismerkedünk a világítással kapcsolatos termelési módokkal, termelőerőkkel s ezekkel szoros összefüggésben, a fizika tudományos állásával, a tudományos elvek gyakorlati alkalmazásával, az újkori fizika társadalmi alapjaival és az orosz és szovjet fizikusok kimagasló munkásságával. Ezenkívül foglalkozik még a könyv a világítás- és fényjelzőtechnika felhasználásával az iparban, a bányászatban, a közlekedésben és az orvostudományban. A könyv megírásának szempontjai közül kiemelkedik az a törekvés, hogy a világítástechnikát úgy mutassa be, mint amely a technika más ágai között leginkább szolgálta a kiváltságos osztályokat, ugyanakkor, amikor a kizsákmányolt dolgozók történelmi korszakokkal idejéértült világítási módok használatára kényszerültek otthonaikban.

A befejező rész a szocialista villamosításról szól és annak legfőbb ösztönzőjéről — a dolgozók egyre fokozódó igényeinek kielégítéséről. A Szovjetunió és a népi demokráciák villamosítási tervei, a hatalmas új erőművek a legelzártabb kis falvakba is eljuttatják az ipar és a mezőgazdaság kollektivizálásának döntő feltételét: a villamosenergiát s a dolgozók otthonába a villanyvilágítást, »Iljics lámpását«, a fokozódó jólét kifejeződését és alapját.

A könyv nem szakembereknek íródott, de széles társadalmi-gazdasági kerekete alkalmassá teszi arra, hogy a világítástechnikával kapcsolatos termelési ágak dolgozói tájékozottságukat növeljék általa. (Bernáth István)

Béll Béla:

TALAJTÓL A LÉGKÖR HATÁRÁIG

Művelt Nép Könyvkiadó

A Művelt Nép Könyvkiadó az Ember és Világ című könyvsorozatában egymásután jelenteti meg a legkorszerűbb kérdéseket tárgyaló műveket, mégpedig hivatott szerzők tollából. A fizika, a csillagászat legújabb kérdéseinek megtárgyalása után az előttünk levő könyv földünk légkörével foglalkozik. A levegőt a köznapi beszédben szokás semminek tekinteni, a könyv elolvasása után azonban alaposan megváltozik ez a véleményünk. Rájövünk, hogy a levegő közvetlenül vagy közvetve életünk minden mozzanatával a legszorosabb kapcsolatban áll. A levegő véd meg bennünket a világról érkező veszélyekkel szemben, mint például a nagyobb méretű meteorhullások, vagy pedig a Nap ibolyántúli sugarainak gyilkos hatása. A levegő alkotórészeinek átalakulásából származik végső fokon majd minden táplálékunk. A levegő oxigénjét lélegezzük be, nitrogénjét és széndioxid-tartalmát pedig a növények használják fel testük felépítéséhez. Állati eredetű táplálékaink is a növényekből, tehát a levegőből származnak legnagyobb részükben. Az élethez elengedhetetlen víz is a levegőből kerül a talajba és onnan a növényekhez: — Ahhoz, hogy a levegőből táplálék legyen, kell a napsugár energiája. A légkör mozgásai, amelyek szintén a napsugárzásnak köszönhetik létrejöttüket, szállítják el hozzánk messzi tengerekről a felhőkben a vizet. Mindezeket meggondolva, érthető tehát, hogy a légkör tudománya, a meteorológia egyre nagyobb mértékben törekszik a légkör megismerésére, hogy az ember meghódíthassa és felhasználhassa a levegő kincseit.

A könyv egyébként a következő fejezetekre oszlik: 1. *Bemutatjuk a levegőt.* 2. *Süt a Nap.* 3. *Feltámad a szél.* 4. *A víz vándorútján.* 5. *A levegőtenger fenekén.* 6. *A felhők fölött.* 7. *A szférák birodalmában.* — Már a felsorolt címek is bizonyítják, hogy ez a könyv minden tudálékosságtól mentesen, közérthető és érdekes formában tárja elénk a levegő birodalmának törvényeit s a légkörkutatás legújabb vívmányait. (Berkes Zoltán)

Dzerdzejevskij: *A levegőtenger.* 2. kiadás. Bp.: Szikra, 1950. 38 old. (Természettudományos kiskönyvtár 28.)

Jakovlev: *A föld élete.* Bp.: Művelt Nép, 1951. 230 old. 2 t. (Ember és világ.)

(Kalityin: *A légkör optikai jelenségei.* Bp.: Szikra, 1950. 49 old. (Természettudományos kiskönyvtár, 49.)

Takács Lajos: *Miért fuj a szél és miért esik az eső.* Bp.: Szikra, 1951. 34 old. (Természettudományos kiskönyvtár, 72.)

Zavarina: *Az atmoszféra szerkezete.* Bp.: Szikra, 1950. 69 old. (Természettudományos kiskönyvtár, 44.)

Madarász Andor:

A BALATON VILÁGA

Művelt Nép Könyvkiadó

»Nemcsak a népeknek és országoknak, hanem a tavaknak is van történetük« — írja előszavában a szerző. Könyvéből a Balatonnak, Középeurópa legnagyobb tavának történetét ismerjük meg. Tömören összefoglalva, mindannak lényegét megtaláljuk benne, amiről tudósok, történészek, régészek és természetbúvárok testes köteteket írtak. E munkák alapján állította össze Madarász Andor a Balaton természetvilágát ismertető könyvét.

Hogyan és mikor keletkezett a Balaton? Milyen természeti érdekességei vannak, milyen a növény- és állatvilága, hogyan lett a »kapitalisták tavából« a »nép tava« és végül milyen eredményeket ér el a tudomány természetátalakító tevékenységével a Balatonon. Ezekre a valamennyiünket érdeklő kérdésekre ad választ a könyv, mégpedig nem száraz, tudományoskodó modorban. Szórakoztató előadású riport-formában csillantja elénk a szerző a Balaton geológiai alakulását, természeti szépségeit és sajátosságait, néprajzát. Megismerkedünk a Balaton irodalmával és megtaláljuk a könyvben azokat a meséket, mondákat is, amelyek a kéklő tó történetéhez fűződnek. A Balaton sokoldalúan ismertető szöveget fényképfelvételek egészítik ki, bemutatva a tó legszebb tájait. Fényképek örökítik meg érdekesebb állatfajtaikat is, amelyek a mult lelkiismeretlen gazdálkodása folytán már csaknem kipusztultak, a jelenlegi védő intézkedések azonban lehetővé teszik megerősödésüket és további szaporodásukat.

Könyvtáraink e munka segítségével irányíthatják a dolgozók figyelmét hazánk ez egyik legszebb és természeti kincsekben, tüneményekben leggazdagabb vidékére. Nevelhetik bennük a hazaszeretet érzését. (K. M.)

1953 őszén újabb tánckiadvánnyal gazdagodtak táncsoportjaink, néptáncoktatóink. Hosszú idő után ismét megjelent egy csokorra való a baráti országok néptáncincseiből. Erre igen nagy szükség és igény volt már, hiszen táncsoportjaink közül többen jutottak el ma már arra a fejlődési fokra, amikor saját népünk táncjai mellett, más népek táncainak tolmácsolására is vállalkozhatnak. Igen helyes ez az irány és ezt a most megjelent kiadvány előszavában ki is fejtja a Népművészeti Intézet. Eszerint először is igyekezzünk megismerni saját táncos anyanyelvünket, s csak mikor már ezen a téren bizonyos eredményeket értünk el, akkor tágtítsuk látókörmünket, gazdagítsuk ismereteinket, fejlesszük stílusérzékünket, technikai készségünket más népek táncainak megtanulásával; őszinte, hiteles és szép tolmácsolásával. E táncok szép előadásával néptánc-csoportjainknak azt a megtisztelő feladatot kell megoldaniuk, hogy színpadról, a művészet segítségével is hirdessék és erősítsék a népek közötti barátság nagy eszméjét. Ezt pedig csak abban az esetben sikerül megvalósítaniuk, ha a táncokon keresztül az illető nép embereinek, legjobb típusainak érzelmvilágát megismerve, sok szeretettel, gondos előkészítő munkával tolmácsolják a baráti népek művészetét.

Ez a kiadvány komoly segítséget ad a nem éppen könnyű, de igen szép feladat megoldásához. Öt nép táncából kapunk ízelítőt. Bolgár, cseh, lengyel, német és román táncokkal gazdagíthatják műsorukat néptáncsoportjaink e könyv alapján. Az egyes népek táncai különböző mennyiségben és különféle nehézségi fokon szerepelnek. Feldolgozásuk módja, mértéke sem azonos.

Azoknak a csoportoknak, amelyek más népek táncával most foglalkoznak először, elsősorban a cseh és német táncokat ajánljuk figyelmükbe; mivel ezek stílus és technika szempontjából egyszerűbbek. A lengyel, bolgár és a román táncok (főként e két utóbbi) nagyobb felkészültséget igényelnek a stílus elsajátítása szempontjából és a technikai készség terén is.

Dicséret illeti a szerkesztőt, Szentpál Mériát a táncok világos, érthető közléséért, s az egyes motívum-leírásokat követő megjegyzésekért, melyek hathatós

segítséget adnak az előadásmód helyes elsajátításához. A rajzok Benkő András hozzáértő munkájáról tanúskodnak s nagy számukkal, plaszticitásukkal, jól megragadott, szinte pillanatfelvételre emlékeztető életszerűségükkel nagyban megkönnyítik az oktatók munkáját. A harmonizált zenekíséret és a kedves dalszövegek szintén nagyban elősegítik a táncok hangulatos, színes előadását. (Ligeti Mária)

Lugossy Emma: *Táncoló ifjúság. A Világifjúsági Találkozó tánceseményei. A Magyar Táncszövetség Gyűjtőközösségének anyagából összeállította.* — —, Bp.: Hungária, 1950. 191 old.

Okunjeva, V. V.: *Orosz népi táncok.* III. Bp.: Hungária, 1949. 167 old.

Orosz néptáncok. Szerkesztette a Népművészeti Intézet. Összeállította Szentpál Mária. A rajzokat orosz eredeti alapján készítette Benkő András. Márai Zsuzsa bevezető tanulmányával. Bp.: Művelt Nép, 1952. 62. old.

Mojsejev, Igor: *Orosz néptánc-szvit.* III. Bp.: Zeneműkiadó, 1952. 59 old.

A HORTHY-KORSZAK RÖVID ÖNÉLETRAJZA

Művelt Nép Könyvkiadó

Ennek az érdekesítő könyvnek mindenekelőtt rendkívül kifejező, szellemes címlapját kell megdicsérnünk. A papiroslovat megnyargaló »lovastengerész«, Horthy Miklós fasiszta kártyavár-rendszerének gúnyképe ez a címlap. Az olvasóban már előre felébreszti a helyes tájékozódást, vagyis azt, hogy ne diplomáciai okmányoknak, levéltárak történelmi anyagának gyűjteményét várja ettől a könyvtől, hanem ennél könnyebb és mégis az egész rendszert, élesen jellemző műfajt. Ligeti Vilma a Horthy-korszak sajtótermékeinek híryanagából állította össze szerencsés kézzel e korszak önéletrajzát. Ezzel felelt hasznos szolgálatot tett mind a történetírásnak, mind pedig a ma élő és utánunk következő nemzedékek egyszerű olvasóinak. Ha e könyv sokszáz újságszemelvényét elolvassuk, úgy érezzük, mintha a Horthy-korszak nagy politikai és társadalmi satírája peregne le szemünk előtt, ugyanakkor ismét felismerjük, hogy a Horthy-korszak volt a magyar történelem egyik leggyászosabb, legszégyenletesebb, legnépnyomóbb szakasza. Egy vulkánon táncoló lelkiismeretlen, műveletlen uralgó osztálynak tükörképe ez a könyv. Nem torzító tükör, hanem a mindennapi

élet valóságait hűen visszaadó tükör. Történetírók, akik tudományos módszerek szerint írják majd meg ennek a kor-
nak a történetét, nem nélkülözhetik Li-
geti Vilmának e szemelvénygyűjteményét.
Az olvasók pedig alig tudják letenni a
kezükből. Mintha 1944 végétől 1919 nyár-
végéig szinte napról napra visszalapoz-
nánk a magyar történelmet. Sokszor szé-
gyenpír önti el az arcunkat e lapok for-
gatása közben, de gyakran gúnyos fintor
keletkezik az ajkunkon. Leleplező könyv,
amely sok helyen élesebb megvilágítás-
ban mutatja meg nekünk a Horthy-kor-
szakot, mint amikor nyakig benne éltünk.
Leleplezi mindenekelőtt az akkori ural-
kodó osztályoknak, a mágnás nagybirtok-
nak, a dzsentrí uralomnak, a finánc- és
iparitőkének és a főpapságnak népnyűző
szentszövetségét. Megvilágítja a munkás-
osztály hősi harcát. Felszakítja a Horthy-
korszak értelmiségének megaláztatását,
szellemi és anyagi nyomorának riasztó
mélységeit. E rövid újságszemelvények
vaskos kortörténeti regényeknél is szem-
léltetőbben mutatják meg a Horthy-kor-
szak politikai, társadalmi, gazdasági rend-
szerének züllöttségét. (Parragi György)

Incze Miklós: **Válság és nyomor a Horthy-
rendszerben.** 1929—1933. Bp.: Művelt Nép,
1952. 75 old. (Magyar Történelmi Társulat.)

Karsai Elek—Pamlényi Ervin: **A fehér terror.**
Bp.: Művelt Nép, 1951. 119 old. (Magyar
Történelmi Társulat.)

Az ellenforradalom hatalomrajutása és rém-
uralma Magyarországon. 1919—1921. Szer-
kesztette és a bevezető tanulmányt írta Ne-
mes Dezső. Bp.: Szikra, 1953. 566 old.

Andics Erzsébet: **Ellenforradalom és bethleni
konszolidáció.** 2. kiadás. Bp.: Szikra, 1948.
59. old.

Réti László: **A Bethlen—Peyer paktum.** Bp.:
Magyar Történelmi Társulat, 1951. 52. old.
(A történettudomány kérdései 7.)

Magos György: **Az amerikai imperialiszták sze-
repe a Horthy-fasizmus stabilizálásában.**
(1924—1929.) Bp.: Akadémiai kiadó, 1952.
44 old. (A történettudomány kérdései 17.)

Csonka Rózsa: **A klerikális reakció az ellen-
forradalom győzelméért.** Bp.: Művelt Nép,
1952. 93 old. (A Magyar Történelmi Társulat
kiadó.)

Gábor Andor: **Bécsi levelek.** Bp.: Athenaeum,
1949. 408 old.

A Rákosi-per. 4. kiadás. Bp.: Szikra, 1950. 503
old. 16. t.

Sándor Kálmán: **Szegényfa.** (Első rész: Fehér
augusztus.) 2. kiad. Bp.: Szépirodalmi,
1950. 232 old.

Számel Lajos: **Urak országából — dolgozók
házaja.** Bp.: Szikra, 1953. 155 old

M a h o v a :

EGY ANYA JEGYZETEI

Művelt Nép Könyvkiadó

»Ez a könyv nem elméleti munka.
Egy anya írja le benne, hogyan nevelte
fel öt gyermekét.« Ezt a megjegyzést fűzi
a könyvhöz a szovjet kiadó és ez az
észrevétel fokozott érdeklődést kelt min-
den olvasóban. Hiszen mindnyájunkat,
akiknek gyermekünk van, súlyos felelős-
ség terhel: becsületes, igaz embereket
kell nevelnünk a Pistikből, Jancsikból,
Julikákából, Évikből. És ez a feladat nem
könnyű. Sokszor bizony fáradtak és ide-
gesek vagyunk, türelmetlenek is néha.
Ilyenkor még ma is könnyen elcsattan
egy pofon, aztán győzhetjük helyrehozni
a hibát! Elméleti tudósok pedagógiai mű-
veinél néha azt érezzük: könnyen beszél-
a tudós a csöndes dolgozószobában, de
jőjjön el hozzánk, amikor három gyerek
egyszerre kiabál, játszik és nincs a la-
kásnak egyetlen nyugodt zuga sem...

Mahova nem tudós, hanem anya. Egy-
szerű szovjet asszony, aki alaposan ki-
vette részét az építőmunkából is és mégis
fel tudott nevelni öt gyereket. Könyve ezt
a nevelőmunkát írja le. Legfőbb erénye
az az egyszerű stílus, amely eleve kizár
minden nagyképu oktató hangot és fölé-
nyeskedést. Elmondja, hogyan rendezte
be szobáját, amikor első gyermekét várta,
hogyan készítette elő kétéveskorában
arra, hogy testvére lesz. És aztán
később, ahogyan nőttek a gyerekek, ahogy
mama sorra hozta haza őket a kórházból,
hogyan lett a kis közösség minden tagja
szorgalmas, dolgozó, kötelességtudó em-
berré.

Milyen alapelvek tükröződnek a könyv-
ből? Az anya sohase hazudik a gyermek-
nek és akkor a gyerek sem hazudik.
Nincs gólyamese, nincs be nem tartott
ígéret és nincs okatlan jutalmazás. Min-
den gyereknek, már a kétévesnek is van
kötelessége, amelyet teljesítenie kell.
Mindenki tekintettel van a másikra, a
gyerek csakúgy, mint a szülő. Ha a szülő
tiszteltben tartja a gyerek játékát, ak-
kor a gyerek is tiszteltben tartja a szülő
otthoni elfoglaltságát. Szeretet, tisztelet
és megbecsülés köti össze a család tag-
jait.

Dehát hogyan szakít mindenre időt egy
anya, akinek öt gyereke van? Erre is vá-
laszol Mahova. A gyerekek segítenek
minden otthoni munkában. Vásárolnak,
takarítanak, vigyáznak a kicsikre, ma-

guk tartják rendben a maguk holmiját és minthogy ehhez jóformán születésük első percétől kezdve hozzászoknak, a rend és a munkaszeretet természetükké válik. Pontos időbeosztásuk van, amelyben helye van a játéknak, sportnak, iskolai munkának és házimunkának egyaránt. Így aztán rendben, nyugalomban folyik az élet. Persze, a szovjet anyáknak hatalmas segítséget nyújt a bölcsőde-óvodahálózat. A szülő a pedagógusokkal teljes összhangban neveli gyermekét, részt vesz az iskolai munkaközösségi munkában is.

A könyv — amelyet Kövendi Dénes élvezetesen fordított le — hasznos, tartalmas, értékes és rendkívül kellemes olvasmány. (Szilágyi Lilla.)

Kozmogyejnanszkaja: Zója és Sura. Bp.: Ifjúsági Könyvkiadó 1952. 248 old.

Kosevaja: Flam története. Hogyan lett Kosevoj az Ifjú Gárdá hőse? Bp.: Új Magyar, 1949. 159 old.

Makarenko: Szülők könyve. Bp.: Új Magyar 1950. 270 old.

Pecsernyikova, L. A.: Kamaszok. Bp.: Új Magyar, 1950, 279 old.

Arkin, J. A.: Szülőknek a nevelésről. Bp.: Művelt Nép, 1950. 324 old.

A KÖNYVTÁROS MEGJUTALMAZOTT LEVELEZŐI

Bérczi István, Pintér József, Szücs Imre, Liborcz Alice, Bényei József, Bódis Anna, Oberländer Gyula, Hajdu Károlyné, Márkus Zoltán, Bay Ferenc levelezőink között kiosztottuk a következő könyveket:

Zola: Igazság, Majakovszkij elbeszélő költeményei, Mulik Radzs Anand: A kuli, Mikszáth Kálmán: Beszterce ostroma — Új Zrinyiász, Groszman: Sztjepan Kolcsugin, A. Tolsztoj: Emigránsok, Sztálin: A leninizmus kérdései, Klasszikus lengyel elbeszélők, Podjacsev: Gyötrődés, József Attila Válogatott Művei.

A Rákosi Művek könyvtárának olvasóterme

62 az új...

Az Országos Mezőgazdasági Könyvtár legutóbb két, szakelőadással egybekötött könyvmegbeszélést rendezett a bálolnai állami gazdaságban. Báldy Bálint, a gödöllői Kisállattenyésztési Kutató Intézet tudományos munkatársa »Növendékevelés és tojás-termelés« címmel tartott előadást, amely után a hallgatóság a baromfitelepen gyakorlatilag is meggyőződött az előadásban hallottakról. Tóth Árpád, a gazdaság főállattenyésztője a másik könyvmegbeszélésen »Takarékosság az állami gazdaságban« tárgykört fejtegette. Az előadásokat vita követte, amelyben a brigádfelvezetők, agronomusok, állattenyésztők és más szakemberek vettek részt. A Mezőgazdasági Könyvtár mindkét előadást kisebb könyvkilálással egybekötve rendezte és így a résztvevők az asztalokon kiállított könyveket a tárgykörök szűkebb irodalmáról a helyszínen kézbevehették. A könyvtár az előadások után Budapestről szakbibliográfait küldött a bálolnai állami gazdaságnak és létrehozta a könyvtárközi kölcsönzést az állami gazdaság könyvtárával.

A tudományos könyvtárak olvasószolgálatával kapcsolatos kérdéseket vitatta meg február 6-án az Országos Széchényi Könyvtár a Nemzeti Múzeum dísztermében. Waldapfel Eszter előadásában az olvasószolgálat feladatát, tartalmát, módszereit a tudományos könyvtárakban ismertette. Szalay György az irodalmi ajánlás és az olvasók nevelésének kérdéseiről, valamint a tudományos könyvtárak közkönyvtári funkcióiról beszélt. Maller Sándor a tudományos tájékoztatást, a bibliográfiai tájékoztató szolgálat tartalmát, határait ismertette. Szentmihályi János az olvasótermi kézikönyvtár és a segédkönyvek címmel tartott előadást. Az előadásokon fölvetett kérdéseket a jelen voltak megvitatták.

Módszertani és szervezési munkaközösség alakult a Vas Megyei Könyvtárban a megyei könyvtárhálózat munkájának megújítása érdekében. A munkaközösség egyéves munkaterv alapján az általános könyvtári tapasztalatokat és a helyi kezdeményezéseket népszerűsíti, tapasztalatcsere-értekezleteket szervez, módszertani és propaganda kiadványokat szerkeszt és terjeszt. Kiadja a vasmegyei könyvtárosok módszertani útmutatóját, időszerű politikai, gazdasági és kulturális feladatok megoldásának segítésére kiállítási forgatókönyveket készít, ajánló bibliográfiákat állít össze és a megyei lapban népszerűsíti az jól dolgozó népkönyvtárosokat és azok munkamódszereit.

Bajza József születésének 130. évfordulóján a Népkönyvtári Központ és az Irodalomtörténeti Társaság emlékkünnepet rendezett szülőfalujában, Szűcsiben. Ugyanekkor a helybeli népkönyvtárat Bajza József-ről nevezték el. A párt helyi szervezete, a Községi Tanács, a Heves Megyei Könyvtár és több iskola küldöttei megkoszorúzták a költő szülőházán elhelyezett emléktáblát.

Megélénkült a szakmai továbbképzés az Országos Széchényi Könyvtárban. Tizenkét könyvtár 49 dolgozója vesz részt a bibliográfiai tanfolyamon, amely már a befejeződéshez közeledik. Rövidesen megindul az ugyancsak könyvtárközi alapon szervezett olvasószolgálati tanfolyam. Nemrég kezdődött meg a Pedagógiai Főiskolát végzett könyvtárszakos hallgatók továbbképző tanfolyama is. Ezen főleg irodalmi és könyvtárgazgatásra vonatkozó előadások lesznek.

A Komárom-Esztergom megye múltjával foglalkozó irodalmat gyűjti a Megyei Könyvtár. Ezért felhívta a megye lakosságát, hogy ajánlja fel megvételre, vagy ajándékozza a Megyei Könyvtárnak mindazokat a könyveket, kéziratokat és egyéb munkákat, amelyek Komárom-Esztergom megye életével, történeti nevezetességeivel, népszokásaival foglalkoznak, hogy a helytörténeti anyagot egybegyűjthesse és feldolgozhassa.

A Tolna Megyei Könyvtár mezőgazdasági szakkönyvekkel látja el a hozzátartozó népkönyvtárakat. Tolna megye 128 népkönyvtárában eddig kerek számban 5000 kötet mezőgazdasági szakkönyvet segítette a dolgozó parasztságot. A könyvtárlomány azonban kevésnek bizonyult, mert mióta a minisztertanácsnak a mezőgazdaság fejlesztésére vonatkozó határozata megjelent, egyre többen keresik a mezőgazdasági szakkönyveket. A Megyei Könyvtár ezért elhatározta, hogy újabb 2000 szakkönyvet küld szét a népkönyvtáraknak.

Az Országos Műszaki Könyvtár 1. számú fiókkönyvtára január végén megnyitotta a MTESZ székházában. Lőrind Sára, a MTESZ elnökségi tagja és Povárny Jenő, a Műszaki Könyvtár vezetője nyitotta meg a fiókkönyvtárat, amely arra hivatott, hogy közelebb vigye a műszaki értelmiségiekhez a szakirodalmat. A fiókkönyvtár negyedévenként változó anyaggal igyekszik lehetővé tenni, hogy a mérnökök és technikusok minél könnyebben jussanak a munkájukhoz szükséges könyvekhez és folyóiratokhoz.

Regényismertetés filmelőadással egy falusi könyvtárban nem mindennapi eset. MórícZ Zsigmond életét ismertette Halmi János csösz népkönyvtáros. A résztvevők az előadás után MórícZ Zsigmond egyes műveinek ismertetését kérték. A népkönyvtáros legközelebb az »Uri-muri« című regényt ismertette, majd leajtszították a regény nyomán készült »Uri-muri« c. filmjátékot. A filmmel kapcsolatos regényismertetés óta kézzel írták MórícZ Zsigmond művei a népkönyvtár olvasói körében.

A budapesti VIII. kerületi tanács január végén népművelési konferenciát tartott és ezen megvitatták a kerület időszerű könyvtári vonatkozású ügyeit is. Az Országos Széchényi Könyvtár helyettes vezetője beszámolójában behatóan foglalkozott a kerület különleges könyvtári kérdéseivel. A kerületben három országos feladatokat betöltő könyvtár, három fővárosi fiókkönyvtár és egy nyilvános szakkönyvtár működik.

A Feldolgozó Osztály az Országos Műszaki Könyvtárban az élőlény dolgozó munkájának elősegítése céljából a sztahanovisták, kutatómérnökök, újítók kérésére értesíti őket a szakmájukat érintő új szerzeményekről. Az Osztály ezért felhívja őket, közöljék részletesen, hogy mi a szakterületük és milyen nyelvű szakirodalom érdekli őket. (A könyvtár címe: Budapest, VIII., József-körút 6.)

A Fejér Megyei Tanács Végrehajtóbizottsága a tízedik szabad Május 1. tiszteletére irodalmi pályázatot hirdet, amelyen nyomtatásban még meg nem jelent, Fejér megye egy-egy községe, termelőszövetkezete, állami gazdasága, gépállomása, vagy üzeme kérdéseivel, népeinek megváltozott életével, vagy a megye haladó hagyományával foglalkozó elbeszéléssel, elbeszélő költeménnyel, vagy színművel lehet részt venni. Az első díj 1000 forint, ezenkívül van két 600 és két 400 forintos díj is. A pályázatokot név, foglalkozás és lakcím megjelölésével 1951. április 1-ig Megyei Könyvtár, Szekesfehérvár, Bartók Béla tér 1. címre kell küldeni.

Új szakkönyvtárak létesülnek februárban. A Kohó- és Gépipari Minisztérium ugyanis rendeletet adott ki, amelynek értelmében február 28-ig a minisztérium alá tartozó minden üzemben szakkönyvtárat kell nyitni. Az Országos Műszaki Könyvtár az új üzemi könyvtárosok számára kétszer két napos tanfolyamot rendez.

Kedves Pajtás!

ifjúsági könyvtár pályázatát hirdet:

**LEGKEDVESEBB
KÖNYVEM**

címmel

TE IS ARRÓL, HOGY MELYIK
IFJÚSÁGI KÖNYV TETSZETT A LEGJOB-
BAN ÉS MIÉRT.

BEKÜLDÉSI HATÁRIDŐ DEC. 25.

A legjobb eredményt elérőket jutalmazzuk!

Ara: 2- Ft

A Magyar Néphadsereg Központi Tiszti Háza könyvtárának ifjúsági részlegében kifüggesztett példamutató plakát, amelyen Boda Ilona könyvtáros — a Gyermekkönyvhetet megelőzve — »Legkedvesebb könyvem« címmel fogalmazási pályázatot hirdet. A beküldési határidőt meghosszabították.

A VI. ker. Tanács 10. sz. Főv. Szabó Ervin Könyvtára módszertani szempontból is jelentős kiállítást rendezett a Sztálin-út 52. sz. helyiségének kölcsönzőjében. Vitrinjében feliratok, rajzok, kiállítási tárgyak hatásosan szemléltetik, hogy a sértetlen könyv — a nép vagyona! — miként megy tönkre a hanyag olvasók rossz szokásai